

T.C.
İSTANBUL SABAHATTİN ZAİM ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
EĞİTİM BİLİMLERİ ANABİLİM DALI
REHBERLİK VE PSİKOLOJİK DANIŞMANLIK BİLİM DALI

**EVLİ BİREYLERİN SAHİP OLDUKLARI DEĞERLER,
İLETİŞİM BECERİLERİ VE EVLİLİK UYUMU
ARASINDAKİ YORDAYICI İLİŞKİ**

YÜKSEK LİSANS TEZİ

Ayşe BAKIRCIALIOĞLU

İstanbul

Şubat, 2018

T.C.
İSTANBUL SABAHATTİN ZAİM ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
EĞİTİM BİLİMLERİ ANABİLİM DALI
REHBERLİK VE PSİKOLOJİK DANIŞMANLIK BİLİM DALI

**EVLİ BİREYLERİN SAHİP OLDUKLARI DEĞERLER,
İLETİŞİM BECERİLERİ VE EVLİLİK UYUMU ARASINDAKİ
YORDAYICI İLİŞKİ**

YÜKSEK LİSANS TEZİ

Ayşe BAKIRCIALIOĞLU

Danışman: Prof. Dr. Bülent DİLMAÇ

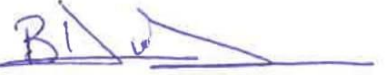
İstanbul

Şubat, 2018

Sosyal Bilimler Enstitüsü Müdürlüğüne,

Bu çalışmamız jürimiz tarafından Eğitim Bilimleri Anabilim Dalı YÜKSEK LİSANS TEZİ ÇALIŞMA RAPORU olarak kabul edilmiştir.

Başkan – Tez Danışmanı: Prof. Dr. Bülent DİLMAÇ

Üye: Yrd. Doç. Dr. Ali GURBETOĞLU

Üye: Yrd. Doç. Dr. Besra TAŞ

Onay

Yukarıdaki imzaların, adı geçen öğretim üyelerine ait olduğunu onaylıyorum.

Prof. Dr. Ömer ÇAHA

Enstitü Müdürü

T.C.

İSTANBULSABAHATTİN ZAİM ÜNİVERSİTESİ

Sosyal Bilimler Enstitüsü Müdürlüğü

BİLİMSEL ETİK SAYFASI

Adı Soyadı:	Ayşe BAKIRCIALIOĞLU
Numarası:	501015085
Ana Bilim / Bilim Dalı:	Eğitim Bilimleri / Rehberlik ve Psikolojik Danışmanlık
Programı:	Tezli Yüksek Lisans ☒ Doktora ☐
Öğrencinin Tezin Adı:	Evli Bireylerin Sahip Oldukları Değerler, İletişim Becerileri ve Evlilik Uyumu Arasındaki Yordayıcı İlişki

Bu çalışmanın proje aşamasından sonuçlanmasına kadarki bütün süreçlerde bilimsel etiğe ve akademik kurallara riayet edildiğini, tez içindeki bütün bilgilerin etik ilkeler ve akademik kurallar çerçevesinde elde edilerek sunulduğunu, ayrıca tez yazım kurallarına uygun olarak hazırlanan bu çalışmada başkalarının yayınlarından faydalanılması durumunda bilimsel kurallara uygun olarak atıf yapıldığını bildiririm.

Ayşe BAKIRCIALIOĞLU

ÖNSÖZ

Dünyada bir iz bırakmak amacı ile yaptığımız araştırmada “Evli Bireylerin Sahip Oldukları Değerler, İletişim Becerileri ve Evlilik Uyumu Arasındaki Yordayıcı İlişki” konusu araştırılmıştır. Araştırmada toplumun temel taşlarını oluşturan evlilik kurumu, aile, uyumlu ve mutlu evlilik, iletişim, kişiler arası doğru ve etkili iletişim konuları, iletişimin ve evliliğin oluşmasında büyük önemi olan değerler sistemimiz hakkında birleştirici bir çalışma ortaya çıktı.

Bu çalışma son birkaç ayın ya da bir kaç yılın değildir. Bugüne kadar gerek formal, gerekse informal şekilde öğrenmiş olduğum 26 yıllık bilgi birikimim sonucunda oluşmuştur. Eğitimimi en iyi şekilde almam için emek sarf eden ve bana birçok şekilde katkısı olan tüm eğitim hayatımdaki öğretmenlerime teşekkür ederim. Araştırmayı uygulama aşamasında ve yazım aşamasında emeklerini ve olumlu telkinlerini benden esirgemeyen çalışma arkadaşlarım Yasemin SARI, Handan SARIHAN ve Azra BIYUK hocalarıma teşekkürü bir borç bilirim.

Tüm emeğini ve bilgisini benden esirgemeyen Değerli Danışman Hocam Prof. Dr. Bülent DİLMAÇ’ a teşekkürlerimi sunuyorum. Eğitimde ve bilimde katkı olmasını çok isteyen emektar anneme ve desteğiyle yanımda olan kardeşime teşekkür ederim. Son olarak iyi günde, kötü günde her anımda yanımda olan ve bana olan katkısını hiç esirgemeyen bebek beklediğimiz şu günlerde beni araştırmamı bitirebilmem konusunda motive eden sevgili eşim Nurhan BAKIRCIALIOĞLU’na teşekkür ederim.

Ayşe BAKIRCIALIOĞLU

İstanbul-2018

ÖZET

EVLİ BİREYLERİN SAHİP OLDUKLARI DEĞERLER, İLETİŞİM BECERİLERİ VE EVLİLİK UYUMU ARASINDAKİ YORDAYICI İLİŞKİ

Ayşe BAKIRCIALIOĞLU

Yüksek Lisans, Psikolojik Danışma ve Rehberlik

Tez Danışmanı: Doç. Dr. Bülent DİLMAÇ

Şubat - 2018, 85 + XIII sayfa

Araştırmada evli bireylerin sahip oldukları değerler, evlilik uyumu ve iletişim becerileri arasındaki ilişkilerin belirlenmesi ve bu değişkenler arasındaki ilişkilerin yapısal eşitlik modeli sınamak hedeflenmiştir. Araştırma genel tarama modelinin bir alt çeşidi olan ilişkiyel tarama modeline uygun olarak hayata geçirilmiştir.

Araştırma 2017 yılı mart ve haziran ayları içerisinde İstanbul ilinde yaşayan random yöntemi ile seçilen 18 ve 70 yaş arası 600 evli bireye uygulanmıştır. Çeşitli sebeplerle araştırmacı tarafından uygulamaya alınmayan formlar çıkartıldıktan sonra çalışma grubu 392 kadın, 171 erkek evli bireylerden oluşmaktadır. Bu araştırmada veri toplama aracı olarak “Değerler Ölçeği (TSBÖ)”, “Evlilikte Uyum Ölçeği (ÇBASDÖ)”, “İletişim Becerileri Ölçeği” kullanılmıştır. Ayrıca katılımcıların demografik özelliklerini nitelemek için araştırmacının geliştirdiği “Kişisel Bilgi Formu” başvurulmuştur. Araştırmada Yapısal Eşitlik Modellemesi Analizi yapılmıştır. Ayrıca toplanan verilerin yüzde ve frekans hesapları “SPSS 18” paket programı ile gerçekleştirilmiştir.

Araştırmanın sonuçlarına göre evli bireylerin sahip oldukları değerle evlilik uyumu arasında pozitif ve doğrusal doğrultuda ilişki varlığı saptanmıştır. Evli bireylerin evlilik uyumu ile en çok ilişkili olan değişken ise iletişim becerisi olmuştur. Bu iki değişken arasında pozitif ve doğrudan ilişki vardır. Evli bireylerin sahip oldukları değerler ile iletişim becerileri arasındaki yordayıcı ilişkiler irdelendiğinde, pozitif yönlü doğrusal bir ilişki olduğu görülmektedir.

Anahtar Kelimeler: Evlilik Uyumunu, Değer, İletişim

ABSTRACT**THE PREDICTED CORRELATION AMONG VALUES OF MARRIED INDIVIDUALS, MARITAL ADJUSTMENT AND COMMUNICATION SKILLS**

Ayşe BAKIRCIALIOĞLU

Master, Psychological Counselling and Guidance

Thesis Advisor: Assoc. Prof. Bülent DİLMAÇ

February- 2018, 84 + X Pages

The aim of this study was to determine the relationships between marital adjustment and communication skills, and to test the structural equality model of relationships between marital adjustment and communication skills. The research was conducted in accordance with a relational screening model, a subtype of the general screening model.

The research was applied to randomly selected 600 married individuals aged between 18 and 70 years living in Istanbul in March and June of 2017. After the forms which were not taken into practice by the researcher for various reasons were extracted, the study group consisted of 392 female and 171 male married individuals. In this study, "Value Scale", "Marriage Compliance Scale" and "Communication Skills Scale" were used as data collection tools. In addition, a "Personal Information Form" developed by the researcher was used to determine the demographic characteristics of the participants. Structural Equation Modeling Analysis was done in the study. In addition, percentage and frequency calculations of collected data were performed with "SPSS 18" package program.

According to the results of the research, it was found that there is a positive and linear relationship between marital adjustment and the value of married individuals. Marital adjustment was the most relevant variable for married individuals. There is a positive and direct relationship between these two variables. When the predictive relationships between the values of married individuals and their communication skills are examined, it is seen that there is a positive linear relationship.

Keywords: Marriage Adaptation, Value, Communication

İÇİNDEKİLER

JÜRİ ÜYELERİNİN İMZA SAYFASI.....	i
BİLİMSEL ETİK SAYFASI.....	ii
ÖNSÖZ.....	iii
ÖZET.....	iv
ABSTRACT.....	v
İÇİNDEKİLER.....	vi
TABLolar LİSTESİ.....	ix
ŞEKİLLER LİSTESİ.....	x
BÖLÜM I.....	1
1.GİRİŞ	1
1.1.Problem Durumu	1
1.2.Araştırmanın Problem Cümlesi.....	5
1.3.Araştırmanın Amacı	5
1.4.Araştırmanın Önemi.....	5
1.5.Varsayımlar (Sayılıtlar).....	7
1.6. Sınırlılıklar	7
1.7. Tanımlar	7
1.8.Kısaltmalar	8
BÖLÜM II.....	9
2.KURAMSAL ÇERÇEVE VE İLGİLİ YAYIN	9
2.1.DEĞERLER	9
2.1.1.Değer Kavramı	9
2.1.2.Değerlerin Oluşumu	11
2.1.3.Temel Erdemler.....	12
2.1.4.Değerlerin Sınıflandırılması.....	13
2.1.5.Değerler Sistemine Bilim Dallarınının Bakışı	15
2.1.5.1.Psikoloji ve Değer	15

2.1.5.2.Felsefe ve Değer.....	16
2.1.5.3.Sosyoloji ve değer	17
2.1.6.Değerlerle İlgili Bazı Kavramların İlişkisi.....	18
2.1.6.1.Din ve Değer	18
2.1.6.2.Değer ve Norm	19
2.1.6.3.Tutum ve Değer.....	19
2.1.6.4.Kültür ve Değer.....	20
2.2.EVLİLİK UYUMU	21
2.2.1.Aile Kavramı	21
2.2.2.Evliliğin Tanımı	23
2.2.3.Evliliğin Tarihçesi	24
2.2.4.Evlilik Uyumu	25
2.2.4.1.Evlilik Uyumunu Etkileyen Faktörler	26
2.2.5.Evlilik Biçimi	28
2.2.6.Evlilikte Uyum Sağlamanın Yolları.....	29
2.3. İLETİŞİM.....	29
2.3.1.İletişim.....	29
2.3.2.İletişimin Varsayımları.....	31
2.3.3.İletişim Sürecinin Ögeleri	32
2.3.4.İletişimin Sınıflandırılması.....	34
2.3.4.1.Kişi-İçİ İletişim ve Çatışma.....	34
2.3.4.2.Kişilerarası İletişim	35
2.3.4.3.Kitle İletişimi	38
2.3.4.4.Aile İçi İletişim	38
2.3.5.Aile İçi Çatışma ve İletişim Engelleri	39
2.3.6.Ailede İletişim Becerileri	41
2.4. KONUYLA İLGİLİ YAPILAN ARAŞTIRMALAR	44
2.4.1.Değerlerle İlgili Yapılan Çalışmalar	43
2.4.2.Evlilik Uyumu İle İlgili Yapılan Çalışmalar	47
2.4.3.Aile İçi İletişim İli İlgili Yapılan Çalışmalar	50
BÖLÜM III.....	52

3.YÖNTEM.....	52
3.1.Araştırmanın Modeli	52
3.2.Çalışma Grubu	52
3.3.Veri Toplamada Kullanılan Ölçekler	54
3.3.1.Kişisel Bilgi Formu	54
3.3.2.İletişim Becerileri Ölçeği	54
3.3.3.Evlilik Uyumu Ölçeği	55
3.3.4.Değerler Ölçeği	55
3.4.Verilerin Toplanması	56
3.5.Verilerin Analizi.....	57
BÖLÜM IV.....	58
4.BULGULAR.....	58
BÖLÜM V.....	61
5.TARTIŞMA VE YORUM.....	61
BÖLÜM VI.....	66
6. SONUÇ VE ÖNERİLER	66
6.1. Sonuç.....	66
6.2. Öneriler	67
KAYNAKÇA.....	68
EKLER.....	82

TABLolar LİSTESİ

Tablo-1: Katılımcıların Cinsiyete Göre Dağılımı.....	52
Tablo-2: Katılımcıların Yaşa Göre Dağılımı	53
Tablo-3: Katılımcıların Eğitim Durumu.....	53
Tablo-4: Yapısal Eşitlik Modelinin Uyumuna İlişkin İstatistiksel Değerler.....	58
Tablo-5: Evli Bireylerin Sahip Oldukları Değerler, Evlilik Uyumları ve İletişim Becerileri Asındaki Yordayıcı İlişkilere Yönelik Model.....	60

ŞEKİLLER LİSTESİ

Şekil- 1: İletişim Türleri.....	35
Şekil- 2: Modele İlişkin Yol Analizi.....	59

BÖLÜM I

GİRİŞ

Bu bölümde araştırmanın problem durumu ve bu çerçevede, araştırılan konunun kuramsal çerçevesi, amacı, önemi, varsayımları, sınırlılıkları ve araştırma ile ilgili tanımlara yer verilmiştir.

1.1. Problem Durumu

Günümüzün en mühim ihtiyaçlarından olan iletişim yetisi, kişinin çocukluk çağından itibaren karakterinin gelişiminde mihenk taşı niteliğindedir. İnsan yaşamında doğum öncesinden başlayarak hayatının sonuna kadar devam eden bir iletişim süreci vardır. Araştırmalar iletişim kurma tekniklerinin, kişinin yaşamında ne denli mühim olduğunu ve kişilik gelişimi üzerindeki olumlu-olumsuz katkılarını göz önüne sermektedir. İletişimin kalitesini bireylere ait olan psiko-sosyal özellikler ve empatik beceri düzeyleri etkilemektedir (Dökmen, 1987; Ersanlı, 1993; Köseoğlu, 1994).

İletişim bireysel ve toplumsal düzeyde insan yaşamının temel ve vazgeçilmez bir ögesidir. Sosyal bir varlık olan insan, diğer insanlarla ve çevresiyle sürekli bir “etkileşim” ve “iletişim” içindedir. İnsanın iletişim kurma zorunluluğu var olduğundan kaynaklanmaktadır. İletişim dolayısıyla sosyal yaşam, varoluşumuzun temel öğelerindendir (Dökmen, 2004). İnsan, ilişkileri içinde sürekli tanımlanan bir varlıktır; diğer insanlarla hiç iletişimi olmayan bir insan düşünülemez (Cüceloğlu, 2015; Güngör, 2007).

İletişim, birey ile birey (ya da bireyler) arasında yapılan bir anlam yüklü sembol ve işaretlerin gönderimi, alımı, işlenişi, yeniden gönderimi, yeniden alımı ve yeniden işlenişi vb. süreci olarak ifade edilebilir. İletişim, insan türsel özelliği olan toplumsallaşmanın bir yansımasıdır. Oskay’a (1982) göre iletişim, ortak semboller yoluyla kişiler arasında anlamların değiş tokuş edildiği bir süreçtir (Kazancı, 1997). Özetle iletişim; bilgi, duygu, düşünce ve tutumların simgeler sistemi aracılığıyla kişiler ve gruplar arasında ya da toplumsal düzeyde değiş tokuş edildiği dinamik bir süreçtir. İletişim, kaynak, ileti, hedef, kanal, geri besleme ve gürültü öğelerini içermektedir (Gürüz, Eğinli, 2008: 23).

Bireyin seçtiği iletişim biçimi onun yaşam tarzını şekillendirmektedir. İletişim becerilerine sahip olan kişi, insan ilişkilerinde eşitliği gözetir ve kendini ifade eder, hislerini samimi ve içtenlikle aktarır, diğerlerinin haklarına kastetmeden kişisel haklarını savunur. İletişim becerilerine sahip olmayan bireyler ise, kendini inkâr eder; tutuk, endişeli başkalarının kendisi adına seçim yapmasına izin veren kendi seçimlerini yapamayan ya da isteklerini karşılamak için saldırganlığa başvuran, sadece kendini düşünen başkalarını hiçe sayan hedeflerine başkalarını kırarak ulaşan kişilerdir (Gemici, 2012).

Kişiler iletişim kurmada ve çatışmaya girmede farklılıklara sahip olabilirler. Evlilik ilişkisi söz konusu olduğunda bu farklılıklar konusunda farkında olmak, yaşanan bir çatışmanın olabilecek olumsuz sonuçlarını en aza indirmede yardımcı olur (Güngör, 2009). İlk iletişim ailede başlar ve aile, içinde bulunduğu toplumun özelliklerini taşır. Bireyin toplumda uyum sağlayabilmesi ve doğru iletişimi kurabilmesi için öncelikle ailesinde eşler arasındaki iletişimin sağlıklı olması gerekir. Evlilik kurumunda da iletişimin etkisi yok sayılamayacak kadar önemlidir.

Eski çağlardan beri evlilik hakkında birçok tanımlar yapılmıştır ancak evlilik temel olarak; iki kişinin yasal olarak ayrı ilan edilinceye kadar bir araya gelmesi olarak tanımlanabilir. Evlilikle ilgili araştırmalarda, evlilik yerine evlilik kalitesi, evlilik uyumu, evlilik tatmini gibi kavramlarla karşılaşılmaktadır. Bu kavramlar, gerek evlilik ilişkisinin kalitesine yönelik olması nedeniyle, gerek evlilik ilişkisini değerlendirmesiyle birbirlerine benzer (Polat, 2006). Kendi aralarında iletişim halinde olan, evlilik ve aileyi konularında fikir birliği yapabilen, sorunların çözümünde olumlu çözümler çıkarabilen çiftlerin evliliği uyumlu bir evlilik olarak tanımlanabilir (Hacı, 2011).

Evlilik uyumu yüksek olan evlilikler, çatışmanın oldukça az olduğu, eşlerin önemli konularda anlaşmaya vardığı, keyif alarak birlikte aktiviteler yaptığı ve birbirlerine bağlılıklarını gösterdiği evlilikler olarak da tanımlanabilir (Spanier, 1972). Evlilik ilişkisi ve yaşanan sorunlar ele alındığında; evliliğin iptali, boşanma, ayrılık, terk etme gibi konuları içeren evlilik sürekliliği kavramı ve devam eden evliliklerde evlilik kalitesi kavramı kullanılmaktadır. Evlilik kalitesi, evlilik ilişkisinin nasıl olduğu, eşlerin bu konuda ne hissettiği ve bu durumdan nasıl etkilendiği ile doğrudan ilişkili olan bir kavramdır. Bu kavram; evlilik doyumunu, evlilik uyumunu ve evlilik

bütünlüğünü de kapsayan genel bir kavramdır. Evlilikte yüksek kalitenin, iyi uyum, yeterli iletişim, yüksek doyum ve mutluluk derecesi ile ilişkili olduğu düşünülmektedir. Araştırmalar, mutlu bir evliliğin bireyin mutluluğu ve iç dünyasında iyi olma üzerinde büyük bir etkiye sahip olduğunu göstermektedir. Ayrıca mutluluk başarılı bir evlilikte bulunması gereken bir bileşendir (Johnson ve Booth, 1998; Hicks ve Platt, 1970; Akt. Canel, 2007). Evlilikte ve toplumda mutluluğun olmasının bir diğer koşulu da kişiler kendileri hakkında ve çevresindekiler hakkında bilgiye sahip olmalıdır. Nitekim bu şekilde ahlaki değerlere daha bağlı davranışlarda daha tutarlı ve ortak tutumlar içerisinde olan evli bireylerin olmasına olanak sağlar. Bu nedendir ki değer kavramı evlilikte ve bireyler arası iletişim de yapı taşlarındandır.

Gelecek zaman hakkında, kişi ya da toplum olarak hayatın anlamının ne olacağı ile ilgili bir görüşe sahip olunmalı. Bireyler kendileri ile ilgili az sayıda bilgiye sahip. İnsanlık nedir? Yükümlülüklerimiz neleri kapsamaktadır? Olayların ahlaki boyutu nedir? Bahsedilen bu sorunlarla hayat boyu her toplulukta karşılaşmaktadır (Dilmaç ve Ekşi 2012). Erdem (2003), değerlerin, davranışlara kaynaklık eden ve onları karşılamaya yarayan anlayışlar olduğunu belirtmiştir.

Değer, “bir ulusun sahip olduğu sosyal, kültürel, ekonomik ve bilimsel değerlerini kapsayan maddi ve manevi öğelerin bütünü” olarak ifade edilebilir (TDK, 2017). Budak (2005) değerleri; belirli bir toplumda neyin iyi, neyin kötü, doğru veya yanlış, arzu edilebilir veya arzu edilemez olduğu konusundaki ortak görüşler, standart olarak tanımlamaktadır. Benzer şekilde bir başka tanımda ise değerler; bireyin neyin iyi, neyin kötü olduğu konusundaki inançları, arzu edilen ve edilmeyen yargıları olarak ele alınmıştır (Dilmaç, Deniz ve Deniz, 2009). Akbaş (2008) değerleri, bireylere nelerin önemli olduğu, nelerin tercih edilmesi gerektiği ve kısaca nasıl yaşanması gerektiği olarak belirtir. Değerler bireyin düşünce, tutum, davranış ve yapıtlarında birer ölçüt olarak ortaya çıkar ve toplumsal bütünlüğün ayrılmaz bir parçasını oluşturur (Dilmaç, Bozgeyikli ve Çıkılı, 2008).

Doğan (2007)’a göre değerler, bir kişi ya da bir topluluğun ideal kabul ettiği var olma ya da hareket etme tarzıdır. Dilmaç (2007) değeri, insanı insan yapan özelliklere sahip olan ve insanı diğer canlılardan ayıran temel özellikleri içinde barındıran inançlar bütünü olarak tanımlamıştır. Değerler insanların duygu, düşünce

ve davranış boyutlarıyla yakından ilgilidir ve insan davranışlarını açıklamada temel bir öneme sahiptir (Dilmaç, 2007).

Değerler, toplumda uyulması gereken kuralları ve ortak kalıpları oluşturmaktadır. Değerlerde meydana gelen bozulmalar toplumun yapısında da bozulmalara sebep olabilir. Çağlar (2005) değerleri, bireylerin düşünce, tutum ve eylemlerinde birer standart olarak ortaya çıkan kültürel öğeler olarak adlandırılabilceğini ifade etmektedir. Değerlerde genetiksel olarak bireyler arasında geçiş yapılmadığı gibi sosyal rollerle öğrenme sürecine kuşaktan kuşağa aktararak öğrenmeleri gerçekleşmiş olur (Sarı, 2005).

Genel anlamda değerler yaşantımızı etkilemektedir. Değerin sosyal ve kültürel biçimleri bireyleri farklı şekilde etkilemektedir (Gökçe, 1994). Değerleri insanların var olan veya yeniden kazanılan davranışlarıyla da ilişkilendirmek mümkün olacaktır. Değerler bireyin düşünce, tutum, davranış ve yapıtlarında birer ölçüt olarak ortaya çıkarlar ve toplumsal bütünselliğin ayrılmaz bir ögesini oluştururlar (Durmuş, 1996). Değerler bireylerin sosyal statülerinin belirlenmesinde birer araç olarak kullanılırken rollerin seçiminde ve gerçekleşmesinde rehberlik ederler. Değerler kişilerin dikkatini yararlı ve önemli olarak görülen maddi kültür nesnelere üzerinde yoğunlaştırır. Her toplumdaki ideal düşünme ve davranma yolları, değerler tarafından gösterilir. Böylece kişiler hareket ve düşüncelerini en iyi hangi yolda gösterebileceklerini kavrayabilirler.

Değerlerin aktarımı ailede başlar. Evlilik, farklı özelliklere sahip iki kişinin kendi ailelerinden ayrılarak yeni bir oluşuma girdikleri süreçtir (Fidsner,1995; Akt Yavuzer, 2013). Evliliğin gerekliliği incelendiğinde evlilik yaşamı iki bireyin biyolojik, sosyal, psikolojik ihtiyaçları ve güduları hedeflediği görülür. Bu süreçte çocuk yapmak yetiştirmek ve kendi nesillerini üretmek de evliliğin gereksinimlerindedir (Özgüven, 2015). Çocukların eğitiminde evli çiftler kendi ailelerinden getirmiş oldukları manevi değerleri en üst düzeyde verirler. Bu şekilde ailede aldıklarını bir sonraki kuşağa manevi değer aktarımını sağlamaktadır (Willi, 2012). Bu da ancak uyumlu evliliklerde sağlanabilir. Evliliği bireylerin uyum içerisinde sürdürdükleri bir yapı olarak görürüz. Kişilerin karakteristik özellikleri, yetiştirilme şartları, büyüdükleri yer, inanç sistemi benimsedikleri değerler evlilik uyumuna etki etmektedir. Davranışlarımız, düşüncelerimiz ve tutumlarımız doğrudan ya da dolaylı olarak değerlerimizden etkilenmektedir (Dilmaç ve Ekşi, 2007).

Diller ortak bilincin ve ortak manevi değerlerin ifade edilmesini sağlar. Düşünceleri ve duyguları anlamak ve anlamlandırmak dilsel ifadeyle sağlanır (Willi, 2012). Mutlu ve uyumlu ailelerin evlilikte yaşadığı sorunlar karşılaştıkları olumsuzluklar ailenin sarsılmasına sebep olmaktadır (Özgüven, 2015). Evlilikte eşlerin duygularını düşüncelerini birbirlerine eksik, kusurlu, ya da yanlış iletimi birçok uyumsuzluk ve geçimsizliğin ana nedeni olur. Bu yanlış iletiler küçük konuların büyümesine ve çatışmaların yaşanmasına sebep olur. Oysaki doğru ve eksiksiz iletişim, evli çiftlerin birbirlerine daha yakın olmalarını ve empatik anlayış içerisinde güven duymalarını sağlar (Özgüven, 2015). Evlilik uyumunu etkileyen unsurlar içerisinde kişinin sahip olduğu değerler yer almaktadır. Kişilerin evlilik uyumlarını ve artırabilmek ve değerlerini nesillerine aktarabilmek için aile içi iletişimin iyi olması gerekmektedir. Bu açıdan bakıldığında evli bireylerin sahip oldukları değerler, iletişim becerileri ve evlilik uyumları arasındaki ilişkiyi incelemek bu çalışmanın amacını oluşturmaktadır.

1.2. Araştırmanın Problem Cümlesi

Evli bireylerin sahip oldukları değerler iletişim becerileri ve evlilik uyumları arasında ilişki var mıdır?

1.3. Araştırmanın Amacı

Araştırmanın amacı evli bireylerin sahip oldukları değerler, iletişim biçimleri ve evlilik uyumu arasında yordayıcı ilişkiyi ortaya koymayı amaçlamaktadır.

1.4. Araştırmanın Önemi

İlgili konularda, yurt dışı ve yurt içinde yapılan akademik çalışmaların tespiti için bu araştırma ile doğrudan ve dolaylı ilgili olabilecek çalışmalar araştırılmıştır. Değerlerle ilgili çalışmalar ülkemizde hızlanarak arttığı gözlenmiştir. Değerler çeşitli değişkenlerle birlikte araştırılmıştır. Bireylerin sahip oldukları değerler, öğrenme stilleri (Dilmaç, Ertekin, Yazıcı, 2009), ile öz düzenleme stilleri (Ergün, 2013) ve benlik saygısı (Yıldız, 2012) gibi birçok farklı değişkenle beraber araştırılmasına rağmen iletişim becerileri ve evlilik uyumuyla birlikte araştırılmamıştır. İletişim becerileri ile ilgili çalışmalar ülkemizde yoğunluk göstermektedir. Özellikle çatışma çözme (Özen, 2006) ve aile içi iletişim (Karadağ, 2015) değişkenleri ile ilgili çok sayıda araştırmaya rastlanmıştır. Son birkaç yılda

evlilik uyumu ile ilgili araştırmaların yoğunlaştığı görülmüştür. Özellikle evlilik uyumuna benzer olarak evlilik doyumu, evlilikte cinsel yönelim, boşanma gibi konularda çok sayıda araştırma görülmüştür. Bu üç değişkenin bir arada bulunduğu çalışmalara rastlanmamıştır. Yurtdışında değerler ve eğitimine ilişkin yapılan çalışmaların mazisi ülkemize göre oldukça eskiye dayanmaktadır.

Yapılan bu çalışmalardan değerler ve eğitimine ilişkin elde edilen bulgular; bu alana her geçen gün daha çok önem verilmesini, farklı disiplinlerden bilim insanlarının değerlere ilişkin teorik ve uygulamada daha sistemli ve derinlemesine çalışmalar yapmasını sağlamıştır.

Ahlak insanın davranışlarında doğruyu ve yanlışı belirleyen unsurdur. Değerler insan yaşamını şekillendiren ve davranışları anlamlı kılan önemli bir unsurdur. Bir toplumun yaşamında, her şey değerlere göre algılanır ve diğerleriyle karşılaştırılır. Kişinin hayatı boyunca değerlere verdiği önem değişmektedir. Bireylerin değerleri bir birinden farklı ve ortak değer kavramları önem derecesi sıralamışlardır. Kişiler arası iletişim söz konusu olduğunda sağlıklı iletişim önemli unsurdur. Bu zaman diliminde iletişim öyle bir hale gelmiş ki çeşitli disiplinlerin araştırması haline gelmiştir. Evlilikteki uyumun bireylerin ortak değerlere önem vermesi ile arttığı düşünülmektedir (Seki, 2014).

Ülkemizde değerlere, iletişim becerilerine ve evlilik uyumuna ilişkin birçok çalışma yapılmakla birlikte literatürde evli bireylerin sahip oldukları değerlerin iletişim becerileri ve evlilik uyumları arasındaki ilişki açısından açıklamaya yönelik çalışmanın bulunmadığı görülmüştür. Bu nedenle yapılan araştırmanın literatürdeki boşluğu dolduracağı düşünülmektedir (Seki, 2014).

Yapılan araştırmanın; evli bireylerin iletişim becerilerinin belirlemek sahip oldukları değerleri gözden geçirerek evlilik uyumlarının ykseklıği hakkında bilgi sahibi olmaları açısından önemlidir. Katılımcıların kendilerini bu çerçevelerde değerlendirerek kendilerini daha iyi tanımalarına yardımcı olacaktır. Genç yetişkin ve orta yetişkin bireylerin evli çocuklu veya çocuksuz bireylerinde bu araştırmanın sonuçlarından önemli ölçüde faydalanacakları düşünülmektedir. İlkokul, ortaokul ve lise düzeyinde hizmet veren okullardaki öğretmenler ile rehber öğretmenlerin eğitim verdikleri öğrencilerin ailelerine rehberlik ederken kurumsal bilgiden yararlanacakları umulmaktadır. Ayrıca elde edilen kuramsal bilgilerin alanda çalışan uygulayıcılara

yol göstereceği, problemler karşısında geliştirilen çözüm önerilerine katkı sağlayacağı düşünülmektedir.

1.5. Varsayımlar (Sayıtlar)

- 1.Araştırmaya katılan katılımcıların hepsinin samimi ve içten cevaplar vereceği,
- 2.Araştırma için seçilen çalışma grubunun çalışma evrenini temsil ettiği varsayılmıştır.

1.6. Sınırlılıklar

- 1.Araştırma sonuçları araştırmaya katılan bireylerin verdiği cevaplarla sınırlıdır.
- 2.Araştırma, çalışmanın yapıldığı çalışma grubu ve çalışma evreni ile sınırlıdır.
- 3.Araştırmada ulaşılan veriler, araştırmada kullanılan “değerler ölçeği”, “evlilik uyumu ölçeği” ve “iletişim becerileri ölçeğinin” ölçtüğü niteliklerle sınırlıdır.

1.7. Tanımlar

Değer: Bu araştırmada kullanılan değerler, genel olarak toplumun hareketlerini şekillendiren inançlar topluluğudur (Dilmaç ve Ulusoy, 2012).

Evlilik: Evlilik yasal, duyuşsal, sosyal, biyolojik, davranışsal tarafları olan sosyal yapıdır (Kışlak, 1999).

Evlilik uyumu: Araştırmada bahsedilen uyumlu evlilik, karşılıklı iletişimde olan çiftlerin, sorunlarla olumlu bir şekilde baş edebilen, evlilik ve aile gibi konularda fikir birliği yapılabilen evlilik şeklinde tanımlanır (Özmen-Süataç, 2010).

İletişim: Bu araştırmada kullanılan iletişim tanımı iki nesne, kişi arasında yaşanan ya da bir kişinin bir grup ve toplumla bilgi alışverişidir (Dökmen, 2004).

Kişiler arası iletişim: Alıcının da göndericinin de kişi olduğu iletişim türüne “kişiler arası iletişim” denir. Karşılıklı iletişimde bulunan bireyler, bilgi üretirler. Ürettikleri bilgi birbirine iletirler ve yorumlarlar. Bu şekilde iletişimlerini devam ettirirler (Dökmen, 2004).

İletişim becerileri: Bireyler arası iletişimde doğru iletişimi kurabilmek amacıyla kendini açama, açık uçlu sorular sorma, dinleme ve aktarma yetileridir (Cüceloğlu, 2015).

1.8. Kısaltmalar

TSBÖ: Değerler Ölçeği”

ÇBASDÖ: “Evlilikte Uyum Ölçeği Ölçeği)”

İBÖ: “İletişim Becerileri Ölçeği”

MEB: Milli Eğitim Bakanlığı

TDK : Türk Dil Kurumu

TÜİK : Türkiye İstatistik Kurumu

BÖLÜM II

2. KURAMSAL ÇERÇEVE VE İLGİLİ YAYIN

Bu bölümde değerler, evlilik uyumu ve iletişim becerileri ile ilgili bilgiler ve bu konularda yapılmış araştırmalara yer verilmiştir.

2.1. DEĞERLER

2.1.1. Değer Kavramı

Değer kavramı son zamanlarda üzerinde en çok çalışılan kavramlardan biridir. Sosyal bilimler başta olmak üzere birçok bilimin konusu haline gelmiştir. Bu kavramla ilgili pek çok tanım bulunmaktadır. Her bilim kendi uzmanlık alanları ile tanımlama yaptığından ortak bir tanımdan bahsetmek zordur (Dilmaç, Kulaksızoğlu ve Ekşi, 2017).

Değer kavramı felsefe, psikoloji, sosyoloji, dini birçok bilimde kullanılmaktadır. Sosyal bilimler açısından değer kavramını önemli yapan insan davranışları ile ilgili olmasıdır. Okulda, toplumda, evde ve ailede değer konusundan çokça konuşulmaktadır (Dilmaç ve Ulusoy, 2012). Latince’de değer kavramı “kıymetli olmak” veya “güçlü olmak” anlamına gelen “valere” kelimesinden türetilmiştir (Bilgin, 1995). TDK sözlüğünde ise değer; 1) Bir şeyin para ile ölçülebilen karşılığı, 2) Üstün, nitelik, meziyet, 3) Matematikte bir bilinmeyen sayı ile anlatımı, 4) Bir milletin sahip olduğu kültürel, ekonomik, sosyal, bilimsel özelliklerini kapsayan maddi ve manevi öğelerin bütünüdür (TDK, 2017). Tezcan (2011), değer bütünü kültür ve topluma anlam ve önem veren ölçüler olduğunu ifade etmiştir. Dilmaç ve Ulusoy (2012), değer kavramını insanın davranışlarını yönlendiren inançlar bütünü diye tanımlamışlardır.

Değer, bir kişinin, grubun veya toplumun kendi varlığını, birliğini işleyişini ve devamını sağlamak için kişilerin çoğunluğu tarafından kabul görmüş ve gerekliliklerine inanılan ortak düşünce, amaç, temel ahlaki ilke ya da inançlardır (MEB, 2004). Kağıtçıbaşı (1996), değer kavramını “nesnelerin pekiştirici etkisi” olarak ifade etmiştir. Doğanay (2006) değeri, yaşamımızı etkileyen yaşamdan önemseydiğimiz düşünceler olarak tanımlamıştır.

Değer adil bir hayat anlamına gelen “iyinin” ya da “kötünün” ne olduğuna karar verdiren kanıdır (Veugelers, 2001; Akt. Tosun, 2014). Değerler

davranışlarımıza yön veren, rehberlik eden inançlar ve kurallardır. Eylem ve davranışlarımızın yerindeliliğini, etkililiğini ve güzelliğini, ahlakiliğini belirlemeye hizmet eden ilke ve standartlar bütünüdür (Hökelekli, 2013). Değer, bireyi birey yapan özelliklere sahip olan ve bireyi diğer varlıklardan ayırtıran temel özellikleri içinde barındıran inançlardır. (Dilmaç, 2007). Değer kavramı farklı disiplin konu alanına girmiş, üzerinde yoğun çalışılan bir konu halini almıştır. Her disiplin kendi alanı ile ilgili açıkladığı için birçok farklı tanımlaması yapılmıştır (Özensel, 2003). Araştırmacıların değer hakkındaki birçok farklı hususlara dikkat çeken açıklamaları vardır.

Aydın (2003), değer hakkındaki açıklamaları;

1. İnançlar içeren ve sonuç olarak alışkanlığa dönüşen olgular.
2. Bireylerin davranışlarını akla uygun hale getirip benimsenmesine imkân sağlarlar.
3. Genellikle kıymet verilen şeylerdir
4. Kapsayıcıdır fakat her alanda kendine özgü değerleri vardır.
5. Farklı yapılara sahip olsalar da bir biçimde sosyaldir.

Gökçe (1994), değerlerin temel hususları;

1. Değerler kasıtlı ve hedefe yönelik davranışların temelidir.
2. Değerler kültürlerin gelişme aşamasında rol oynar
3. Değerler kişilerle özdeşleşmiştir.
4. Değerler kişilerin duygularını ve düşüncelerini belirten ifadelerdir.

Değerlerin oluşmasında ve şekillenmesinde, ilgi ve düşünce boyutu da önemlidir. Kişilerin değerleri yaşadıkları ve öğrendikleri ile de değişmektedir. Değerler doğuştan getirildiği gibi çevrenin etkisi ve kültürlenme yoluyla da kuşaktan kuşağa aktarılır. Toplumda alınan rollere göre de değerler değişir. Bir erkek için cesaret, azim, soğukkanlılık önemli iken bir kadın için duygusallık, sadakat, koruyuculuk daha önemli değerler olur (Sarı, 2005).

2.1.2. Değerlerin Oluşumu

Son yıllarda teknoloji ile birlikte birçok şey daha hızlı gelişmekte ve değişmektedir. İnsanların yaşam standartları, düşünceleri ve bununla beraber değerleri de değişmekte ve yeniden oluşmaktadır. Değerlerin insanlarda nasıl oluştuğuna dair pek çok kuramcı görüşlerini bildirmiştir (Seki, 2014). Değerler insan davranışlarını şekillendirdiği ve davranışları yönettiğinden değerlerin oluşumunu da insan davranışlarını inceleyen psikolojik kuramlardan belli başlı bir kaçında bulabiliriz bunlardan bahsedeceğimiz kuramlar psikodinamik yaklaşım, davranışçı yaklaşım, insancıl yaklaşım ve kuramsal yaklaşımdır.

Psikodinamik bakış açısının temel varsayımları aşağıdaki gibi özetlenebilir.

1. İnsanlar doğumundan bu yana çevresindekilerle mücadele içerisinde. Karakterin özü toplumsal düzene karşı olarak yaratılmıştır.
2. Kişinin doğuştan getirdiği ve içinde bulunan içgüdülerin ve isteklerin bastırılması önüne geçilemez şekilde bireylerin istek ve güdülerinin durdurulmaya çalışılmasıdır.
3. Ahlaki değerler bireyin bilincine işleyerek bireyin kişinin heves ve isteklerinin ertelenmesine neden olur.
4. Kişiler burada değerlerinin etkisiyle toplumsal düzende adım adım nefisini ve içgüdülerini geliştirir (Butler, 1970; Akt. Öztürk, 2014).

Bütün insanlar dikkate değer duygu ve dürtülere sahiptirler. Kendini beğenmenin yardım severliğinin etkileri ile kontrol ederler. Böylece insanlar bir takım duygu ve düşünceleri bilinçaltında tutmaktadır (Butler, 1970; Akt. Öztürk, 2014).

Davranışçı kuram ise psikodinamik kuramın tam tersi olarak değerler bilinçaltında yatan dürtülerden değil tamamen ahlak gelişiminin çevrenin etkisi ile oluşacağını söyler. Çevre tarafından yapılması desteklenen iyi davranışlar ödüllendirilerek daha çok yapılması desteklenir. Çevre tarafından desteklenmeyen davranışlar ise cezalandırılır. Örneğin, erkek eşinin yapmış olduğu yemeği ve kendisine gösterilen saygılı davranışları destekleyip memnuniyetini bildirirse kadın yapmaya devam eder. Erkeğin işe gitmemesi evde yapması gerek sorumlulukları yerine getirmemesi toplum tarafından ayıplanır ve cezalandırılırsa tekrarlanma olasılığı düşer. Sonuç olarak bireyler davranışın sonunda aldığı olumlu ya da olumsuz

tepkiye göre davranışını şekillendirir (Skinner, 2001; Akt. Özen, 2011). Ayrıca davranışçı öğrenmede edimsel koşullanma, klasik koşullanma ve taklit yolu ile de değer aktarımı oluşmaktadır (Yıldız, 2012).

İnsancıl kurama göre ise her birey tektir ve değerlidir. Belli bir örgütün ya da toplumun kültürünün kişiyi etkisi altına almamasını ve her kesin kendi karakterini kendi oluşturduğunu savunur. Kişinin değere verdiği önem derecesi o an ki ihtiyacı ile yakından ilgilidir (Kirişçigil, 2012).

Sosyal öğrenme kuramına göre birey ahlaki norm ve değerleri ceza mülakat yolu ile ve ya model alma yolu ile öğrenir. Değerlerin kuşaktan kuşağa aktarımı sosyal çevredeki rollerin öğrenilmesi ile oluşur (Güngör, 1998). Kuşaktan kuşağa aktarım ise anne babanın evlatları arasındaki demografik ilişkileri, aile büyüklerinin örnek alınması, dini ve sosyal alandaki olumlu yaşantıları, aile bireylerin özgür düşüncelerini ifade edebilecek bir ortam da yetişmesi gibi unsurların oluşmasıyla olur (Kuusisto, 2003).

2.1.3. Temel Erdemler

Bu başlık altında araştırmamızda da kullandığımız aileyi ve toplumu oluşturan birçok unsurun ortak kabul edeceği bir takım değerlerin açıklamasına yer vereceğiz.

Adalet; çıkar, hasımlık, hısımlık önyargı, kin gibi kavramların etkisinden uzak, doğru ve dürüstçe iş yapmaktır. Genel anlamda adalet aşırılıklardan uzak, ılımlı, ölçülü bir tutumu ifade eder. Kişi önce kendine karşı adaletli olmalı daha sonra ise diğer insanların hak ve hukukuna saygı göstermeyi haksız ve ölçsüz davranmamayı kin ve intikam duygusuyla hareket etmemeyi gerektirir. Adalet herkesin hakkına ve yeteneğine göre korunması, iyilik ve yardımın buna göre yapılmasıdır. Kısacası adalet, bütün insan ilişkilerinde karşılıklı saygı ve sevginin gözetilmesi hak dağıtımında ihtiyacın gözetilmesidir. *Şefkat*; çevresindeki insanları fark etme, kabullenme onlarla yakından ilgilenme onlara sevecen davranmadır. Çevresindekilerin olumlu davranışlarının olmasını isteme onları olumsuz etkileyecek yanlış işlerden ve kötü davranışlardan koruya bilme isteği şefkat duygu ve düşüncesinden kaynaklanır. Çocuk ve gençlerde görülen davranış sapmalarının atında anne ve babalarının şefkat duygusundan yoksun olduğunu gösterir. Bazen çiftler günlük hayatın koşturmacasın da eşlerine ve çocuklarına şefkatle yaklaşımdan kaçınırlar. *Merhamet*; dert ve sıkıntı içerisinde olan kişinin dersi ile

dertlenme üzüntüsüne kederlenme, ona yardımcı olmaya çalışmadır. Herkesin iyiliğini isteyip muhtaç durumda olana yardım etme arzusu içinde olmaktır. Kendinde bulunan imkânların olmayanlarda da olmasını isteme duygusudur. Bu yüzden merhamet eşitlik ve adalet duygusuyla özdeşleşir. *Sevgi*; insanları bir birine bağlayan, kaynaştıran ve yaklaştıran doğal ruhsal bir eğilimdir. Duvarları yıkan insanları değer insanlarla birleştiren yalnızlaşmayı önleyen önemli bir güçtür. Ayrıca sevgi sayesinde kişilerin olumsuz bazı davranışlarına katlanır ya da görmezden gelinir. *Doğruluk*; ahlaki erdemlerin en önemlisidir. Kişi doğru olmadığında diğer tüm erdemler anlamsız kalmaktadır. Doğru olma olanı yalan hile ve çarpıtmadan olduğu gibi aktarmadır. *İtidal*; kelime anlamı olarak ölçülülük, dengelilik, ılımlılık, aşırılıklardan uzaklık demektir. Karşıt iki aşırı tutumun ortasında bir yerde bulunmak demektir. Belirli durumlar karşısında daha ılımlı olan belirli bir kutupta yer almayan kişilerin erdemidir. *Tevazu*; (alçak gönüllülük) ise büyülenmemek, kendisinde bulunan özellikleri normal karşılayıp bunlar ifade edildiğinde kibirlenmemektir. Gösteriş ve şatafattan uzak mütevazı bir hayat yaşamaktır. *İffet*, doğuştan getirilen cinsel dürtüleri kontrol etmek ve namuslu olmak temiz, saf olmak anlamlarına gelir. Eşlerinin cinsiyet fark etmeksizin ikisinde de değer sıralamalarında başta gelen evrensel nitelikteki değerlerdir (Hökelekli, 2013).

2.1.4. Değerlerin Sınıflandırılması

Tüm değerleri kapsayan ve herkes tarafından kabul edilen bir değer sınıflandırmasından söz etmek mümkün değildir. Birçok araştırmacı kendine göre sınıflamalar oluşturmuştur. Spanger (1928), değerleri altı sınıfta incelemiştir. Bunlar; kuramsal, ekonomik, estetik, toplumsal, siyasi ve manevi değerlerdir. Burada değerleri sınıflarken kişilerin ihtiyaç analizine ve toplumun sosyo-demokratik yapısına göre bir sınıflama görülmektedir. Rokeach (1973), ise hedef değerleri vasıta (araç) değerler olarak sınıflandırmıştır. Burada ise birçok kişinin önemseydiği ve benimsediği ulusal değerlere ulaşabilmek için kişisel değerler araç olarak değerlendirilir. Schwartz, on temel değer grubu belirlemiştir. Bunları; güç, statü, otorite, zenginlik, hazcılık, başarı, uyarlım, kendini yönlendirme, evrensellik ve güvenlik gibi başlıklar altında toplamıştır. Schwartz, değer sınıflamasında görüldüğü gibi kişinin ihtiyaçlar hiyerarşisine göre gruplama yapılmıştır. Nelsan da değerleri bireysel değerler, grup değerleri ve sosyal değerler olarak üç gruba ayırmıştır (Akt. Seki 2014).

Dilmaç, Arıcağ ve Cesur (2014) değerleri dokuz gruba ayırmışlardır.

1. Toplumsal değerler (yardımseverlik, tevazu, nezaket, saygı, hoşgörü v.s).
2. Kariyer değerleri (kalite, kariyer, eğitim v.s).
3. Entelektüel değerler (beden sağlığı, akıl sağlığı, bilgi, başarı v.s).
4. Manevi değerler (ibadet, din, iman, iç huzur v.s).
5. Materyalistlik değerler (para, mal/mülk, statü v.s).
6. İnsan onuru (namus, şeref/onur, adalet v.s).
7. Romantik değerler (aşk, haz/zevk, eş/sevgili v.s).
8. Özgürlük (bağımsızlık, emek, kültür v.s).
9. Fütüvvet (cömertlik, cesaret v.s).

Dilmaç (1999)'ın ilköğretim öğrencileri üzerinde yaptığı çalışmasında, bireylerin hayatlarına yön veren temel değerler sıralanmıştır. Buna göre;

1. İnsanları sevme; insanlara olan sevgi sonsuzdur. Kişiler arası birliktelik, refah ve yaşama verilen önem esas alınır.
2. Uyumlu olma; kişiler arası ilişkilerde yapıcılık ve denge
3. Hırsları kontrol etme; Kişiler içsel arzularını kontrol ederek hırs ve şehvetlerini dengede tutarlar.
4. Başkalarını mutlu etmek için çaba harcama; kişiler diğer insanlara da kendi mutluluğu için sarf ettiği çabayı harcar.
5. Otokontrol; kişinin kendi dünyasını sorgulaması ve kontrol altına alması.
6. İyi insan olma; zihnen ve kalben sevginin gücüne inanır ve insan sevgisi ile doludur.
7. Manevi değerlere inanma; Bu değerler kişide var olan fakat istenmeyen özellikleri silmeye çalışırlar. Dine göre kişiler arasında ayrımcılık yoktur.
8. Yardımsever olma; yardımsever bireyler, insanların zor zamanlarında onlara tüm desteklerini sağlarlar.

9. Tecrübeli ve bilgili olma; deneyim ve hayata yönelik bilgiler elde etmektir. Yalnızca dürüst, akıllı, temiz olmak yetmez. İnsan bilgi ve tecrübesi ile topluma yön vermek, fayda sağlamak ve toplumu eğitmek için de çaba harcamalıdır.

10. Dostluk; tüm zenginlikleri dost bildiği kişiler ile paylaşır, dostlarını koşulsuz kabul eder.

11. Evlat yetiştirme; anne babalar evlatlarına, maddi imkânlardan çok temel insani değerleri ve prensipleri aşılar.

12. Eser oluşturma; kişiler yaşamları süresince sanatkâr edasıyla, ortaya bir eser çıkarmalıdır. Bu sayede manevi yönden de zenginleşir.

Görüldüğü gibi yapılan pek çok değer sınıflaması incelendiğinde sınıflamaların öznel olduğu gözletilmektedir. Bu noktada kişisel yargıların ön plana çıktığı görülmektedir. Ancak kişilerde var olan değerlerin hepsi sunulduğunda ve bunların bir sıralamasının yapılması istendiğinde, en üst sıraya koyduğu değer kişi için en kıymetli olandır. Onun değer sıralaması o yönde olur (Ulusoy, 2007).

2.1.5. Değerler Sistemine Bilim Dallarının Bakışı

2.1.5.1. Psikoloji ve Değer

Psikoloji değerleri, sosyal psikoloji ve ahlaki psikoloji olmak üzere iki düzeyde işler. Birincisi, kendiliğinden sosyal davranış ikincisi bir sosyal öğrenmedir ki bu davranış psikolojik niteliktedir. Psikoloji değer kavramına göre bireylerin davranışlarını kontrol edip etmemesini dikkate alır. Psikoloji değeri inanç olarak kullanır. Ahlaki davranışın temelinde değer vardır (Güngör, 1998). Bireylerin, toplumların değerleri hakkında bilgiye ulaşmak onların tutum ve davranışları konusunda bilgilenmemizi sağlar. Kişinin değer verdiği şeye uygun davranmak onu huzurlu ve mutlu ederken bunun dışında bir şey yapmak mutsuz eder. Kişinin ihtiyaçları değer sıralamasını değiştirir (Şerif, 1985).

Psikoloji değerini üç boyutuna bakar: Duyuş, biliş ve davranış. Bunları şu şekilde açıklayabiliriz: Bir kişinin, bir hedef için çabaladığını ve düşüncesi ile bu davranışı örtüştüğünde bu değer sahiptir diyebiliriz (Rokeach 1973; Akt. Tahiroğlu, 2011).

Çalışkur (2008), değerleri, psikolojide insanın bilişsel dünyasında temel belirleyici etmenlerden biri olarak ele almaktadır. Aynı zamanda insanın kişisel veya

sosyal etkileşimlerinde etkin bir rolü vardır. İnsanın özelliği gereği, yani biyo-psiko-sosyal bir varlık olması, öznel algılarıyla dünyayı tanımlamasına, yorumlamasına ve yargılamasına yol açmaktadır. Değerler, bu öznel algıları şekillendiren, bir insanın algısını diğerinden ayıran önemli etmenlerden sayılmaktadır.

Değerler, ideal varlıklar olup ruhsal etkinliğimizin parçaları, ya da tortuları değildirler. Onlar, tıpkı matematiksel teoremler gibi bizim ruhumuzda bulunurlar. Değerler, insan ile nesnel arasındaki ilişkide temelini bulur (Filiz, 1998).

Şerif (1985), değerler hakkında bilgi sahibi olmanın kişiler ve aynı değere sahip grupların tutumları ve davranışlarını yordamaya olanak sağladığını belirtir. Psikolojik açıdan, fizyolojik ihtiyaçlar bireyler için önemli bir yere sahiptir. Örneğin insan karnını tam manası ile doyurduktan sonra açlık hissedene kadar yiyecekler kişi için önemli bir değer arz etmez. Ancak ihtiyaç hissedildiğinde önemi giderek artar. Bu durumda ihtiyaçlar, kişinin sergilemiş olduğu tutum ve davranışlara yön verir.

2.1.5.2.Felsefe ve Değer

Değer mefhumu felsefe tarihinde, öznel ve nesnel olarak farklı biçimlerde açıklanmıştır. Öznel olarak değer tanımları, kişi ya da toplum açısından yapılmalarına göre ikiye ayrılmıştır. Nesnel olarak değer tanımlarına bakıldığında, değer örneklerinin tek gerçekliklerinin bulunduğundan hareket ile yola çıkılır. Bahsi geçen gerçeklik; arzulanan, bağımsız ve mukaddes niteliğinde yansıyabilir. Görülen o ki değer örnekleri, öznenin kendilerinin farkında olmasının dışında mevcuttur. Felsefede değerlerle birlikte anılan iki kavram vardır: Erdem ve iyi. Her kişinin bir inancı, her inancı olanın bir dünya görüşü vardır. İnançları olmayan insan, hayatına yön veremez. İnsan, bilimin gerçeklerine dayanarak temel inançları doğrultusunda hayatı ve varlıkları sorgulamasına “felsefe” denir (Erdem, 1999). Felsefenin değer ve ahlakla ilgilenen dalına “aksiyoloji” denir. Neyin iyi, güzel ve faydalı olduğunu tartışır (Tokdemir, 2007). İyi, birçok filozofa göre (Platon, Aristoteles, Kant, M.Scheler, N.Hartman) baş değerdir. “İyi”, bir değer yargısı yüklemi olarak da kullanılmaktadır (Dilmaç, 2007; Yaman, Taflan, Çolak, 2009).

Değerler insanlarla birlikte vardır. Değerler insanları diğer canlılardan ayıran özellikler olarak karşımıza çıkar (Polat, 2010). Değer olgusu felsefede ahlak ve etik kavramları ile eş anlamlı ya da benzer anlamıyla ifade edecek şekilde kullanılıyor. Bazı tanımlarda bu kavramlar birbirine yakın olmakla birlikte ahlak, geleneksel ve

kişiden kişiye değişebilmektedir. Etik belirli bir mesleğin, durumun evrensel olarak kabul gören ilkeler olarak nitelendirilir (Çalışkur, 2008).

2.1.5.3.Sosyoloji ve Değer

Toplumun yapısını analiz edebilmek için onu oluşturan unsurların tüm yönleriyle ele almak gerekir. Toplum bireylerin bir araya gelmesi ile oluşmaktadır. Bireyler ise inanç, değer yargıları ve tutum gibi fonksiyonların toplamından oluştuğundan, sosyolojinin değer kavramını incelememesi olanaksızdır (Özensel, 2003). Sosyolojik olarak bakıldığında değer kavramı, nesnelere ve bilinç olgularının toplum, sınıf ve insan açısından taşıdıkları önemi ifade eden niteliklerdir (Hançerlioğlu, 1986).

Sosyolojik açıdan değerler, bireyler tarafından paylaşılmış ve de bu konuda ortak karara varılmış davranış biçimleridir diye ifade edilebilir. Ferdî görüşler burada etkili ve geçerli sayılmaz. Zaten insanlar, her zaman bir takım ilişkiler ağı içinde yaşarlar. Bu ilişkiler inanç, değer, temayül, kural ve genel olarak iktisadî ve ahlâkî ilişkilerdir. Bunlarda hâkim olan esas maneviliktir. Değerler için bireyler ödün vererek, savaşında bulunurlar hatta ve hatta bu uğurda ölümü dahi göğüsleyebilirler. Vatan, namus, din ve şehitlik gibi değer örneklerinin tehdit ile karşı karşıya kalmasında fertler gerekirse ölüme bile göz göre göre gidebilirler (Bolay, 2007).

Klâsik sosyolojide egemen olan görüşe göre değerler genellikle bir karşılıklı etkilenen ortamda ve de ihtiyaç ve davranıştan kurumsallaşmalara doğru ilerleyen sürecin neticesinde belirir. Fakat toplumun üstünde bir kaynak daha bulunmaktadır. Bu da dinî değerleri açıklar. Klâsik sosyoloji (sosyolojizm) her ne kadar değer, norm, kurum ve benzeri konularda toplumun yansıması olmayan bir olgu düzeyini kabul etmeye istekli değilse de tüm bu olgu alanlarında toplumun açığa çıkarıp geliştirdiği ama ona indirgenemeyen bir yön vardır (Aydın, 2003).

Sosyologların birçoğu şu konular üzerinde hemfikir olmuşlardır (Korkmaz, 2013).

1. Sosyal davranış belirli bir amaca yöneliktir.
2. Değerler, istekli olarak yapılan insanların önemseydiği bir zorunluluk, ibadet olarak gördükleridir.
3. Değerler kişilerin seçimleri ve bu ölçüde davranışlarında etkiler.

4. Kendi içinde uyumlu olmayabilir.
5. Esas değerler, süreklilik ve paylaşılma durumu içerisinde, toplumda kararlılık ve bütünleşme sağlar.

2.1.6.Değerlerle İlgili Bazı Kavramların İlişkisi

2.1.6.1.Din ve Değer

Din; insanların dünya ve ahiret mutluluğunu amaçlayan, iyi ve kötüyü birbirinden ayırt ederek, iyiye ulaşmanın yollarını gösterip, insanı yaşam yönünden olgunluğa erdirmeye, her bakımdan onu mutlu kılmayı hedefleyen kurallar toplamıdır (Aydın, 2011).

Din, kişinin ve toplumun hayatına yön veren emir ve yasakları olması yönüyle etkili bir değer sağlayıcısıdır. Bireyler üyesi oldukları dini seçerken dinin değer verdiklerine değer verir, değer vermediklerini ise önemsemezler (Eser, 2012). Bir ülkede din eğitiminin temel amaçlarından biri de psikolojik durumunun iyi olduğu ve kişilik bütünlüğüne sahip bireyler yetiştirmektir (Ekşi, 2006).

Değerler insanların yaşam görüşünün ve yaşam felsefelerinin oluşturmada büyük rol oynarlar. Kişinin yaşam şekli onun değerler sisteminden gelir. Bu sistemde öncelikli kıldığı değer onun hayatının büyük kısmını kaplar. Dinin ahlaki ve ibadet boyutu vardır. İbadet boyutunda ölüm, ölümden sonraki hayatta amel etme varken ahlaki boyutunda değer vardır. Kişinin dürüst, adaletli, iffet sahibi olması değer boyutunu oluşturur (Ünal, 1981).

Dini değerler insana benlik güçlerini bir merkezde toplama kabiliyeti verir ve böylece insanı yeni bir kişilikle donatır. İnsanın maddi ve manevi yönden köklü bir değişim geçirmesi kendi doğal eğilimlerini aşarak ilahi rehberliğin işaret ettiği yönde gelişip ilerlemesi ve olgun bir insan olması (insan-ı kâmil) dindarlık yaşantısının olması gereken son durağıdır. Bu açıdan bakıldığında dini değerlerin en üst ilkesini yakalamak ve insanın kendi kişiliğinin kuvvetlerini onunla yenileştirmek için bilinçli ve kasıtlı bir teşebbüs olarak tanımlamak mümkündür (Hökelekli, 2006). Tüm bunların ışığında değer insan kişiliğini kuvvetlendirmek ona yeni bir oluşum sağlamak, dinin asıl hedef ve gayesini oluşturur. Kuran'da çokça söz edildiği bir kişinin kendi halindeki benliği çökme ve dağılma durumu olan güçsüz ve tutarsız bir özellik taşır. Bununla birlikte kişinin benliğinde iyileştirici durumlara yatkınlık

bilinen ya da bilinmeyen çevrelerde çok yeni ve değişik hayat olaylarına ve durumlarına uyum sağlayacak bir gücü ve yeteneği vardır. İnsan ahlaki yatkinlığına sahip bir değer varlığıdır (Hökelekli, 2013).

İnançlar ve değerler birbirlerine her ne kadar yakın içerikte olsa da farklı yanları bulunmaktadır. Değer iyi-kötü ayrımı ile ilgili olup bir takım davranışların arzu edilir olup olmadığına ilişkin ölçütlerdir. İnançlar ise daha çok doğru ve yanlış ayrımı ile ilgili ölçütlerdir. Değerler ulaşılması zor olan hedefi niteler. İnançlar ise arzu edileni değil kesinliğe yönelik bilgilere ilişkin olduğundan göreceli değil kesin hedefleri işaret eder (Doğan, 2007).

2.1.6.2. Değerler ve Norm

Değerler bireylere toplumun ortak kültürünü anlatır. Katı kuralları yoktur. Normlara uyulmadığı zaman ise toplumsal bir takım yaptırımlar vardır. Saygı bir değerse, büyüklere saygı bir normdur. Büyüklere saygı duyulmadığı takdirde toplum tarafından ayıplama, dışlama gibi bir takım cezalara maruz kalınabilir. Değerler genel ve soyutken, normların yaptırım gücü ve özelleşmiş haliyle değerlerin somutlaştırılmış şeklidir (Dilmaç ve Ekşi, 2007).

Değer normdan daha genel ve somuttur. Değer normu kapsar. Büyüklerin küçükleri sevmesi bir değerken, bunun toplumda ve toplumu oluşturan paydalarda nasıl uygulandığını norm belirler. Başka bir ifadeyle normlar belirli koşullar içerisinde, toplumdakilerin neler yapabileceklerini ve yapamayacaklarını bildirir. Normlar soyut olan değeri somutlaştırır ve değerlere göre daha belirli ve sosyal bakımdan emredicidir. Değerlerin normlara dönüşmesi bir toplum içinde bireylerin yaşamlarının düzenlenmesini sağlar (Dönmezer, 1994).

Değerler bireye iyi ve kötü kavramları kazandırırken, normlar da iyi şeylerin yapılması, kötü şeylerin yapılmamasını söyler. İyi şeylerin yapılmasına pozitif değerler ve normlar, kötü şeylerin yapılmasına ise negatif değerler ve normlar denir. Negatif değerler ve normlara uyulmaması durumu toplumda tepkiye yol açar (Canatan, 2004).

2.1.6.3. Tutum ve Değer

Tutum kişinin, bir nesne, topluluk ya da ulusal karşı geliştirmiş olduğu duygu, düşünce ve davranışlar bütünüdür. Tutumlar gözle görülebilen yargılar değillerdir. Bireyin dışa vurduğu yargılardan çıkarılabilecek bir eğilimdir (Kağıtçıbaşı, 2005).

Tutumlar kişinin geçmişinden bugüne getirdiği gelenek, görenek, inanış biçiminin yansımasıdır. Değişmesi çok zor yargılardır. Tutumların oluşmasında değerler etkilidir. Kişilerin değerleriyle yaşanan davranışların uyuşmaması da kişi çatışmalara yol açar (Aydın, 2003). Tutumlar gözle görülebilen yargılar değildir. Bireyin dışa vurdu davranışlarından yorum yaparak çıkarılabilecek bir eylemdir (Kağıtçıbaşı, 2005).

Rokeach (1973) değerlerin tutumlardan farklı yanlarını şekilde ortaya koymuştur.

1. Değer yargısı bir inanca yönelikken, tutum ise belirli bir objeye odaklanmış birden çok inancın bir araya gelerek birleşmesi sonucu oluşur.

2. Değer daha genel ve soyuttur. Belirli bir duruma ya da nesneye özgü değildir. Tutum belirli bir nesneye yöneliktir. Kişi adil ise her durumda adildir.

3. Tutumun belirli bir standardı yoktur. Değerin ise belirli bir kalıbı vardır, o kalıbın dışına çıkmaz.

4. Kişinin sahip olabileceği değerler tutumlarına göre daha azdır.

5. Değerlerin topluma uyum, benliğin korunması, bireyi geliştirmek ve gerçekleştirmek gibi işlemleri vardır. Tutumda çıkarım yapmaktan öteye gidilemez (Akt. Seki, 2014).

2.1.6.4. Kültür ve Değer

Bir toplumun kültürünü, paylaşılan değerler, semboller, yaşantılar ve inanç sistemi oluşturur. Değer ve kültür birbirinin oluşmasına katkı sağlar. Her toplumun değer yargıları ve kültürleri farklıdır (Akbaba-Altun, 2003). Değerler bir toplumun sosyo-kültürel öğelerini anlamlandıran en önemli ölçütlerdir. Kültürel unsurları önemsemeyen her model ve yaklaşım yaşanmakta olan toplumsal süreçleri açıklamakta yetersiz kalacaktır. Bir durumun içinde yer aldığı kültürel çevre ve bu

çevredeki inançlar, değerler, normlar, tutumlar anlaşılmadan o toplumun anlaşılması eksik kalacaktır (Özensel, 2003).

Ahlaki tutum, yargı ve eylemlerin özünü kültürün oluşturması yadsınamaz. Bireyin kendisinin dışındakiler ile bir arada olduğu toplumsal hayatta var olan ilkeler, kurallar, inançlar, bireyler tarafından şekillenir. Bireyi ve toplumu yönlendirir. Bu durum da kültürel, tarihi, siyasi, ekonomik olan bu çevre ahlak anlayışının oluşmasında etkilidir (Hökelekli, 2013).

Kültür, değer ve iletişimin oluşumunda önemli etkiye sahiptir. Ayrıca kültürler toplumdan topluma değişiklik göstermektedir. İngiliz'lerin, Türk'lerden, İrlandalılarından farklı kültürel yapıya sahiptirler. Güldükleri fıkralar, sevinçleri, de farklıdır. Kültür toplumdan topluma değişmekle kalmayıp aynı toplum içerisinde bile coğrafi konuma göre değişmektedir. Örneğin; bir Doğuluyla, Karadenizlinin, Trakyalının yediği yemekler, dinlediği müzikler konuştuğu diller farklı olduğu gibi değer sıralamaları da değişim göstermektedir. Kadın ve erkeğin bile değer algılarında farklılaşmalar bulunmaktadır. Kadın, değer olarak bağlılığı önemserken erkeğin, ise özgürlük değeri önemsendiği görülmektedir. (Voltan-Acar, 2015). Her kültürün içerisinde kesinlikle bir değer sistemi bulunmaktadır. Kültürü oluşturan öğeler; her toplumun kendine özgü dili dini töreleri aile düzenleridir (Ulusoy, 2007). Evlilik yaparken ortak değer yargıları ve benzer kültürlerden olması evlilik uyumunu yükseltebilmektedir.

2.2.EVLİLİK UYUMU

2.2.1.Aile Kavramı

Bagavos ve Martin'e (2002) göre aile; doğum, evlilik ya da evlat edinme yolu ile bir arada yaşayan ve bağlılıkları olan en az iki üyeden oluşan gruplara verilen isimdir. Kan ya da evlat edinme bağlarıyla birbirine bağlı, tek bir hane halkını oluşturan, karı-koca, ana-baba, kız ve oğul, kız ve erkek kardeş olmak üzere her biri kendi toplumsal konumu içinde birbirlerini karşılıklı olarak etkileyen, ortak bir kültür yaratan, bu kültürü paylaşan ve aktaran bireyler grubuna aile denir. Aile genel itibarıyla nüfusu yeniden inşa etme, milli kültüre sahip olma, çocukların sosyalleşmesi, ekonomik, biyolojik ve psikolojik doyumun sağlandığı kurumdur (Akt. Ekşi, 2011: 54).

Aile; üyelerinin arasında evlilik, kan bağı ve çocuk bağları olan, aynı evde yaşayan, içinde bulunduğu toplumda iletişim ve etkileşimde bulunan kendine özgü inançlara ve değerlere sahip bireylerin oluşturduğu toplumun en küçük yapı taşıdır (Yavuzer, 2013). Toplumsal geçişlerin en yoğun olduğu toplumsal bir birimdir aile. Aile içindeki her bireyin bir konu ve ona uygun rolleri vardır. Her bireyin kendine özgü bir statüsü bulunmaktadır (anne, baba, abi, kardeş) (Tuzcu, 2017).

Ailenin en büyük özelliği fertlerin biyolojik, psikolojik ve sosyolojik hayatlarını devam ettirebilmeyi sağlamasıdır. Aile, üyelerinin birbirlerine karşı açık zorunluluklar kabul ettiği ortak bir çatı altında yaşayan kan bağı bulunan bir gruptur. En küçük toplumsal kurum olarak toplumun özelliklerini taşır. Aile içinde bulunduğu toplumun değer yargılarını, gelenek ve göreneklerini, beğenilerini, inançlarını, önyargılarını, tutumlarını kısacası kültürünü yansıtır. Bu nedendir ki aile bireylerinin her biri nesiller boyu kendi ailelerinin kültür ve değer yargılarını aktarır (Yörükoğlu, 1983). Tüm bu tanımlardan ortak vardığı nokta ailenin toplumun vazgeçilmez bir parçası olduğudur.

Bayer (2013), yaptığı araştırmaya göre geleneksel geniş ailelerin modern toplumların yeni normlarına bağlı bir şekilde değiştiği ve çekirdek aileye dönüştürülmüştür. Özelliklerinde ve üye sayısında azalma olmakla birlikte değer aktarımında da azalma söz konusu olmuştur. Çekirdek ailenin geniş aileye göre yapısını daha kırılgan olduğu çatışmaların fazla olduğu ve boşanmaların daha çok olduğu gözlenmiştir. Toplumda çağdaşlaşmanın ve kültüründe etkisi ile birlikte birçok aile yapısı bulunmaktadır. Anaerkil ailede kadınların otoritesi hakim ve soy kadın üzerinden devam etmektedir ataerkil ailede ise erkek otoritesi hakimdir. Soy baba üzerinde devam eder. Geniş aile ise gelenek ve göreneklerin daha fazla yaşandığı aile büyüklerinin de aynı evin içinde yaşadığı aile biçimidir (Dönmezer, 1999, Solmaz, 1984,).

İnsanda sosyalleşme içgüdüğü yüksektir. İnsan sosyal bir varlık olduğundan başkaları olmadan yaşayamama korkusu vardır. Kişiler birçok güdülerini sosyalleştirmiştir. Hayatını devam ettirebilmek kendini ölümsüz kılabilmek soyunu devam ettirebilmek için güdülerini sosyalleştirmektir. Bunu ben duygusunu biz duygusuna dönüştürerek yapar (Zeman, 2006, Akt. Tuzcu,2017).

Gladinge (2002) göre, sağlıklı ailenin temel karakteristik özelliğini aşağıdaki gibi sıralanabilir.

1. Aile üyelerinin birbirine bağlı olması
2. Aile üyelerinin birbirine minnettarlık duyması
3. Birlikte zaman geçirmeye istekli olması
4. Aile içerisinde etkili iletişim kurulması
5. Kriz durumlarında pozitif davranabilme yeteneğinin olması
6. Aile üyelerinin birbirini cesaretlendirme ve destekleme
7. Birbirlerinin rol ve beklentilerine uygun durma (Akt. Gülererli, 2014).

Aile yaşam döngüsü dönemleri incelendiğinde en az dört aşamadan başlayıp on aşamaya kadar devam ettiği, aşamaların evden ayrılık, çocuksuz çiftler, yeni evliler olarak başladığı orta evrelerinde çocukların doğumu ve saygı, büyüme veya okul dönemlerine göre ilerlediği sonlanmanın ise çocukların evden ayrılışı ve yaşlı çiftler olarak bitirildiği görülmüştür. Ayrıca bireylerin ailede aldığı rollere göre değişim göstermektedir (Özdemir, Torlak ve Vatandaş, 2009).

Korkut ve Şendil, 2008’de aile hayatını etkileyen önemli unsurun ise evlilik olduğunu söylemiştir. Kendine özgü kurallara sahip olan ya da eşler arasında belirlenmiş kural olarak evliliği davranış kontratı, tören ya da formalite olarak belirtir.

2.2.2.Evliliğin Tanımı

Evlilik, kavramı son yıllarda çok fazla araştırmalara konu olan bir kavram olmuştur. Nitekim ortak bir tanıma varılamamıştır. Özgüven (2001)’e göre evlilik toplumda farklı yapılar gösterebilen aile kurmayı ve türün devamını sağlayan kurumdur. Başka bir açıdan evlilik ise toplumsal yapıyı birçok yönden etkileyen temel birim olarak kabul edilen kültürel bir olgudur. Ve resmi duygusal davranışsal biyolojik günleri olan karşı cinsten iki kişinin aralarında yaptığı bir sözleşmedir.

Evlilik iki farklı cinsten insanın bir araya gelerek ortak zaman ve mekânda, fizyolojik psikolojik ve toplumsal açıdan birbirinin ihtiyaçlarını karşılayabilmek için bir ortam yaratılması olarak ifade edilmektedir. Evliliğin kişilerin üremesi ve çocukların yetiştirilmesi açısından belirleyici ve aynı zamanda ekonomik sosyolojik boyutları ile toplumun ve bireylerin davranışlarını üzerinde etkisinin büyük olduğu

ifade edilmektedir. Evlilik kurumu insanoğlunun soyunun devamını sağlamasa ve bunun sonucu olarak toplumsal kurallara uymasını sağlamaktır (Bacanlı, 2001).

2.2.3.Evliliğin Tarihçesi

Eski çağlardan beri insanlar gruplar içinde yaşamışlar. Toplumlar ve aileler farklı olmasına rağmen tarih boyunca aile kuruluşunun olmadığı topluma rastlanmadığı görülmüştür. Buradan yola çıktığımızda evlilik eşler arasında olan yasal bir durumdur. Yasallık dini ve kanuni olarak ele alınır. Bazı medeni kanunlar çok eşliliğe izin vermektedir. Poligini denilen çok eşlilik günümüzde birçok toplmda görülmektedir. Arabistan, Hindistan, Seyhan, Tibet yerlilerinde de poliandri de denilen çok kocalık evlilik türü görülmektedir (Turanlı, 2010, 6).

Tarihsel süreçte evlilik 4000 yıllık kendiliğinden var olmayıp insan insanlar tarafından kurulan kültür kurumudur. Çağın gerektirdiği değişimle değişeceği kabul edilen temel toplum birimidir (Demiray, 2006:1). İlke ve kuralları belirlenmiş evlilik kavramı yaklaşık M.Ö 2000’li yıllarda mısırdaki başlamıştır. Bir kurum ya da toplum tarafından benimsenmiştir (Hoşgör, 2013). Bir başka bulguya göre ise tarihte bilinen en eski evlilik M.Ö 5. yüzyılda Yahudi’lerden kalma bir papirüstür. Evlilik sözü düğünden çok önce verilirdi. Damat ile baba arasında verilen sözde önemli ve yasal ve mani sorumlulukları bulunurdu (Turanlı, 2010, 6).

Evlilik kurumu çeşitli süreçlerden geçmiş birçok kez evlilik dışı birlikteliklerle de zorlanmalar görülmüştür. Buna örnek vermek gerekirse bazı kültürlerde evlilik dışı çocuk kabul görürken bazılarında ise aynı cins bireylerin evlilikleri uygun bulunmuştur. Resmi törenler ise yakın zamanda ortaya çıkmıştır. Kiliseler bile eşlerin birbirine verilen sözü evlilik akdi olarak saymıştır. Günümüz birliktelik ve evlilikleri yapı olarak hala yüzyıllar öncesinin etkileri bulunmaktadır. 18.yy evliliklerinde mantık daha ağır basmakta ve böylelikle görücü usulü evlenmeler yaygınken 18.inci yüzyılda aşkın evlilik için önemli bir şey olduğu insanların ancak kendilerini mutlu edecek aşkı bulduklarında evlenmeleri gerektiği vurgulanmıştır. 18.yy sonunda başlayan bu değişiklik 21.yy’a kadar devam etmektedir. Türkiye de modern evliliğe ilk adımın Türk medeni kanunu ile atıldığı söylenir. 17 Şubat 1926 da kabul edilen bu kanunla tek eşlilik, miras hakkı, şahitlik evlik yaşındaki düzenlemeye kadar birçok alanda değişim olmuştur. Bu değişimler boşanma kavramını da gün yüzüne çıkarmıştır (Canel 2007, Turhanlı 2010, 6-7).

2.2.4.Evlilik Uyumu

Birçok kaynakta ‘Evlilik Uyumu’ ve ‘Evlilik Doyumu’ kavramı birbirlerinin yerine kullanılır. Evlilik uyumuyla ilgili farklı tanımlar bulunmasına rağmen birbiri ile etkileşen evlilik ve aileyi ilgilendiren konularda fikir birliği yapabilen sorunlarını olumlu şekilde çözebilen çiftlerin evlilikleri uyumludur. Bireylerin evlik durumları içerisindeki ihtiyaçlarının karşılanıp karşılanmadığı, bireylerin hissettikleri mutluluk ve hoşnutluk durumudur (Ersanlı, Kalkan, 2008 ve Tezer 1996). Bu uyum sürecinde kişilerin evliliklerinde mutluluk, tatminkâr olma durumuna da evlilik doyumu denir.

Bu bakımdan bakıldığında evlilik uyumu da genel bir kavramdır. Ancak evlilik doyumunda olduğu gibi çiftlerin kişisel algıları değil aralarındaki ilişkiyi de incelemektedir. Evlilik doyumu olan kişilerin evlilik uyumları da büyük oranda yüksek çıkmaktadır. Evlilik uyumu evlilik doyumunu kapsamaktadır (Yılmaz, 2001; Hacı 2011, 11; Yıldız 2012 ve Kalkan 2002).

Aile içi ve aile dışı ilişkilerin belirleyicisi olan evlilik uyumu, aile sorunlarına neden olan faktörlerin araştırılmasında en çok üzerinde durulan değişkenlerden birisidir (Fıfıloğlu, 1992). Aile ve toplum bir birlerini etkileyen unsurlardır. Ailenin yapısında bir bozulma varsa toplumda da bozulmalar ortaya çıkabilir. Bundan dolayı ailede eşler arasındaki uyumun varlığı ve korunması çok önemlidir. Evliliklerini ve ailelerini ilgilendiren durumlarda ortak karara varabilen, sorunlarını olumlu bir şekilde sonuca ulaştıran çiftlerin evlilikleri “uyumlu evlilik” olarak tanımlanır (Çavuşoğlu, 2011). Evlilikte uyum kavramı yalnızca duygusal anlamda değildir. Sosyal duygusal ve cinsel ilişkileri içinde barındıran kavram, eşlerin sağlıklı olma durumunu da kapsamaktadır (Tuzcu, 2017).

İki farklı karakterin birbirleri içinde bütünleşmesi sağlam ve mutlu evliliğin gerçekleşmesini sağlamaktadır. Buna bütüncül uyum denilmektedir. Bütüncül uyum, karı kocanın farklı boyutlarda karşılıklı iletişim ve etkileşimde uyum gösterebilmeleri ile açıklanır. Bu boyutlar;

1. Kişiler arası ilişki kurmada uyum
2. Ruhsal yaşantıda uyum
3. Sosyal yaşantıda uyum
4. Eşlerin karşılıklı tutum ve davranışlarında uyum

5. Birbirlerini tamamlamada ve bütünleşmede uyum

6. Cinsel yaşamda uyum” (Özüğürlü, 1985).

Çiftler arası uyum şu kıstaslarla belirlenebilecek sürecin çıktısı olarak tanımlanabilir:

1. Çiftler arasında problem oluşturan farklılıklar,
2. Kişiler arası gerilimler ve kaygılar,
3. Çiftler arasında doyum,
4. Çiftler arasında bağlılık,
5. Çift olma açısından önem arz eden konularda görüş birliğidir. Evlilik uyumunda çiftlerin iyi bir ilişki sürdürebilme becerileri de önemlidir (Uşaklı, 2010).

Eşlerin beraber gerçekleştirdikleri etkinliklerde hem fikir olmaları ya da karşılaştıkları sorunlarda karşıtlıklarını çözme becerileri ve bu durumların getirdiği mutluluk da evlilik uyumunun diğer tanımıdır (Aydemir 2015). Evlilik çoğu zaman olumlu bir şekilde başlarken aynı şekilde devam etmeyebilir. Evlilikte yaşanan sorunlar çatışmalar boşanmayla son bulabilir (Karney ve Bradbury, 2000; Akt. Gül, 2016).

Evlilik uyumu ile ilgili yapılan araştırmalarda uyumun hangi alanlarda bozulduğuna dair çeşitli sonuçlar edinilmiştir. Genel olarak eşlerin kişilik yapıları bağlanma özellikleri eşler arasındaki cinsel yaşamın niteliği, eşlerin fiziksel ve ruhsal durumları ve evliliği etkileyebilecek sosyo-demokratik özellikler üzerinde durulmuştur (Erdoğan ve Çepik, 2014). Bu anlamda evlilik uyumu kavramını anlamak için evliliği etkileyebilecek kavramların üzerinde durmak araştırmamızı daha güçlü temeller üzerinde kurulmasını sağlar.

2.2.4.1.Evlilik Uyumunu Etkileyen Faktörler

Evliliğin gerekliliği düşünüldüğünde eşlerin biyolojik, sosyal ve psikolojik gereksinimleri doymayı hedef aldığı bu ihtiyaçların karşılanması ve doyurulması yatmaktadır. Evlilikte bu gereksinimlerinin giderilmediği durumlarda ortaya uyumsuzluk faktörü çıkmaktadır. Evlilik uyumunu etkileyen diğer önemli faktörlerden biriside iletişim becerisidir. Yaratıcı düşünme ile problem çözme beraberinde gelir. Problem çözmeye yaratıcı çözümler bulabilen kişilerin evliliklerinden daha fazla doyum aldığı sağlanır. Farklı durumlar karşısında

birbirlerinin beklenti ve ihtiyaçlarındaki denge doyumu içermektedir (Özgüven, 2001).

Gutrie (1968)'e göre eşlerin evlilik uyumun sağlanmasında eşlerin birbirlerinin beklentilerinin karşılayabilecek düzeyde olması durumu etkili olmalıdır. Beklentiler karşılanmadığında eşlerin karşılıklı olarak beklentilerini minimize etmesi durumunda da evlilik uyumu sağlanır. Bireyler eşlerin beklentilerine göre tutum ve davranış değişikliği yaptığında eşinin davranışı ile uyumlu olduğunda gösterilen davranış ile beklenen davranışların ölçüsü eşit olmalıdır (Akt. Kışlak, 1999). Madanes ise evlilik ve ailedeki sorunların saldırganlık ve sevgi arasındaki çelişkiden çıktığını ifade etmektedir. Eşlerin birbirini kontrol etme ve başat olma isteği, Eşlerin birbirlerine sevgi ya da nefret duygularının isteği, Aile üyelerinin sevmek ve koruma ihtiyacını yerine getirememeye pişmanlıklarını dile getirmesidir. Bir takım strateji belirlemenin önemli olduğunu ve eşler arasındaki olumsuzluk ve çatışmaları strateji geliştirerek çözebileceğini söylemiştir (Gladdin 2002, Akt. Çelik, 2006).

Sosyo-demografik bilgilere baktığımızda evlilik süresi, eşlerin yaşı, aile ziyaretleri evlilik uyumunu etkilemektedir. İlk kez evlenenlere göre iki kez evlenenlerin evlilik uyumlarının yüksek olduğu, bununla birlikte evlilik süresi ve çocuk sayısı ile evlilik problemlerin ve cinsel sorunların pozitif yönde ilişkisi olduğu bulunmuştur (Fışıloğlu, 1992). Ekonomik gelir bakımından düşük olan bireylerin psikolojik sıkıntılarının çok olmasından dolayı evlilik uyumunu olumsuz etkilemektedir. Evlilik uyumunu etkileyen bir başka faktör ise yeni evli çiftlerde her bir birey ailesinden aldığı davranışları evliliğe taşımakta yeni kavramlar yaşamaya çalışmaktadır. Ailede görülen davranışların beklentiye dönüşmesidir (Ateş, Ergin, Gül, Genel, Özkardeş, 2004). Bağlılıkta uyumun sağlanmasında etkindir. Kişiler her türlü yaşanan problemlere karşı eşinde boşanmayı bir seçenek olarak düşünmüyor (Robinsan ve Blanton 1993; Akt. Gülererli, 2014).

“Evliliğin ilk yıllarındaki ailede, yakın çevrede, evde ve iş yerinde aldığı görevler evlilik uyumunu etkilemektedir (Gerson 1995; Akt. Çelik, 2006).

1. Birbirine karşı sevgi ve şefkat duygusu
2. Eşler arası ilişkileri geliştirmek toplumsal sorumluluklar
3. Komşuluk ilişkileri
4. Sürekli olan ve güven veren bir işe sahip olmak

5. Eşlerin rollerini karşılıklı olarak kişisel özgürlüğe izin vererek geliştirmek
6. Ev içi huzur ortamı oluşturmak
7. Ritüel bir sorumluluk paylaşma girişimi
8. Ev dışı işlerle ilgili plan yapmak
9. Birlikte karar verme becerisi geliştirmek
10. Kendi aralarında kabul edebileceği aile amaçları oluşturmak
11. Bir çift olarak birbirlerine moral vermek gibi görevlerin yerine getirildiği koşulda çiftlerin evlilik uyumları yüksek olur (Gerson 1995; Akt. Çelik, 2006).

Polat (2006), evlilik uyumunda iletişim genel belirleyicidir. Yakınlık hem hal olmak eşlerin bir birlerini ve olaylara verecekleri tepkileri bilmeleridir. Ben sen yaşantılarının yerine biz olabilmeyi sağlayabilmektir. Evlilik uyumu, eşlerin ilişkiye yatırımı ilişkiden elde ettiği kazançtan daha az olan kişi düşük kazanıma sahipken daha fazla olan kişi yüksek kazanıma sahip olması ise evlilik uyumunu etkiler (Yüksel 2013).

Özgüven (2015)'e göre anne-baba evliliğın mutluluk derecesi, tanışma ve nişanlılık sürecinin uzunluğu, cinsiyete bağılı rollerde yetişme derecesi evlilik uyumunu etkilemektedir. Bunun yanı sıra evliliğın yakın çevrede ve ailede onay görmesi, nişanlılık ve evliliğın ilk dönemlerinde birbirlerine uyum sağlanması evlilik uyumunu etkilemektedir. Ayrıca etnik ve ya dini geçmişin ortaklığı, toplumsal statü ve eğitim düzeyinin yüksekliğı, evlenme yaşı ve son olarak anne-baba ile iyi ilişkiler içinde olmak evlilik uyumunu etkileyen faktörlerin başında gelmektedir.

2.2.5.Evlilik Biçimi

Bireysel yaşam sürmenin ve bireysel değerler inşa etmenin giderek daha çok önem arz ettiğı batı toplumlarında aşkı, yakınlığı, evlilikte önem veren çiftlerin anlaşması (flörtleşme) evlenmeye dayanır (Hortaçsu, 1999). Ülkemiz gibi modern değerlerle geleneksel değerlerin bir arada sayıldığı toplumlarda flört ederek evlenmeye ek olarak görücü usulü ve kan bağı olan kişilerle yapılan evlilikler vardır. Evlilik biçiminin evlilik uyumunu etkilemesine yönelik yapılan çalışmaların azalması ile birlikte ulaşılan bulguların birbiri ile çeliştiğı görülmektedir. Fox (1975), Hortaçsu (1999), Korkut ve Şendil'in (2012)'de yaptıkları araştırmalara göre flörtleşerek evlenenlerin görücü usulü ile evlenen çiftlere göre daha çok evlilik

uyumu gösterdikleri anlaşılmıştır. Görücü usulü evliliklerde erkeklerin ev içi ve ev dışı karar vermede daha baskın ve kısıtlayıcı oldukları saptanmıştır (Gül, 2016).

Bu iki evlilik biçiminin dışında Sezer (2005)'e göre otuz üç evlilik biçimi bulunmaktadır. Bunlardan bir kaç; görücü usulü zorla evlenme, görücü usulü isteyerek evlenme, kız kaçırma, başlık parası karşılığında evlenme, kuma evliliği, berdel, muta evliliği bu tür evlilik biçimleri ve evlendirilmede çiftlerin rızalarının alınması durumu da azımsanmayacak derecede önemlidir.

2.2.6.Evlilikte Uyumu Sağlamanın Yolları

Evli çiftlerle yapılan araştırmalarda, çiftlerin evliliklerinde uyumu ve ilişkilerdeki mutluluğu arttıran faktörler incelenmiş, bu faktörler; bütün taşları dökmek, yumuşak tartışmalar yapabilmek, esnek planlar yapabilmek ve prensip sahibi olmak olarak sıralanmıştır. *Bütün Taşları Dökmek:* Birbirleriyle tartışırken aklına gelen her şeyi ifade etmekten kaçınan çiftler daha kararlı ve mesut olmaktadır. *Yumuşak Tartışmalar:* Partnerlerin arasındaki tartışmaların başlamasının öncelikli sebebi çoğunlukla, partnerlerin tartışma yaşadıkları konuda münakaşa ederken, seslerini yükselterek konuştukları gözlemlenmiştir. Eleştirilerini daha yumuşak ve alçak bir sesle ve partnerlerini yargılamadan yapan eşler, tartışmaların sürtüşmeye dönmesini engelleyecektir. *Esnek Planlar:* Kadınlar programlarını eşlerinin programlarına göre değiştirmekte kolay adım atabilmekte, erkekler ise bunu gerçekleştirmede zorlanmaktadır. Birliklerinde kişiler ne kadar rahat olurlarsa evliliklerinde de o oranda mutlu olmaktadır. *Prensip Sahibi Olmak:* Mesut çiftler ilişkilerinde bazı ilkelere sahiptirler. İlişkisinde çok mesut olan çiftlerin yeni evli ya da birbirlerine yeni âşık olmuş olsalar bile birbirlerinden gelecek kırıcı ya küçük düşürücü en küçük bir davranışı reddettikleri görülmüştür. İlişkinin başlangıcından beri olumsuz hareketlere karşı anlayışlı olmak, uzun vadede mesut bir ilişkinin göstergesidir (Gottman, 1996, Akt. Çavuşoğlu, 2011).

2.3. İLETİŞİM

2.3.1.İletişim

İnsanoğlunun dünyada var olduğundan beri topluma karışması ile birlikte geçmişten bu zaman getirdiği unsurlar vardır. Diğer bölümlerde ele aldığımız manevi ve ulusal değerlerimiz, ilk çağlardan beri var olan aile ve evlilik yapısı gibi insanla

birlikte var olan ve günümüze gelen bir şey vardır ki o da iletişimdir. Kişiler nesnelere, kişilerle, hayvanlarla ve doğa ile iletişime geçemedikleri bir an olmamıştır. Farklı kapsamda olsalar da problemi çözüme kavuşturabilmek için, düşüncelerini aktarabilmek için, ihtiyaçlarını karşılamak amacıyla diğerleri ile iletişim kurmak durumundadırlar (Cüceloğlu, 2015).

İnsan yaşamında büyük bir kısmını kaplaması sebebi ile birçok farklı anlamlara gelen iletişim kavramının birçok tanımı bulunmaktadır. Bu tanımları şu şekilde sıralayabiliriz. İletişim kelimesi Latince kökenli “communication” kelimesinin karşılığıdır. Bu kelime ise benzeşenlerin oluşturduğu ortaklık ya da topluluk anlamına gelen communis kelimesinin türetilmesi ile ortaya çıkmıştır (Oskay, 2007). Dökmen (2016)’e göre iletişim iki unsur arasındaki bilgi üretme anlama anlamlandırma ve aktarma sürecidir. Bu iki unsur; iki birey, iki teknolojik cihaz ya da bir birey ile hayvan olabileceği gibi bir birey ile bir hayvan da olabilir. Özellikleri ne olduğu fark etmeksizin iki unsur arasındaki bilgi aktarımına iletişim kabul ederiz. Bilgi alışverişi iki yönlü olmalıdır. İletişim kişisel, toplumsal, kültürel yaşamsal birçok değer buluştuğu, dengelerin kurulmasını gerektiren bir paylaşım sürecidir. Bu süreçte önemli olan nokta dört N bir K kuralıdır. Nerede, neden, neyin, nasıl kiminle paylaşıldığıdır (Gürüz, 2005).

Telman ve Ünsal (2005)’a, göre varlıkların hayatlarını sürdürebilmeleri için iletişime ihtiyaçları vardır. Aralarındaki bu ortak dil bazen beden dili, bazen sözlü bir ses ve ya sözsüz bir ses (siren sesi zil sesi vb.) bazen de jest mimikler ve dokunuşlar olabilir. Burada önemli olan iletilen şeyin alıcı tarafından anlaşılır olmasıdır. İletişimin etkili olabilmesi için birçok unsur rol oynar. Anlamın aşamasında toplumsal öğretilerin, maddi ve manevi değerlerin, idrak edebilmenin, içsel eğilimin, değerlerin, dilin yaşanılan yerin ve haberleşme kanallarının birçok rolü vardır. Bu faktörlerin her iki unsur tarafından da bilinmesi gerekir. Öztaş (2001), iletişim hislerin, fikirlerin ya da bilgilerin zihne gelebilecek her yolla iletilmesi, bildiriş, haberleşme ya da iletişim olarak tanımlamaktadır.

Toplumda varlıklarını sürdüren bireylerin başarılı bir toplumsal yeteneği bünyesinde barındırabilmesi gerektiğinden dolayı bireyler arası iletişimi hangi yollarla kurduğunu başarılı bir şekilde öğrenmesi gerekir. İletişimin sağlıklı olabilmesi, bireyler için ilişkilerin yoğun, sağlıklı, mantıklı doyurucu olmasını sağlarken sağlıklı olmaması ise anlaşılmama, öfke, istenmeyen yalnızlık ve altında

yatan birçok probleme neden olabilir (Korkut, 1996). Bu durum ise kişiler arasında çatışmaya neden olur. Yapılan tüm bu tanımlardan anlaşılın iletişim yaşamla sıkı sıkıya bağı olan bir unsurdur. İnsanı organik bir yapıdan çıkarıp toplumsal bir varlık haline getirmektedir.

2.3.2.İletişimin Varsayımları

Watzlawic, Beavin ve Jackson (1967), beş temel var sayım önermiştir. Bunlar;

a.İletişim Kuramamak Olanaksızdır

Watzlawick, Beavin ve Jackson (1967), iki kişinin bir birini gördüğü andan itibaren iletişimin başladığını ifade eder. Hiçbir şey yapmamanın dahi bir davranış olduğunu ifade eder. Kıyafetlerin, takılan takıların, saç tarama şeklinin dahi kişinin nasıl birisi olduğuyula ilgili karşıdakine ipuçları verir. Evlilikler de çiftler eski hayatlarına devam ettiklerinde sözle bir iletişim kurmasalar dahi eşlerine sen hayatımda yokken nasıl davranıyor neler yapıyorsam onları yaparım mesajı verebilir (Akt. Cüceloğlu, 2015).

b.İletişimin İlişki ve İçerik Düzeyleri Vardır

İletişimin kim veya kimler arasında olduğu önemlidir. İletişim sürecinin sağlıklı olmasında kaynağın güvenilirliği kadar alıcı ile arasındaki ilişkide önemlidir. Kaynak konusunda olumsuz fikirleri olan alıcı kaynağın gönderdiği mesajları anlamlandırmada yanlışlıklar olabilir (Demiray, 2016). İletişim sadece içeriğin algılanması ile doğru iletilmiyor. İçeriğinde ilişki boyutu ile uyuşması da önemlidir. İlişki düzeyi içerik düzeyine anlam veren çerçeveyi oluşturan bir üst aşamadır. Kişiler arasında samimiyet, saygı, eşitlik ve mesafe gibi ilişki şekilleri vardır. Kişinin kendinden daha güçlü hissettiği kişi ile güçsüz hissettiği kişi ile içerikte aynı şeyi paylaşırsa da konuşma yapısı farklıdır (Cüceloğlu, 2015).

c. Mesaj Alışverişinde Ardışık Düzen, Anlatılmak İsteneni Meydana Getirir

İlişki türünün çeşidi iletilerin meydana getirdiği sıraya uygun olarak değişebilir. Konuşan bir mesaj gönderir, dinleyen bu mesaja tepki verir. Karşılıklı iletişim bu şekilde devam eder. Bahsi geçen karşılıklı iletişim dizisinde mesajın nerede aldığı ne tür bir mesaj dizisi içerisinde geldiği ardından nasıl mesaj geldiği önemlidir (Cüceloğlu, 2015). Gelen mesaja anlam verirken ve mesajı kodlarken

mesajı alıcıya yollarken geçmiş yaşantılarımız, algılarımız içinde bulunduğumuz durum mesajı yollama ve anlamlandırmamızı etkiler (Voltan-Acar, 2015).

d. Mesajlar İki Tiptir

Düşünce ve duygu içerikli mesajların bir birinden farklı olmasıdır. Sözlü iletişimler çoğunlukla düşünceyi yansıtır. Bilim dili sözlüdür kendine göre terimleri vardır sadece bilgi içerir. Duygudan yoksundur. Duygu içerikli mesajlar ise çoğunlukla sözsüzdür bedensel davranışlara dayanır (Cüceloğlu, 2015). Duygu içerikli mesajda mesajı veren kişinin duygularının açığa kavuşmasıdır. Beden dili ve ses tonu ile desteklenir. Öfkeli bir ses tonu ile mutlu olduğu ifade edildiğinde anlam anlaşılmaz. Düşünce içerikli mesajlar ise mesajı veren kişinin düşüncelerini yansıtır (Voltan-Acar, 2015).

e. Eşit Ve Eşit Olmayan İlişkiler

Kişiler arasında aynı ve farklı seviyelerde olmak üzere iki çeşit bağıntı bulunmaktadır. Bireyler karşı tarafın da kendi seviyesinde olduğu düşünürse iletişimleri bu şekilde gider Ben nasılsam karşımdaki de öyledir. Düşüncesi gelişir. Eşit olmayan ilişkilerde ise kişiler karşısındakini kendinden ya daha küçük ya daha büyük görürler. “ Ben zekiyim o değil ve ya o benden daha zekidir” görüşü hâkimdir (Cüceloğlu, 2015).

2.3.3. İletişim Sürecinin Öğeleri

Cüceloğlu (2015), iletişimi tanımlarken “iki birim arasında arasındaki birbiri ile ilgili mesaj alışverişidir” demiştir. İnsanların hayatlarında son derece önemli olan iletişim sürecinde iletinin kaynaktan alıcıya en doğru şekilde gitmesi gerekir burada da iletişim sürecinin öğeleri önem kazanmaktadır (Demiray, 2016).

Birim: İletişim süreci içerisinde bulunan mesaj alışverişi yapan varlığa birim denir. Bu insan, havan, bitki, eşya olabilir. İletişim birimi, kaynak birim ve hedef birim olarak ikiye ayrılır (Cüceloğlu, 2015). Kaynak birim, iletişimi başlatan mesajı alıcıya gönderen kişi, kurum, topluluk olabilir. Sınıfta ders anlatmak için konuşan öğretmen kaynak birim olabilir. Kaynak birimin karşısındaki iletiyi alan kişi kurum veya topluluğa ise hedef birim(alıcı) denir. Birim değişken yapıdadır. İletişim sürecinde mesaj iletimi sürecinde kaynak birimden çıkıp hedef birime ulaşılan mesaj geri iletildiğinde hedef birim kaynak birime dönüşür kaynak birim ise hedef birim olur.

Alıcı birimle kaynak birim eşit özelliklerde olması gerekir. İletinin kaynaktan alıcıya ulaşması sırasında mesajın bozularak iletişimin niteliğinin azalmasını sağlayan her şeye “gürültü” denir. Isı, ses, uzaklık, ortam, ışık hepsi iletişimin etkililiğini bozar (Telman ve Ünsal, 2005; Akın, 1998).

Birbiri İle İlişkili Olma: İletişimin kurulabilmesi için sadece mesaj alışverişinin olması yeterli olmamaktadır. İletilen mesajında tutarlı ve birbiri ile ilişkili olması gerekmektedir. Dikkati başka yere verme, yanlış anlama yorgunluk gibi durumlarda iletişimde ilişki azalabilir (Cüceloğlu,2015).Sistem öğeleri arasındaki ilişki bütüne canlılık ve anlam sağlar. Bir iletişim parçaların toplamından daha fazla bir hale gelirse bütünlülük oluşur (Demiray, 2016).

Mesaj: Kişilerin iletişim kurarken birbirlerine söyledikleri sözler beden dili ile ifade ettikleridir. Başka bir deyişle iletişimde aktarılmak istenen anlamdır. Bu bir uyarı işaret sembol olabilir. Alıcının kodları beyinde anlamlandırmasıdır. Kodlanan düşüncenin aldığı görüntüye ileti denir. İleti çoğu zaman beden dili ve harflerin bir araya getirilerek oluşan kelimedenden daha farklı bir anlam taşır alıcıya ulaştığında. Farklı şekilde anlaşılmasında alıcı ve kaynağın içinde bulunduğu psikolojik durum vericinin statüsü, konuşmanın olduğu mekân önemlidir. Mesajın iletilmesinde kodlamanın doğru yapılması önemlidir. Kodlama bir fikrin, bilginin, hissin veya görüşün iletme uygun ve hazır hale getirilmesidir (Telman ve Ünsal, 2005; Yüksel 2007; Cüceloğlu, 2015).

Kanal (Oluk): İletinin alıcıya gitmesinde kaynağın kullandığı yöntem; ses, yazı şekli, beden dili, gibi araçlardır. Araç ne kadar duyuşsal organa hitap ederse o kadar güçlü olur. Göndericiden alıcıya kanal yolu giden iletinin alıcıdan geri dönütü de göndericiye iletmesinde kanal etkilidir (Bolatkıran, 2006, 16).

Alışveriş: İletişim iki yönlü bir süreçtir. İletişimin olabilmesi için kaynak birimin ve hedef birimin olması gerekmektedir. Sadece kaynak birim ya da sadece hedef birimin olması iletişimi tek yönlü yapar bu da durumu iletişim değil iletişim yapar buda sadece iletiyi gönderme durumu vardır (Cüceloğlu, 2015). İletişimde hedef birime ulaşılan bilginin alıcı tarafından geri bildirim yapılır. Geri bildirim karşılıklı yapılan iletişimde jest mimikler ve konuşmayla yapılırken kitle iletişim aracında yapılan iletişimde geri bildirim olmaya bilir (Gürüz, Gürel,2006: 340). Kişiler arası ilişkilerde hedef ve kaynak sürekli yer değiştirmektedir (Karadağ, 2015).

2.3.4.İletişimin Sınıflandırılması

Psikolojik alanda iletişimin çeşitli sınıflamaları vardır. Toplumsal açıdan sınıflandığında kişilerarası iletişim topluluk ilişkisi, ekipsel ileti akışı ve sosyal ileti akışı, simgeler açısından, ise sözlü, sözsüz ve yazılı iletişim olarak ayrılır. Yaygın olarak kullanılan iletişim sınıfları içerisinde inceleme alanı olmakla birlikte aynı zamanda bir çatışma türüdür. Bunlar;

1. Çatışma ve İçe dönük ileti akışı
2. Çatışma ve bireyler arasındaki ileti akışı
3. Çatışma ve örgütsel iletişim
4. Çatışma ve topluluk iletişimi (Chaffee ve Berger, 1987; Roloff, 1987; Akt.

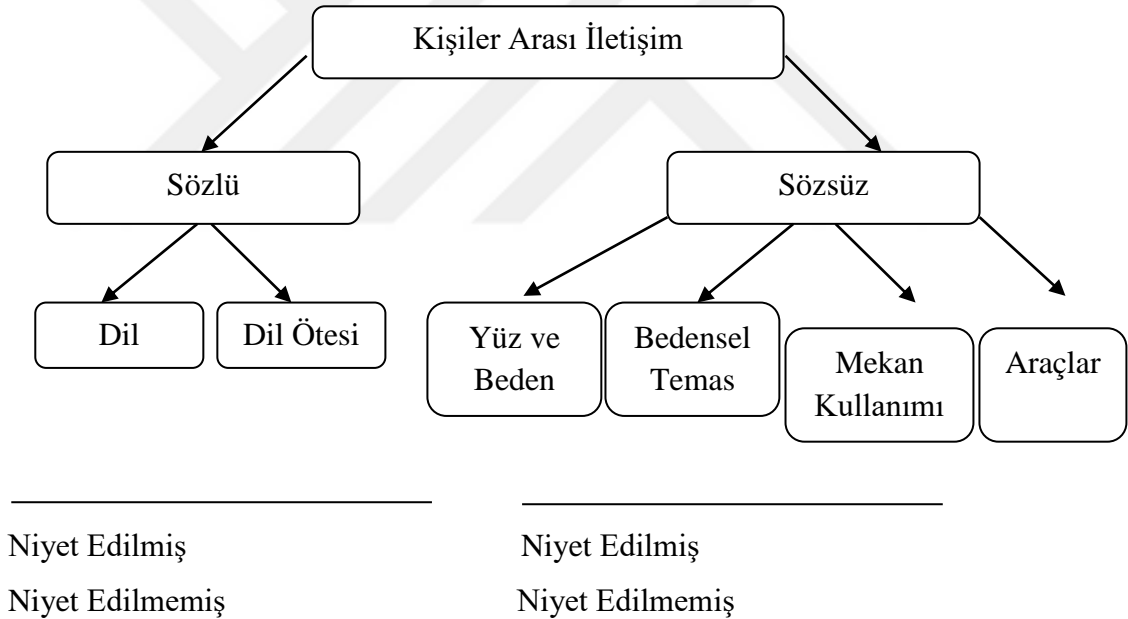
Dökmen, 2016).

2.3.4.1.Kişi-içi İletişim ve Çatışma

İnsanın başkaları ile iletişim kurabilmesinin yolu öncelikle kendi içsel yönüyle kuracağı iletişimle gerçekleşir. Duygularını, düşüncelerini görüşlerini başkaları ile paylaşmadan önce kendi içinde bilincinde yorumladıktan sonra dışa aktarır ya da aktarmaz. Kişinin rüya görmesi, kendi kendine sorular sorarak bunlara cevap araması öz denetimini yapması kişi içi iletişimin bir sonucudur. Bu iletişimde kişi hem bilgi kaynağı hem de hedef (alıcı) olmaktadır. Kişiler kendi içlerinde iletişim kurmanın yanı sıra kendi içlerinde de çatışma yaşarlar. Dökmen, (2004) çatışma türlerini iki grupta toplar. Birincisi psikanalitik kurama göre kişilerin bilinç dışlarında baskıda tutulan çatışmalardır. Kişiler aynı anda farklı ihtiyaçlara sahip olması denebilir. *Yaklaşma-Yaklaşma Çatışması*; kişinin istediği iki durumdan birini tercih etme durumu. Araştırma konusundan örnek verecek olduğumuzda birey maç seyretmek istiyor ve aynı zamanda da eşini akşam yemeğe götürmek istiyor. Bu durumda uzlaşmaya varmadığı durumda kendi içinde çatışmaya girer. *Yaklaşma-Kaçınma*; kişinin istediği bir durumun istemediği duruma sebep olması kişi eşini tatile götürmek istiyor fakat parasının gitmesi istemiyor. *Kaçınma-Kaçınma*; iki sevmediği durumdan birisini seçmek zorunda kişi ağrı çekmek istemiyor, doktora gitmekte istemiyor. İkinci çatışma türü ise, kişilerin zihinlerindeki bilişsel yapıları ile ters düşen durumlarında kişi içi çatışma yaşar. Bu durumda kişi ya davranışını değiştirir, tutumunu değiştirir ya da psikolojik savunma mekanizmaları geliştirir. (Dökmen, 2004)

2.3.4.2. Kişilerarası İletişim

Yaygın olarak bir tanım yapacak olursak, kişiler arası iletişim göndericinin ve alıcının insan olması durumudur. Fakat bazı araştırmacılar bu tanımın yeterli olmadığını öngörmüşlerdir. Mc Keachie ve Doyle (1966), iletişim bir göndericiden bir alıcıya mesaj aktarılmasıdır. Gönderici ve alıcı insan ise buna sosyal iletişim denir. Toplumsal iletişimde etkileşim halindeki kişiler arasında ortak bir yer ve zaman uyumu olması gerekmez. Ortak zaman ve mekân birliğinin olması durumuna sosyal etkileşim (kişilerarası iletişim) denir. Kişiler arası iletişimden söz edebilmek için belli bir mesafe içerisinde karşılıklı olmalıdır. Çift taraflı olmalıdır. Mesajlar sözlü ve sözsüz olabilir (Akt. Dökmen, 2016). Aşağıda kişilerarası iletişim sınıflama tablosu verilmiştir. Bu çerçevede kişilerarası iletişimin sınıflarını da açıklanır.

Şekil-1: İletişim Türleri

Kişilerarası iletişim ilk olarak sözlü ve sözsüz iletişim olarak iki ana bölümden oluşmaktadır. Bu bölümlerde kendi içlerinde alt dallara ayrılmıştır. Her ikisinde de ortak olan bir şey var ki iletişim kasıtlı ve ya gelişmiş olabilir (Cüceloğlu, 2015).

Sözlü iletişim: Harfleri kelimeleri sembolleri kullanarak karşılıklı konuşma ve ya yazışma olarak tanımladığımız iletişim türü sözlü iletişimin dille iletişimidir. Bir diğer alt türü ise dil ötesi iletişimdir. Burada sözcüklerden çok söyleniş şekli daha önemlidir. Sesin niteliği, söyleniş şekli, şiddeti gibi özellikleri önemlidir (Dökmen, 2016). Kişilerin duygu ve düşüncelerini aktarabilmesi için dile ihtiyaç vardır. Sözlü iletişim hangi kanalla gerçekleşirse gerçekleşsin dile ihtiyaç vardır (Gökçe, 1994). Kişilerarası kelimelere dökülen her mesaj, ileti sözlü iletişim içerisine girmektedir. Bu nedenle sözlü iletişim bireylerin toplumla ve çevresiyle etkileşiminde önemli yer kaplar (Karadağ, 2015).

Sözsüz İletişim: Sözsüz iletişim de konuşma ve yazı olmaksızın insanlar karşı tarafa bir takım mesajlar aktarırlar. İletişim esnasında alıcı durumunda olan kişi sadece söylediği söze değil, elleri ve kollarıyla beden dili ve yüz ifadesiyle yaptıklarına da bakar. Karşılıklı olarak yapılan iletişimlerde hem sözlü hem de sözsüz iletişim birlikte de kullanılabilirdiği gibi tek de kullanılabilir. Bazen saatlerce konuşarak anlatmaya çalıştığını tek bir beden dili ile anlatmak mümkün olur. Sözsüz iletişimin etkililiği yüksektir. Duyguları daha çok belirtir. Çok üzülen bir kişi üzüntüsünü ağlayarak ifade eder. Sözsüz iletişim birçok anlamı birden taşır ve belirsizdir (Cüceloğlu, 2015). Karşımızdaki kişiyi daha anlamamızı ve sözlü ifadeleri sözsüz beden dili ile uyum sağlamasını ve yanlış anlamaları giderir (Canel, 2012:10).

Sözsüz iletişimin etkili olabilmesinde birçok kavram vardır. Aşağıda bunlardan bir kaçına yer verilecektir.

Mesafe: Mesafe ve iletişim arasındaki ilişki normal dağılım eğrisine benzemektedir. Karşılıklı iletişim kuran iki kişinin arasındaki mesafe arttıkça iletişimin niteliği azalır. Bu mesafe ideal seviyeye geldiğinde iletişim kusursuzlaşır fakat mesafe daraldıkça iletişimin niteliği zarar görür. (Edward T.Hall 1968, Akt. Cüceloğlu, 2015).

Mahrem Mesafe: Bedensel temasın olabileceği otuz, otuz beş santimlik mesafedir. Duygusal açıdan uzak olmayan kişilerin bu alana girmesine müsaade edilir. Bir kimsenin mahrem mesafeye girmesine verilen müsaade etmek o kişiye duyulan yakınlığın ve güvenin işaretidir. Bir kişinin mahrem mesafesine zorunlu olarak girdiğimizde gerginleşir ve iletişime girmemeye gayret gösteririz (Işıksaçan, 2016).

Kişisel Samimi Mesafe Seksen ve kırk santim aralığında belirlenmiş alandır. Birbirini tanıyan samimi ve güven ilişkisi içerisinde olan iki kişi bu mesafede rahat olur.

Sosyal Mesafe: Seksen santim ve iki metre aralığında belirlenmiş mesafedir. İş ile ilgili konuşmaların yapıldığı belli bir resmiyet içerisinde bulunan bölgedir.

Genel Mesafe Alanı: Başlangıcı iki metre olarak belirlenen genel mesafe alanı tanımadığımız insanlar için olan mesafedir. Şahsi mekânların hangi yollarla kullanılacağıyla ilgili insanlar arasında ayırt edici özellikler olacağı gibi kültürler arasında da farklılıklar olur. Değer yargıları farklı olan kişilerde mesafe aralıklarında genişlemeler ve daralmalar olur (Dökmen, 2016, Cüceloğlu, 2015). Kişisel alan her toplumda farklı algılanır. Örneğin Amerikalılar kişisel alanlarını çok geniş tutarlar. Orada otobüs sıralarında sizden öncekine yaklaştığınıza mesafeyi hemen arttırmak ister. Türk toplumunda ise mesafe oldukça yakındır. Sınıflarda ikişer ve üçer kişilik sınıflar, evlerin bitişikliği bunlara örnektir (Voltan-Acar, 2015).

Yüz ve Beden: Yüz ve ben ifadeleri kasıtlı olarak ya da kasıtlı olmadan yapılır. Kasıtlı olanlar selam verme elle kafa ile yanına çağırma vb. kasıtsız olanlar ise jest ve mimiklerdir. Kontrolsüzce olur duyguları yansıtan yüz ifadeleri de kasıtsızdır. Karşılıklı konuşan iki kişiden birinin nasılsın sorusuna karşıdaki kişinin bedeni yorgun omuzları öne çökmüş gözaltları kararmış ve ağlamaklı duran kişinin çok iyiyim demesine inanmaz. Kişiler karşısındaki kişinin beden duruşuna daha çok itibar eder. İletişim esnasında kişilerin el ve kol hareketleri hislerin dışı yansıtmasının en açık halidir bireyin içindeki kaygılı, heyecanlı, sakin olması durumunu dışı yansıtır (Dökmen, 2016). İnsan ilişkilerinde yüz ifadesi son derece önemlidir. Üzüntünün ve kızgınlığın gülümseyen bir ifade ile sevincin ve heyecanın çatık kaşlarla ifade edilmesi anlam içerik uyumsuzluğuna neden olur (Işıksaçan, 2016).

Dokunma- Fiziksel Temas: Söz ve seslerin kullanılmadığı iletişim yollarından biride fiziksel temastır. Farklı bedensel temaslar kurarak farklı iletiler veririz. Bir kişinin elini öpüp alnımıza koyduğumuzda, onun bizden büyük olduğunu ve ona saygı gösterdiğimizi ifade etmiş oluruz. Birisi tokalaştığımızda eşit düzeyde olduğumuzu ifade ederiz. Bir arkadaşımız üzüldüğünde ağladığında ona sarılmamız yanında olduğumuzu yansıtır. Bedensel temasın etkiliği fazla olduğu gibi her kişinin değer yargıları farklı olduğundan ve farklı kültürlerden geldiklerinde yanlış anlamlarda

ifade edebilir (Cüceloğlu, 2015). Dokunma şefkatle olursa sen benim için önemlisin mesajı yansıtır. Bazen küçük bir baş okşayış binlerce kelimenin hissettiremediğini karşıda kişiye hissettirir (Voltan- Acar, 2015).

Araçlar: Kişilerarası mesaj iletmek için başvurduğumuz yollardan biriside kullandığımız kıyafetler, rozetler, takılar, kokular, belirli mesajlar veririz. Araç mekân kullanımı da statü belirtmek içindir. Son zamanlarda telefonların hep en iyi ve popüler olan modellerini alma durumu da araçsal mesajın göstergesidir. Bir iş yeri ve ya eve girdiğinizde hepsinin birbirinden farklı olduğunu görürsünüz. Aynı apartmanda bile farklı yerleştirme ve renkler, modeller bulunmaktadır. Evler de iç tasarımı ve düzenlenmesi ile sözsüz iletişim kurar (Voltan-Acar, 2015).

2.3.4.3.Kitle İletişimi

Kitle iletişimi düşünce ve duyguların geniş kitlelerin teknik aletlerle ulaştırılmasıdır (Yumlu, 1990). Bir takım bilgilerin, sembollerin üretilmesi, geniş insan topluluğuna kitle iletişim araçları ile aktarılması ve bu insan topluluğunca değerlendirilmesi sürecine kitle iletişimi adı verilir. Buda kitle iletişim aracı tüm insanlara aynı anda ulaşabilecek tv, internet, kitap, gazete, dergi gibi yayınlardır (Dökmen, 2016).

2.3.4.4.Aile İçi İletişim

İletişim aile üyeleri arasında bilgi alışverişi olarak tanımlanabilir. Aile içi iletişim, çocukların anne-babalarıyla, birbirleriyle, eşlerin birbirleriyle ya da çocuklarıyla, duygu ve düşüncelerinin birbirine aktarımında önemli bir yere sahiptir. İletişim karşıdaki kişiyi tanımanızda, ortak anlayış oluşmasına izin verir (Çamdibi, 1999:137). Aile içerisinde birbirinden farklı türde iletişim örüntüleri ortaya çıkabilir. Üstü kapalı mesaj dolu ifadeler ya da açıkça anlatılan duygu ve düşünce dolu ifadeler olabilir. Örneğin eşinin geç gelmesinden rahatsız olan kişi bu saatte dışarıda köpekler bile kalmaz diyerek geç geldiğini ifade eder. Bu şekilde iletişim engellerini kullanmış olur ve kapalı mesaj yüklü anlam ifade eder. Bunun yerine eve geç gelmeden rahatsız oluyorum seninle daha fazla zaman geçirmek istiyorum ifadesini kullanmak açık ve düşünceyi ifade eden iletişim biçimidir. Birbirleri ile açık, tamamlayıcı ve uygun bir şekilde iletişim kuran, mesajların içeriğine özen göstererek, açık olmaya çalışan ve aile bireyleri ile direk konuşan, duygu-düşüncelerini açıkça ortaya koyan aileler sağlıklı ailelerdir (Nazlı, 2001:23). Ailede eşler arası iletişimin temeli çiftler

arasındaki etkileşime bağlıdır. Sorunsuz bir ilişki, bireylerin bilinçli, sorumluluk şuuruna sahip bir şekilde ve ortak düşünce ile aldıkları karara dayanır. Sağlıklı bir ilişki içindeki bireyler karşısındaki kişiyi değerli görürler ve oldukları gibi kabul ederler, sınırlarını bilerek hareket ederler ve sürekli etkileşimden çekinmezler. Böylesine bir aile ortamında yetişen çocuklar da kendi benliklerini bulabilmek için farklı deneyimlere girebilme cesaretine sahip olurlar (Demiray, 2006).

Aile içerisinde bireylerin kendilerini ifade edememeleri, düşüncelerini söyleyememeleri bunun yerine başka şeyler koymaları, asıl söylemek istediklerini tutarsız şekilde ortaya koymaları aile içindeki iletişim bozukluklarının göstergesidir (Şahin ve Aral, 2012; 57). İletişim biçimlerinin farklı olması yaşamda kaçınılmaz olarak karşımıza çıkan çatışmayı da beraberinde getirir. Çatışma durumunda kişi fizyolojik ya da sosyo-psikolojik ihtiyaçların tatmin edilmemesinden dolayı gerginlik yaşanır. Çatışma durumunun doğru çözebilmek için kaynağının ne olduğunu doğru bir şekilde anlaşılması gerekir. Bireyin yaşamında üstlendiği rolleri, beklentileri, değerleri, ihtiyaçlarına bağlı olarak yaşayacağı gerginlik ve sorunlar çatışmanın nedenleri arasındadır. Mutluluğun devamı ya da sorunların çözülebilmesi için karşılıklı konuşmadan daha etkili bir yöntem yoktur (Doğan ve Doğan, 2011: 199). Aile içerisindeki sorunlarda çözüme ulaşabilmek için optimum seçenek yine ailenin sistem olarak kendi gücüne, aile bireyelerine, ailenin fonksiyonun işlevselliğine güvenmesi ve inanmasıdır (Yavuzer, 2013).

2.3.5. Aile İçi Çatışma ve İletişim Engelleri

Evlilikte kişiler hayatı paylaşma için bir araya gelirler. Bazı noktalarda beraber bazı noktalarda ise ayrı ayrı düşünen bireylerin hiç çatışma yaşamadan birlikteliğini sürdürmelerini düşünemeyiz. Evlilikte çatışmaların olmasından çok çatışmaları çözüm şekli evlilik uyumunu etkileyen unsurdur. Tartışma durumu uzun ve birbirini yıpratıcı hal almadan çözüme kavuşturulmalıdır (Yavuzer, 2013). Çatışmanın çözüm aşamalarındaki zorlanma iletişim becerilerindeki eksiklikten kaynaklanmaktadır. Vuchinich (1987), Gotman (1979) ve Filley'e (1975) göre çatışma belirli aşamalardan oluşur. *Öncül koşullar aşaması* ikili farklı aileden gelen bireylerin evlenerek yeni bir aile oluşturmasında önceki deneyimlerin etkisi olabilir. Başka bir ifade ile de aileden önceden yaşanan problemlerin hatırlanması yani çatışmaların çıkmasına sebep olabilir. *Kızgınlık ve farkındalık aşaması* kişi burada diğer aile üyeleri tarafından engellenme ya da bir yasaklamayla karşılaşmış olabilir.

Sözlü ifadelerden önce sözsüz ifadeler gelir. Burada bir çatışma yaşanacağını fark eder. *Aktif çatışma aşaması*, bu aşamada artık aile üyeleri sözlü olarak atışma eleştirme durumuna girer. Aile yapısına göre bağırma, hakaret içeren sözler olabilir. *Çözüm ve ya çözümsüzlük aşaması* aktif çatışma çözüme ya da çözümsüzlüğe girebilir. Aile bireyleri ortak bir noktada buluştuklarında çatışma çözülür fakat ortak noktadan uzaklaşıp kalp kırma olup tartışma büyüyebilir. *Tamamlayıcı Aşama sonraki* aşama olarak kabul edilir. Aynı tür çatışmanın tekrarından kaçınma ve ya kabul etmeden yatışma gibi gelecekteki iletişimi etkileyen tepkiler içerir. *Kararlaştırılmış aşama* çatışmanın aile içinde tamamen sonlanmasıyla gerçekleşir (Akt. Yavuzer, 2013).

İletişimin sağlıklı olmasını sağlayan birçok sebep bulunmaktadır. Çiftler arasında da çatışmaların çıkmasına sebep olan kişilerin bazen farkında oldukları bazen ise farkında olmadıkları bazı iletişimi bozan engeller bulunmaktadır burada bunlardan bir kaçına değineceğiz. İletişim engeli iletinin kaynak tarafından gönderilmesini ve ya hedef tarafından anlaşılmasını engelleyen tüm etmenlere denir. Kişinin iletişimi bozan unsurları çok kullanması bireyin kendini doğru ifade edemediği anlamına gelir ki bu da sorunları etkili çözememesine sebep olur (Sönmezay, 2010).

Nazik ve Beyazıt (2005), iletişimin sağlıklı olmasını engelleyen unsurları on başlık altında açıklamıştır.

- 1.Kişisel faktörler
- 2.Fiziksel faktörler
- 3.Semantik faktörler
- 4.Zaman faktörü
- 5.Algılamada seçicilik
- 6.Aşırı bilgi yükleme
- 7.Kültürel farklılık
- 8.İletilecek şeyin açığa kavuşturulması
- 9.Güven ve açıklık
- 10.Süzgeçleme

Dökmen (2016) ise, kişiler arası iletişim çatışmalarının nedenini daha farklı başlıklar altında toplamıştır.

1. Biliş
2. Algı
3. Duygu
4. Bilinçdışı
5. İhtiyaçlar
6. İletişim becerisi
7. Kişisel faktörler
8. Kültürel faktörler
9. Roller
10. Sosyal ve fiziksel çevre
11. Mesajın niteliği

Bu kavramlar araştırılan konun öncelikli olarak kullanılmayacağından araştırmacı tarafından başlıklar halinde verilmesi yeterli görülmüştür. Araştırmada kullanılan ölçeğinde adını taşıyan iletişim becerileri kısmında doğru ve etkili iletişimin iletişim engellerini en aza indirgeyerek kullanılması gerektiği bildirilmiştir.

2.3.6. Ailede İletişim Becerileri

Buraya kadar olan kısımda iletişimi ve iletişim unsurlarını açıkladık burada ise araştırmamızın konusu olan ailede iletişim becerileri konusu açıklayacağız. Toplumsal becerilerden biri olan iletişim becerisi, duygu ve düşünceleri karşıdakilere maskesiz olarak ben dilini, empati ve saygı dili içerisinde iletmeyi ve bireyin diğerleri ile olumlu ilişkiler geliştirmesini sağlayan öğrenilmiş davranışlar bütünüdür (Yüksel-Şahin, 2010). Kısaca kişinin kendini ve anlatmak istediğini doğru ve etkili olarak karşısındakine iletmesidir.

Kişinin karşılaştığı güçlükler ile mücadele etme konusunda veya bir problemin çözümü aşamasında duruma tek pencereden bakıp, farklı açılardan göremediğinde iletişim becerisi iletişimsizlik becerisine dönüşür. İletişim becerisi en başta dinlemekten geçer (Özer, 2015).

İletişim becerilerinde yetersizlik kişide kendini anlatamama ve engellenmişlik duygusu yaratmaktadır. Dolayısı ile öfke duygusu kontrol edilemez ve iletişimde çatışmaya dönüşür (Yüksel, 1997). Evli bireylerin eşlerine kendilerini doğru anlatamaması durumunda evlilikte uyumsuzluklar yaşanır. Yapılan araştırmalar gösteriyor ki iletişim becerileri geliştikçe iletişimde çatışmalar azalır.

Açıköz (2005), iletişim becerilerini beş başlık altında sıraamıştır.

1. Konuşma (Kendini sözel alanda anlatabilme)
2. Yazma (Kendini yazı dili ile anlatabilme)
3. Okuma (Görsel olarak okuduğunu anlatabilme)
4. Dinleme (Kendi varlığına sessiz tanıklık etme)
5. Düşünme (İnsanın kendi olma ve kendini gerçekleştirme süreci)

Aile içi iletişimi etkili ve sağlıklı bir şekilde kurabilmek için kullanılan becerileri şu şekilde sıralayabiliriz.

1. Saygı Duyma: Saygıyı iki türlü ele almakta fayda var. Kişinin kendisine saygısı ve kendisini kabulü kişinin başkasına saygısı ve başkasını kabulü olması gerekir. Bu iki unsur birbirini desteklemektedir. İletişimde bulunulan kişi kim olursa olsun zengin, fakir, sağcı, solcu, dindar, dinsiz kadın, erkek hoşgörü ile kabul edilmelidir (Voltan-Acar, 2003, 25). Bireyin karşısındaki kişiye koşulsuz saygı, duygu vermesinin temelinde kendine saygı duyması demektir. Etkili ve anlamlı iletişim kurabilmek için karşımızdakine saygı duyulması gerekir (Cüceloğlu, 2008).

2. Empatik Anlayışla Yaklaşma: Bir kişinin karşısındakinin yerine koyup onun duygularını ve düşüncelerini doğru olarak anlamasıdır. Empatide son aşama ise anlaşılabilir duygu ve düşüncelerin karşısındakine ifade edilmesidir. Herkesin olaylara bakış açısı farklıdır. İletişim kurarken bu açıdan bakarak objektif davranmak gerekmektedir (Işıksaçan, 2016). Empati anlayışa sahip kişilerin problem çözme ve iletişim kurma becerileri de gelişmiştir (Dökmen, 2016).

3. Etkin Dinleme: Dinlemek karşısındaki kişiye değer verildiğinin göstergesidir. İştmenin ötesinde duyduklarını anlama ve karşısındakine tepki verme davranışdır (Özer, 2015).

4. Somut Konuşmak: Kişiler konuşurken genel ifadelerden kaçınılmalı, birden fazla anlama gelebilecek kelimeler kullanılmıyorsa duygu, düşünce ve istekler somut olarak anlatılmalıdır (Yüksel-Şahin, 2010).

5.Ben Dili İle Konuşma: Ben dili bireyin karşısındaki kişiyi suçlamadan, küçültmeden bir konuya ilişkin duygu ve düşüncelerini iletmesidir. Ben dilini kullanırken karşısındaki kişi ile tartışmaya girebilme olasılığı düşüktür (Gordon, 2001, Akt; Gemici, 2012).

2.4. KONUYLA İLGİLİ YAPILAN ARAŞTIRMALAR

Literatürde araştırmada kullanılan değişkenlerle ilgili birçok çalışma bulunmakla birlikte bu bölümde araştırmanın konusu ile ilgili yapılan çalışmalara yer verilecektir.

2.4.1. Değerlerle ilgili yapılan çalışmalar

İşler (2015), tutuklular ve mahkûmların sahip oldukları değerleri bazı değişkenlere göre incelemiştir. Çalışma grubu Konya açık ve kapalı ceza evinde kalan 35 kadın ve 215 erkek mahkûmdan oluşmaktadır. Araştırma sonuçlarına göre yaş değişkeni ile insanı değerler arasında anlamlı bir fark bulunmamıştır. Cinsiyet değişkeninin, maneviyat ve özgürlük alt boyutlarında farklılaşma görülmüştür. Bekar ve evli bireylerin ortalamaları arasındaki fark, toplumsal kariyer ve romantik değerlerde farklılaşma gösterirken, diğer alt boyutlarda farklılaşma göstermemiştir.

Dilmaç, Ertekin ve Yazıcı (2009), eğitim fakültesindeki üniversite öğrencileri arasından seçkisiz yöntemle seçilen 293 öğrencinin öğrenme stilleri ile değer tercihleri arasındaki ilişkiyi araştırmak için çalışma yapmışlardır. Araştırma mülakat, likert tipli ve açık uçlu sorular olmak üzere üç türlü veri toplama yöntemi kullanarak yapılmıştır. Yapılan istatistikî çalışma sonucunda değerler ölçeği alt boyutu ile öğrenme stilleri alt boyutu arasında anlamlı bir ilişkinin bulunduğu gözlemiştir. Cinsiyet değişkeni ile değerler ölçeği alt boyutları arasında anlamlı bir fark gözlemlenmiştir. Kız öğrenciler ile erkek öğrenciler arasında hazcılık alt boyutunda anlamlı bir farklılık görülmektedir. Bu ark erkek öğrencilerin lehinedir. Araştırmadan elde edilen bir diğer bulgu ise, cinsiyet değişkenine göre öz anlayışın farklılaşp farklılaşmadığıdır. Elde edilen bulgular bu iki değişken arasında anlamlı bir farklılığın olmadığını göstermektedir. Diğer bulgu ise, değer tercihlerinin sınıf değişkenine göre farklılaşp farklılaşmadığıdır. Elde edilen bulgular, değerler ölçeği alt boyutlarından öz denetim, evrensellik, yardımseverlik ve güvenlik alt boyutlarının puan ortalamaları arasında anlamlı düzeyde farklılık olduğu gözlemlenmiştir.

Dilmaç, Deniz ve Deniz (2009), Üniversite öğrencilerinin, öz anlayışlarıyla değer tercihleri arasındaki ilişkiyi çalışmalarında incelemiştir. Ayrıca yapılan araştırma lisans öğrencilerinin değer tercihleri ile öz anlayışlarının cinsiyet ve sınıf değişkenlerine göre anlamlı düzeyde farklılaşp farklılaşmadığını saptamaktır. Bulgulara bakıldığında öğrencilerin öz anlayış puanlarıyla değerler ölçeğinin başarı,

hazcılık, uyarılma, öz denetim, evrensellik, yardımseverlik, uyum ve güvenlik alt boyutları arasında pozitif ilişki olduğu saptanmıştır.

Dilmaç ve Tosun (2015)'te, yaptığı çalışmada evli bireylerin sahip oldukları değerler, yılmazlık ve çatışma çözme stilleri arasındaki yordayıcı ilişkiyi ortaya koymayı amaçlamıştır. Araştırmacı 375 evli bireye ulaşmıştır. Araştırmanın bulgularına bakıldığında, yılmazlığı etkileyen en büyük değişkenin değer olduğu görülmüştür. Evli bireylerin sahip oldukları değerlerin yılmazlık düzeylerine göre farklılaştığı görülmüştür. Çatışma stillerini etkileyen en büyük değişkenin ise değer olduğu görülmüştür. Evli bireylerin sahip oldukları çatışma stilleri, sahip oldukları değerlere göre farklılaşmaktadır. Evli bireylerin sahip oldukları çatışma stilleri de yılmazlık düzeylerine göre farklılaşacağı belirtilmektedir.

Dilmaç, Bozgeyikli ve Çıkılı (2008), yaptıkları araştırmanın amacı, eğitim fakültesinde öğrenim gören öğretmen adaylarının değer algılarının farklı değişkenler açısından incelenmesidir. Araştırmanın çalışma grubu 637 öğretmen adayından oluşmaktadır. Araştırma sonucunda evrensellik, öz yönelim ve güç değerleri açısından cinsiyetler arası farklılık bulunmuştur. Yaş değişkenine bakıldığında, 17-20 yaş ile 21-24 yaş arasındaki öğretmen adaylarının öz yönelim değeri boyutunda 0.05 düzeyinde anlamlı farklılık olduğu görülmektedir. Farklı sınıf düzeylerindeki öğretmen adaylarının değer algıları ortalamaları arasındaki farklılığı ortaya koymak amacıyla hesaplanan F değerlerinden sadece geleneksellik değer algısı alt boyutunda anlamlı düzeyde farklılık olduğu bulunmuştur.

Büyük yıldırım ve Dilmaç (2015), ortaöğretimde öğrenim gören öğrenciler üzerine yaptığı çalışmada, siber mağdur olmanın insani değerler ve sosyo-demografik değişkenler açısından incelemiştir. Araştırmanın çalışma grubu 1038 öğrenciden oluşmuştur. İnsani değerler ölçeği, kişisel bilgi formu ve siber mağdurluk ölçeği kullanılmıştır. İnsani değerler ile siber kurbanlık arasında anlamlı bir farklılık görülmüştür. Siber kurbanlık ile sorumluluk, dostluk, barışçı olma, saygı, hoşgörü ve dürüstlük insani değerleri arasında negatif yönde istatistiksel olarak anlamlı bir ilişki saptanmıştır. İnsani değerler puanlarında cinsiyete göre bazı insani değerler açısından (sorumluluk, dostluk, barışçı olma, saygı, dürüstlük) anlamlı farklılaşma görülürken bazı insani değerler açısından (hoşgörü) anlamlı farklılaşma görülmemiştir. İnsani değerler ölçeğinin sonuçlarının annenin eğitim durumu değişkenine göre sorumluluk ve dostluk insani değerleri anlamlı bir farklılaşma

gösterirken; barışçı olma, saygı, dürüstlük ve hoşgörü insani değerlerinin ise anne eğitim durumu değişkenine göre anlamlı bir farklılık göstermektedir.

Yıldız (2012), yapmış olduğu araştırmada lisans eğitimi gören öğretmen adaylarının değerleri, kişilik özellikleri ve benlik saygısını incelemeye başlamıştır. Araştırma 367 erkek ve 878 kız olmak üzere toplam 1245 öğrenciden oluşmaktadır. Araştırma bulgularına göre öğretmen adaylarının benlik saygıları ile sahip oldukları değerlerden; güç, başarı, hazcılık, özdenetim, evrensellik, yardımseverlik, uyum ve güvenlik arasında pozitif ilişkiler bulunmuştur.

Dilmaç (2007), “Bir grup fen lisesi öğrencilerine verilen insani değerler eğitiminin insani değerler ölçeği ile sınanması” adlı araştırmasında fen lisesi öğrencilerinin insani değerler eğitim programının, öğrencilerin değerlere sahip olma düzeyinde değişiklikler meydana getirip getirmediğini araştırmıştır. Araştırma 15 deney ve 15 kontrol grubu olmak üzere 30 Fen Lisesi öğrencisi üzerinde uygulanmıştır. Değerler eğitimi programı haftada 2 oturum olmak üzere toplam 14 oturum yapılmıştır. Kontrol grubuna bir eğitim verilmemiştir. Sonuç olarak oturumlar uygulanan grubun ön test-son test ölçümleri son test lehine çıkmıştır. Kontrol grubunda ise değişim gözlenmemiştir. Kontrol grubunun son test sonuçlarına göre deney grubu lehine sorumluluk, barışçıl olma, dostluk, arkadaşlık, saygı, dürüstlük ve hoşgörü alt boyutlarında anlamlı farklılıklar vardır.

Ergün (2013), ergenlere verilen değerler eğitiminin öz düzenleme stratejileri üzerindeki etkisinin sınanması adlı araştırmasında ergenlere verilen değerler eğitiminin öz düzenleme stratejileri etkisinin olup olmadığını araştırmak ve bu eğitim onların öz düzenleme stratejilerine arttırmış olup olmadığını araştırmak amacıyla yapılmıştır. Araştırmada 6 kız 5 erkek toplam 11 deney grubu 6 kız 5 erkek toplam 11 kontrol grubu oluşturmaktadır. Sonuç olarak ergenlere verilen değerler eğitimi öğrencilerin öz düzenlemesini, bilişsel strateji kullanımını, Öz yeterliliğini, bilişsel stratejisini, içsel değerini arttırmıştır. Sınav kaygısını azaltmıştır.

Dilmaç ve Tanrıseven (2013), ortaöğretim öğrencilerinin insani değerleri ile motivasyonel inançları ve öz-düzenleme stratejileri arasındaki yordayıcı ilişkileri tespit etmek için geliştirdikleri modellerinde insani değerlerin motivasyonel inançları; motivasyonel inançların da öz düzenleme stratejilerini anlamlı bir şekilde yordadığını tespit etmişlerdir. Ayrıca araştırma sonuçları insani değerlerin öz-düzenleme

stratejilerinin anlamlı yordayıcısı olmadığını ancak motivasyonel inançlar üzerinden öz-düzenleme stratejileri üzerinde dolaylı etkiye sahip olduğunu göstermiştir. Bu sonuçlar değerlerin, öğrencilerin öğrenme ve motivasyonları üzerinde etkili bir değişken olduğunu göstermiştir.

Dilmaç ve Ekşi (2012), öğretmenlerin sahip oldukları değerler ile özgeci davranışlarının mesleki benlik saygısı açısından incelemesini yapmışlardır. İlişkisel tarama modeli ile gerçekleştirdikleri çalışmaları sonucunda öğretmenlerin sahip oldukları değerler ve özgeci davranışları ile benlik saygıları arasında ilişkinin var olduğu tespit edilmiştir.

Dilmaç, Yavuz ve Derinbay (2015), okul yöneticilerinin ve öğretmenlerin sahip oldukları değerlerin farklı değişkenler açısından incelemektir. Bu araştırma genel tarama modelinin bir alt türü olan ilişkisel tarama modelidir. Araştırmada veri toplama aracı olarak, Schwartz Değerler Ölçeği ve araştırmacılar tarafından geliştirilen kişisel bilgi formu kullanılmıştır. Araştırmada, analiz teknikleri bağlamında, bağımsız grup t testi ve tek yönlü varyans analizi (Anova) kullanılmıştır. Araştırmadan elde edilen bulgulara göre, cinsiyet açısından değerler ölçeğinin geleneksellik ve uyum alt boyutlarında bir farklılaşma vardır. Öğrenim durumunda ise, değerler ölçeğinin güç, uyarılma ve güvenlik alt boyutlarında farklılaşmanın olduğu görülmektedir. Kıdem değişkeninde ise, değerler ölçeğinin uyarılma ve öz yönetim alt boyutlarında bir farklılaşma söz konusudur. Yapılan görev bağlamında ise, hazcılık alt boyutunda bir farklılık söz konusudur. Branş değişkeninde ise, değerler ölçeğinin güç, başarı, hazcılık, uyarılma, özyönetim, evrensellik, yardımseverlik, geleneksellik ve güvenlik alt boyutlarında bir farklılaşma söz konusu iken, sadece uyum alt boyutunda branşa göre anlamlı bir farklılık bulunmamıştır.

2.4.2.Evlilik Uyumu İle İlgili Yapılan Çalışmalar

Demiray (2006), araştırmasında evlilikteki uyumun demografik özelliklere göre incelemeyi amaçlamıştır. Çalışmaya rastgele örnekleme yöntemi ile 51 evli çift seçilmiştir. Araştırmada veri toplama aracı olarak “Çift Uyum Ölçeği” ve demografik özellikleri belirlemek amacıyla hazırlanan bilgi formu kullanılmıştır. Elde edilen bulgulardan eşlerin yaşları, evlilik süreleri ve aile ziyaretlerinin, evlilik uyumlarıyla ilişkisi anlamlı bulunmuştur.

Açık (2008), evlilik ilişkisindeki uyum ve bağlanma stilleri kavramı arasındaki ilişkiyi incelemiştir. Boşanmış ve evli, toplam 100 birey ve çifte, “Evlilikte Uyum

Ölçeği (EUÖ)”, “Evlilik Yaşamı Ölçeği (EYÖ)”, “Yakın İlişkilerde Yaşantılar Envanteri-II (YİYE-II)” ölçekleri ve demografik bilgi formu uygulanmıştır. Yapılan analizler sonucunda, mevcut veya sonlanmış evliliklerini uyumlu ya da uyumsuz olarak değerlendiren katılımcıların, bağlanmaya ilişkin kaygı ve kaçınma ile evlilik doyumu açısından farklılaştığı; uyumluların daha yüksek evlilik doyumu ve daha düşük bağlanmaya ilişkin kaçınma ve kaygı puanları elde ettiği bulunmuştur.

Şentürk (2013)’ün, yaptığı çalışmada evli bireylerin evlilik uyumları ile problem çözme becerileri ve evlilik doyumları arasındaki ilişkiyi incelemiştir. Ayrıca bazı demografik değişkenlere (yaş, cinsiyet, eğitim durumu, ekonomik durum vb.) göre evlilik uyumunun değişip değişmediğini araştırmıştır. Araştırmaya 100 erkek, 100 kadın olmak üzere 200 evli birey katılmıştır. Araştırmanın bulgularına göre cinsiyet, meslek, evlilik şekli, evlilik süresi, çocuk sayısı ve birlikte yaşanan kişi ile evlilik uyumu arasında anlamlı bir fark bulunmamıştır. Yaş, ekonomik durum, eşlerin birbirine benzerliği, yaşam doyumu ve problem çözme becerileri arasında anlamlı bir fark saptanmıştır. Bireylerin yaşam doyumları arttıkça evlilik uyumları da artmakta iken yaşam doyumları azaldıkça evlilik uyumları da azalmaktadır. Bireylerin problem çözme becerileri arttıkça evlilik uyumları artmakta, problem çözme becerileri azaldıkça evlilik uyumları da azaldığı görülmüştür.

Polat (2006), araştırmasında evlilik uyumu, aldatma eğilimi ve çatışma çözme eğiliminin birbirleri ile ve bazı demografik değişkenlere ile arasındaki ilişkiyi incelemek istemiştir. Araştırmaya 204 evli birey katılmıştır. Araştırmanın bazı sonuçları; evlilik uyumu yüksek olan kadınların ve erkeklerin çatışma eğiliminin düşük olduğu görülmüştür. Ekonomik düzey yükseldikçe evlilik uyumları arttığı ve çatışma eğiliminin düştüğü görülmüştür.

Yeter (2017), kadınların iş doyumları ve evlilik uyumları arasındaki ilişkiyi incelemek için araştırma yapmıştır. Çalışma ev dışında belirli bir ücret karşılığında düzenli olarak çalışan 232 kadından oluşmaktadır. Araştırma bulgularına göre evlilik uyumu ile iş doyumu arasında bir ilişkinin olmadığı görülmektedir. Evlilik süresi arttıkça iletişim konusundaki iş doyumu da artmaktadır.

Yazıcı (2016), çalışmasında ebeveyn niteliğinin, ebeveynlerin evlilik uyumunun ve aile işlevselliğinin, ergenlerin davranış problemlerine etkisinin araştırılması amaçlanmıştır. Sonuçlar erkek ve kız ergenler arasında içselleştirme,

dışsallaştırma, dikkat ve toplam davranış problemleri açısından fark olmadığını işaret etmektedir. Ayrıca düşük ortalama gelir seviyesindeki ergenlerin daha yüksek içselleştirme ve toplam davranış problemleri, daha düşük ebeveyn ilgisi, daha yüksek ebeveyn aşırı kontrolü ve daha sağlıksız problem çözme, iletişim, duygusal tepki verebilme, gereken ilgi gösterme ve genel aile işlevselliği bildirmiştir. Davranış problemleri ile ebeveyn ilgisi arasında negatif, ebeveyn aşırı kontrolü arasında pozitif ilişki bulunmuştur.

Gülererli (2014), evlilik uyumu üzerinde cinsiyet, yaş, eğitim durumu, evlilik süresi, evlenme biçimi ve çocuk sahibi olma değişkenlerinin etkilerini araştırmıştır. Çocuk sahibi olma değişkeninin evlilik uyumu puan ortalamaları üzerinde anlamlı bir farklılık oluşturduğu ve bu farkın çocuğu olmayan grubun lehine olduğu tespit edilmiştir. Yaratıcılık üzerinde yaş, cinsiyet, branş, okul türü, eğitim durumu, evlilik süresi, evlenme biçimi ve çocuk sahibi olma değişkenlerinin etkileri araştırılmıştır. Evlilik süresi değişkeninin yaratıcılık puan ortalamalarında anlamlı bir farklılık oluşturduğu ve bu farkın evlilik süresi uzun olan gruplar lehine olduğu tespit edilmiştir.

Malkoç (2001), yaptığı çalışmada evli bireylerin iletişim şekilleri ile evlilik uyumları arasındaki ilişkiyi incelemiştir. Verilere ulaşmak amacıyla iletişim şekilleri ölçeği, çiftler uyumu ölçeği ve kişisel bilgi formu kullanılmıştır. Araştırmaya 200 evli birey katılmıştır. Araştırma sonuçlarına göre evli bireylerin iletişim şekilleri ile evlilik uyumları arasında ilişki olduğu görülmüştür. Evlilik uyumu düşük bireylerin daha fazla yıkıcı iletişim şekilleri kullandığı, evlilik uyumu yüksek bireylerin ise daha fazla yapıcı iletişim şekilleri kullandığı bulunmuştur.

Canel (2007), “Ailede problem çözme evlilik doyumu ve örnek bir grup çalışmasının sınanması” adlı çalışmasında problem çözme becerilerini geliştirme yoluyla evlilik doyumunu arttırarak, evlilikteki iletişim becerilerini geliştirmeyi amaçlamıştır. Çalışmaya en az 5 yıllık evli 10 birey katılmıştır. Verilerin analizleri sonucunda ailede problem çözme becerisini geliştirme yoluyla, evlilik doyumunu arttırma da grup çalışmasının evli bireylerin evlilik durumlarını ve evlilik uyumlarını arttırdığı sonucuna ulaşılmıştır. Fakat evli çiftlerin evlilik ilişkilerine yansıyan maddi kaynaklı ve ebeveynlik anlayışlarıyla problemler ilgili konularda etkili bir rol oynamadığı görülmüştür.

2.4.3.Aile içi iletişimle İlgili Yapılan Çalışmalar

Özkurt (2010), araştırmasında çeşitli kamu kuruluşu çalışanlarına verilen terapötik iletişim becerilerini kazandırma eğitiminin bireylerin iletişim çatışmalarına etkisi incelenmiştir. Çalışmada Sakarya ilinde çalışan kamu çalışanlarından on altı deney ve on altı kontrol grubu olmak üzere otuz iki kişi katılmıştır. Araştırmanın bulgusuna göre terapötik iletişim becerisi kamu çalışanlarının genel olarak iletişim çatışma düzeylerini manidar şekilde azalmıştır. İletişimde yönelim, kapsam, karma çatışmalara yönelimde anlamlı derece azalmıştır.

Akyol (2011), yaptığı araştırmada bazı demografik değişkenlere göre ergenlerin iletişim becerilerinin, öz duyarlılık düzeylerini ve mizah tarzlarını yordayıp yordamadığını incelemiştir. Çalışmaya Muğla ilinde öğrenim gören 712 ortaokul öğrenci katılmıştır. Araştırma bulgularına göre iletişim becerileri, öz duyarlılık düzeyleri ve mizah tarzları arasında anlamlı ilişki olduğu; öz duyarlılık düzeyleri ve mizah tarzları iletişim becerilerini yordamıştır.

Delibalta (2013), evlilik iletişim şekilleri, ebeveyn stilleri ve çocuklarda görülen dışsallaştırma ve içselleştirme problemleri arasındaki ilişki adlı araştırmasında evlilik iletişim şekilleri ile ebeveyn tutumları ve çocuklardaki uyum arasında ilişkinin bulunması amaçlanmıştır. Aynı zamanda, ebeveyn tutumları ve çocuklarda görülen davranış problemleri arasında ilişkinin değerlendirilmesi planlanmıştır. Son olarak ebeveyn tutumlarının evlilik iletişim şekilleri ve çocuklarda dışsallaştırma ve içselleştirme problemleri arasında aracı değişken rolü oynadığı öngörülmüştür. Araştırmanın bulgularına göre annelerin evliliklerinde kurduğu yapıcı iletişim şeklinin çocuklarına karşı gösterdikleri otoriter tutumlar ile anlamlı bir ilişkisi olduğu ortaya konulmuştur. Yüksek seviyede yıkıcı iletişim şekline sahip olan ebeveynlerin çocuklarına karşı yüksek seviyede otoriter tutumlara sahip olduğu görülmüştür.

Gemici (2012), “İlköğretim 8.sınıf öğrencilerine uygulanan etkili iletişim ve empatik beceri eğitiminin, öğrencilerin iletişim ve empatik becerilerine etkilerinin incelenmesi” adlı araştırmasında etkili iletişim ve empatik beceri eğitiminin öğrencilerinin empatik becerilerine etkisini incelemeyi amaçlamıştır. 15 deney grubu ve 15 kontrol grubu olmak üzere toplam 30 8. sınıf öğrencisine uygulanmıştır. Araştırmanın bulgularına göre uygulanan etkili iletişim ve empatik beceri eğitim

programının öğrencilerinin iletişim becerileri üzerinde istese bir fark yaratmadığı empatik becerilerinde ise manidar bir fark yarattığını göstermiştir.

Çelik (2014), ergenlerin empati ve iletişim becerilerinin internet kullanım süresi internete bağlanma şekli internet kullanımını amacı sosyal ağlardaki paylaşım türü sosyal ağlardaki arkadaş sayısının bazı demografik değişkenlere göre farklılaşıp farklılaşmadığı, empati ve iletişim becerileri arasında anlamlı bir ilişki olup olmadığını incelemeye amaçlamıştır. Araştırmada 210 erkek, 228 kız toplam 438 öğrenci oluşturmuştur. Bulgulara göre beceriler yukarıda yazılan değişkenlere göre anlamlı fark gösterilmiştir. Empati becerileri ile iletişim becerileri arasında pozitif yönde anlamlı bir ilişki olduğu bulunmuştur.

BÖLÜM III

3. YÖNTEM

Bu bölümde araştırma modeli, çalışma grubu, veri toplama araçları, verilerin toplanması ve verilerin nasıl analiz edildiği konusunda bilgilere yer verilecektir.

3.1.Araştırmanın Modeli

Nicel araştırma paradigmasına sahip bu çalışmada, evli bireylerin sahip oldukları değerler, evlilik uyumları ve iletişim becerileri arasındaki ilişkilerin belirlenmesi ve bu değişkenler aralarındaki ilişkilerin yapısal eşitlik modeli ile sınanması amaçlanmıştır. Bu amaç doğrultusunda araştırma, genel tarama modelinin bir alt türü olan ilişkisel tarama modeline göre gerçekleştirilmiştir.

Genel tarama modelleri, çok sayıda elemandan oluşan bir evrende, evrenin tamamı ya da evrenden alınacak bir grup örnek ya da örnekleme üzerinde, evren hakkında genel bir yargıya ulaşmak amacıyla yapılan tarama araştırmalarıdır. Genel tarama modelleri tekil ya da ilişkisel taramalar yapmaya imkân verir (Karasar, 2009). İlişkisel tarama modelleri, iki ya da daha fazla sayıdaki değişken arasındaki değişimin birlikte var olup olmadığını veya bu değişimin derecesini belirlemeyi amaçlayan araştırma modelleridir (Karasar, 2009).

3.2.Çalışma Grubu

Araştırmanın çalışma grubunu İstanbul ilinde yaşayan yaşları 18 ile 50 yaş ve üstü oluşan, 392'si kadın, 171'i erkek olmak üzere toplam 563 evli bireyden oluşmaktadır.

Tablo-1: Katılımcıların Cinsiyete Göre Dağılımı

Cinsiyet	Frekans	Yüzde
Kadın	392	69.6
Erkek	171	30.4
Toplam	563	100

Tablo-1’de görüldüğü gibi araştırma katılımcılarının 392’si (%69,6) kadın 171’i (%30,4) erkektir.

Tablo-2: Katılımcıların Yaşa Göre Dağılımı

Yaş	Frekans	Yüzde
18-30	139	24.7
21-40	239	42.5
41-50	122	21.7
50 ve üstü	63	11.2
Toplam	563	100

Tablo-2’de görüldüğü gibi yaşları 18 ile 30 arasında değişen katılımcıların 139’u (%24.7), 21-40 yaş aralığında 239’u (%42.5), 41-50 yaş aralığında 122’si (21.7), 50 ve üstü 63 (%11.2) yaş aralığındadır.

Tablo-3: Katılımcıların Eğitim Durumu

Eğitim durumu	Frekans	Yüzde
İlkokul	124	22.0
Ortaokul	38	6.7
Lise	118	21.0
Üniversite	271	48.1
Lisansüstü	12	2.1
Toplam	563	100

Tablo-3’te görüldüğü gibi katılımcıların eğitim durumu 124’ü (%22.0) ilkokul, 38’i (%6.7) ortaokul, 118’si(%21.0) lise, 271’i(%48.1) üniversite ve 12 (%2.8) lisansüstü düzey şeklindedir.

3.3. Veri Toplamada Kullanılan Ölçme Araçları

Bu araştırmada veri toplama aracı olarak Değerler Ölçeği (TSBÖ), Evlilikte Uyum Ölçeği Ölçeği (ÇBASDÖ) İletişim Becerileri Ölçeği kullanılmıştır. Ayrıca katılımcıların demografik özelliklerini belirlemek amacıyla bireysel bilgi formu kullanılmıştır.

3.3.1. Kişisel Bilgi Formu

Katılımcıların yaş, cinsiyet, eğitim durumu, medeni durum, çalışma hakkındaki bilgileri toplamak amacıyla araştırmacı tarafından hazırlanan kişisel bilgi formu kullanılmıştır.

3.3.2. İletişim Becerileri Ölçeği

Korkut Owen – Bugay (2014), tarafından geliştirilen iletişim becerilerini ölçeği üniversite öğrencileri ve yetişkin bireylerin iletişim becerilerinin ölçmek amacı ile yapılmıştır. Ölçek 25 madde ve 4 farklı faktörden oluşmaktadır. İlk faktör “Başkalarını ön yargısız dinlerim, insanları oldukları gibi kabul ederim” gibi maddeler içeren temel iletişimi unsurlarını oluşturduğu için iletişim ilkeleri ve temel beceriler (1,3,6,13,15,16,21,23,24,25) adını almıştır. İkinci faktörde ise “Duygularımı rahatlıkla dile getirebilirim, düşüncelerimi sözel olarak ifade edebilirim” vb ifadeler kendini anlatmaya yönelik maddeler bulunduğu için Kendini İfade Etme (KIE) (2,5,17,20) olarak adlandırılmıştır. Üçüncü faktörde ise “Konuşmaları dinlerken, içerikle yüz ifadesinin ya da beden duruşunun uyumuna dikkat ederim, Konuşurken söylediklerimle beden dilimin uyuşmasına dikkat ederim”. Sözel olmayan mesajları anlayabilme ve aktif dinlemeye yönelik olduğu için Etkin Dinleme ve Sözel Olmayan İletişim (EDSOI) (10,11,12,18,19, 22) adı verilmiştir. Dördüncü ve son faktör ise diğer “İnsanlarla kolaylıkla sohbet başlatabilirim” maddesinde ifade edildiği gibi insanlarla kolayca iletişim başlatmaya ve insanlara ilgi duymaya yönelik olduğu için İletişim Kurmaya İsteklilik (IKI) (4,7,8, 9, 14) adını almıştır. Ölçek1 (hiçbir zaman) -5 (her zaman) arası 5’li likert tiptedir. Yapılan analizler sonucunda ölçeğin 25 maddesi için dört faktörlü olarak tanımlanan modele ait uygunluk istatistiklerinin uyum indekslerine göre kabul edilebilir aralıkta olduğu bulunmuştur. Ölçekten alınan yüksek puanlar iletişim becerilerinin yüksek olduğunu ifade eder. En az 25-en fazla ise 125 puan alınabilir.

3.3.3.Evlilik Uyum Ölçeği

Evli bireylerin uyum düzeylerinin belirlenmesi için Locke ve Wallace tarafından geliştirilen bu ölçeğin ülkemiz için geçerlik ve güvenilirlik çalışması Kışlak-Tutarel (1999) tarafından yapılmıştır. 15 madde içeren ölçek, hem genel evlilik uyumunu ya da niteliğini ölçmekte, hem de çeşitli konularda (aile bütçesi, duyguların ifadesi, arkadaşlar, cinsellik, toplumsal kurallar, yaşam felsefesi) anlaşma ya da anlaşamama ile ilişki tarzını (boş zaman, ev dışı etkinlikler, çatışma çözme, güven) ölçmektedir. Ölçekten alınacak puanlar 0-58 arasında değişmektedir. Ölçek maddeleri farklı sayıda ve seçenekten oluşmaktadır. İlk soruda bireylerin evlilikteki mutluluk düzeylerini en iyi tanımladıkları noktayı (çok mutsuzdan çok mutluya uzanan yedi nokta) işaretlemeleri istenmektedir. İki-dokuz arasındaki sorularda çeşitli konulara ilişkin olarak eşlerin anlaşma-anlaşmazlık derecelerini 6'lı likert üzerinde belirlenmektedir. On ve on beş arasındaki sorularda ise bireylerden evliliklerini en iyi ifade ettiğini düşündükleri cevabı işaretlemeleri istenmektedir. Puanın yüksekliği evliliğin uyumlu olması anlamına gelmektedir.

3.3.4.Değerler Ölçeği

Dılmaç, Arıca ve Cesur (2014) tarafından geliştirilen değerler ölçeği, değer ifadelerinin kişinin yaşamındaki anlam ve önemine göre duygu ve düşüncelerini en iyi yansıttığını düşündüğü değer ifadelerini puanlamaya dayanmaktadır. Ölçek 39 değer ifadesi ve 9 alt boyuttan oluşmaktadır. Bunlar; “Toplumsal Değerler (Social Values)”, “Kariyer Değerleri (Career Values)”, “Entellektüel Değerler (Intellectual Values)”, “Maneviyat (Spiritual Values)”, “Materyalistik Değerler (Materialistic Values)”, “İnsan Onuru (Honor of Humanity)”, “Romantik Değerler (Romantic Values)”, “Özgürlük (Freedom)” ve “Fütüvvet (Futuwwat/munificience ve courage)” olarak isimlendirilmiştir. Ölçek likert tipi olup 0'dan 9'a kadar değer almaktadır. Ölçekten alınan puanın düşmesi ve sifıra yaklaşması o değer için kişinin yaşamında çok önemli yer tutmadığını; puanın yükselmesi ve dokuz'a yaklaşması, o değer için kişinin hayatında çok önemli ve vazgeçilmez olduğunu göstermektedir.

Öncelikle tüm değer ifadeleri için temel bileşenler analizi bağlamında açıklayıcı faktör analizi yapılmıştır. Kaiser-Meyer-Olkin örneklem uygunluğu değeri 926 ve Bartlett Sphericity Testi yaklaşık Ki-Kare değeri 14543.11 ($p < .001$) olarak bulunmuştur. Bileşen matrisi ve Varimax yöntemiyle gerçekleştirilen döndürme

bileşen matrisi incelendiğinde tüm değerlerin toplam varyansın %65.37'sini açıklayan 13 faktör altında toplandığı görülmüştür. Ortak varyansların “zaman” dışında (.431) tamamının. 50'nin üzerinde olduğu tespit edilmiştir. Bununla birlikte döndürülmüş bileşen matrisinde yer alan 14 değer aynı anda birden fazla faktör altında 10'dan daha düşük bir farkla 32 ve üzeri yük değerine sahip olduğu ya da bir faktör altında tek başına kaldığı görülmüştür (Aile, Zaman ve Kişisel İç Bütünlük tek kalan değerlerdir). Bu nedenle bu 14 değer çıkartılarak aynı koşullar altında benzer nedenlerle açıklayıcı faktör analizi iki kere daha tekrarlanmıştır. Üçüncü faktör analizinde beş değer ve dördüncü faktör analizinde iki değer daha çıkartılmış, geriye kalan 39 değer sorunsuz bir şekilde toplam varyansın %64.74'ünü açıklayacak şekilde dokuz faktör altında toplandığı görülmüştür. Son faktör analizinde Kaiser-Meyer-Olkin örneklem uygunluğu değeri. 910 ve Bartlett Sphericity Testi yaklaşık Ki-Kare değeri 9133.26 ($p < .001$) olarak bulunmuştur. Adalet/Hakkaniyet (.466) dışındaki tüm değerlerin ortak varyansının 50 ile .80 arasında değişmekte olduğu görülmüştür.

Değerler Ölçeğinin faktörler bazında Cronbach alfa iç tutarlılık güvenilirlik katsayıları da hesaplanmıştır. Analiz sonucunda “Toplumsal Değerler” için .90, “Kariyer Değerleri” için .80, “Entellektüel Değerler” için .78, “Maneviyat” için .81, “Materyalistik Değerler” için .78, “İnsan Onuru” için .61, “Romantik Değerler” için .66, “Özgürlük” için .65 ve “Fütüvvet” için de .63 olarak hesaplanmıştır.

Sonuç olarak, Değerler Ölçeği'nin ilk psikometrik bulguları, ölçeğin geçerli ve güvenilir bir ölçme aracı olduğu yönündedir.

3.4.Verilerin Toplanması

Ölçekler, amaçlı örnekleme yöntemi ile tespit edilen katılımcılara araştırmacı ve araştırmamanın yardımcıları tarafından uygulanmıştır. Ölçekler, İstanbul ilinde ikamet eden, random yolu ile seçilen evli bireylere uygulanmıştır. Araştırma çalışma grubu, 18 yaş ile 70 yaş arası evli bireylerden oluşmaktadır. Ölçekler uygulanmadan önce katılımcılara araştırmamanın amacı ve ölçeğin nasıl uygulanacağı hakkında bilgiler verilmiştir. Ölçeklerin uygulanmasında gönüllülük ilkesi esas alınmıştır. Araştırmamanın sonuçlarının gizlilik esasına uygun olarak kimseyle paylaşılmayacağı ve isim belirtilmesine gerek olmadığına dair bilgilendirmeler yapılarak katılımcıların güven duymaları sağlanmıştır. Araştırma anketinin uzun olmasının yanı sıra soruların kısa

cevaplı ve ilgi çekici olması katılımcıların istekliliğini arttırmıştır. Toplamda 600'ü bulan veri sayısı, geçersiz sayılan verilerden dolayı (eksik işaretleme, yarım bırakma, soruları anlayamama... vb.) 563'e düşmüştür. Uygulamalar yaklaşık 20-30 dakika sürmüştür.

3.5.Verilerin Analizi

Araştırmada, evli bireylerin sahip olduğu değerler, evlilik uyum ve iletişim becerileri arasındaki ilişkilerin belirlenmesi ve bu değişkenler aralarındaki ilişkilerin yapısal eşitlik modeli ile sınanması amacıyla yapısal eşitlik modellemesi analizi yapılmıştır. Yapısal eşitlik modellemesi kuramsal bir modeli test etmek için gözlenen ve gizil değişkenler arasındaki nedensel ve karşılıklı ilişkileri ortaya koyan istatistiksel bir yaklaşımdır (Schumacker ve Lomax, 2004). Yapısal eşitlik modellemesi analizi AMOS 19 Programı ile gerçekleştirilmiştir.

Ayrıca toplanan verilerin yüzde ve frekans hesapları SPSS 18 paket programı ile gerçekleştirilmiştir.

BÖLÜM IV

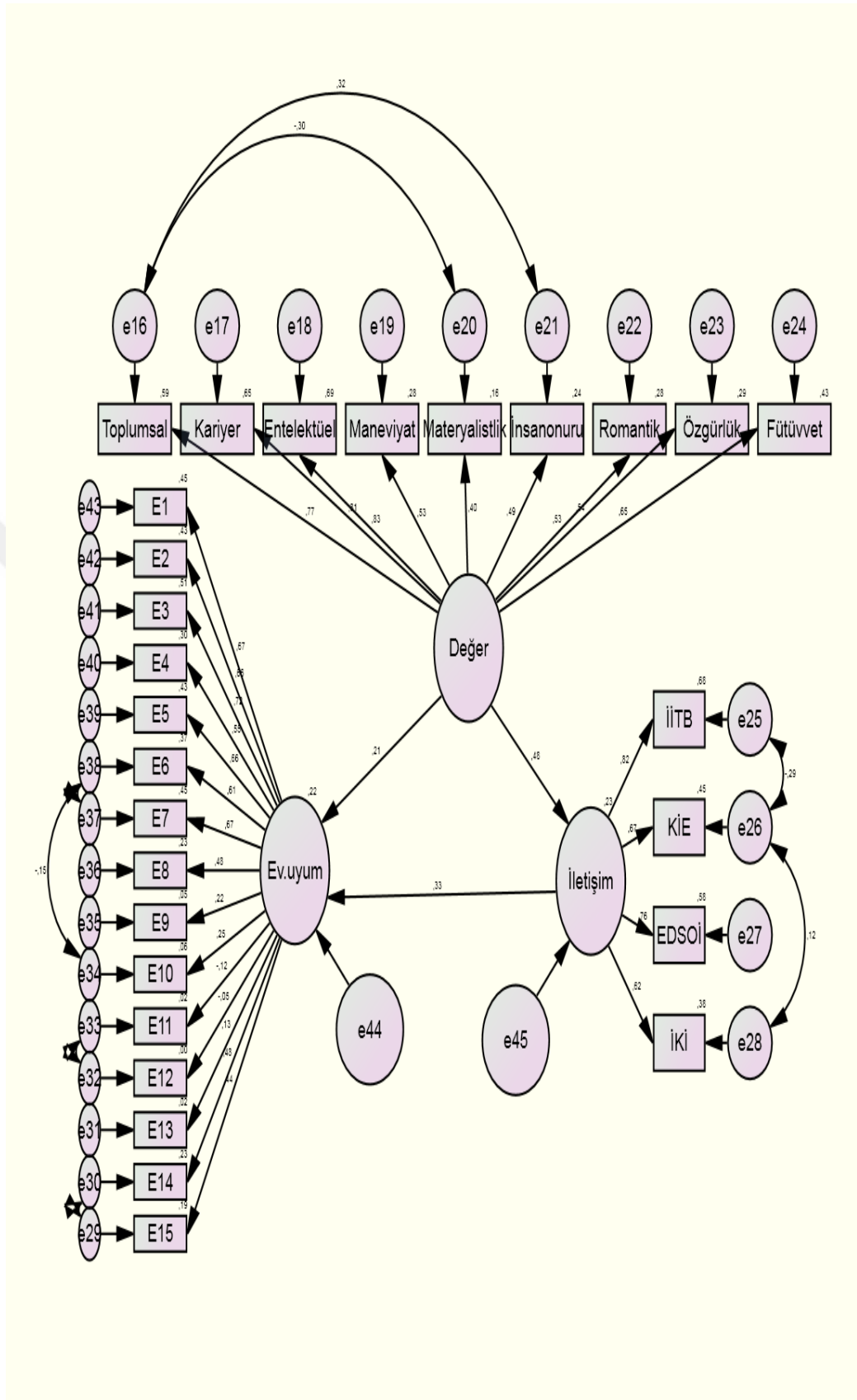
4. BULGULAR

Elde edilen son modelde ($X^2 = 272.822$, $df = 71$, $p < .001$) dokuz exogenous, değerler (toplumsal, kariyer, entelektüel, maneviyat, materyalistlik, insan onuru, romantik, özgürlük ve fütüvvet) beş endogenous (evlilik uyum, İletişim İlkeleri ve Temel Beceriler (IITB), Kendini İfade Etme (KIE), Etkin Dinleme ve Sözel Olmayan İletişim (EDSOI) ve İletişim Kurmaya İsteklilik (IKI)) veri yer almaktadır. Modelde gösterilen yolların her biri istatistiksel olarak anlamlı bulunmuştur. The Bentler-Bonett normed fit index (NFI), The Tucker-Lewis coefficient fit index (TLI) ve diğer uyum indeksleri modelin oldukça iyi uyumlu olduğunu göstermiştir (Tablo-). Modelde yer alan endogenous verileri arasındaki iki yönlü korelasyonların her biri yüksek değerlere sahiptir ve istatistiksel olarak anlamlıdır. Bu durum, çalışmada kullanılan değerler ölçeğinin alt boyutlarının sahip olduğu korelasyon değerlerinden de etkilenmektedir.

Tablo-4: Yapısal Eşitlik Modelinin Uyumuna İlişkin İstatistiksel Değerler

Ölçüm	İyi Uyum	Kabul Edilebilir Uyum	Modelin Uyum
(X^2/sd)	≤ 3	$\leq 4-5$	3.84
RMSEA	≤ 0.05	0.06-0.08	0.07
SRMR	≤ 0.05	0.06-0.08	0.04
NFI	≥ 0.95	0.94-0.90	0.91
CFI	≥ 0.97	≥ 0.95	0.96
GFI	≥ 0.90	0.89-0.85	0.94
AGFI	≥ 0.90	0.89-0.85	0.91
TLI	≥ 0.95	0.94-0.90	0.91

Tablo 4'te yer alan uyum değerleri incelendiğinde, $X^2/sd = 3.84$, $RMSEA = 0.07$, $SRMR = 0.070$, $NFI = 0.91$, $CFI = 0.96$, $GFI = 0.94$, $AGFI = 0.91$ ve $TLI = 0.91$, olarak bulunmuştur. Genel olarak, modelin istenen düzeyde uyum değerlerine sahip olduğu anlaşılmaktadır (Bollen, 1989; Browne ve Cudeck, 1993; Byrne, 2010; Hu ve Bentler, 1999; Kline, 2011; Tanaka ve Huba, 1985). Test edilen tek faktörlü model Şekil 3'te gösterilmiştir. Modelde gösterilen tüm yollar 0.01 düzeyinde anlamlıdır.

Şekil-2: Modele İlişkin Yol Analizi

Tablo-5: Evli Bireylerin Sahip Oldukları Değerler, Evlilik Uyumları ve İletişim Becerileri Asındaki Yordayıcı İlişkilere Yönelik Model

Yordayıcı Değişken	Bağımlı Değişken	Toplam Etki	Doğrudan Etki	Dolaylı Etki	Standart Hata	Kritik Değer
Değerler	Evlilik Uyum	0.21	0.21	0	0.32	3.99**
Değerler	İletişim Becerileri	0.48	0.48	0	0.34	9.71**
İletişim Becerileri	Evlilik Uyum	0.33	0.33	0	0.13	2.85**

^a Toplam etki = Doğrudan etki + Dolaylı etki, * $p < 0.01$, ** $p < 0.05$.

Tablo incelendiğinde, evlilik uyumu etkileyen önemli bağımsız değişkenlerden birinin ($t=3.99$, $p<0.01$) değerler olduğu görülmektedir. Bu faktör incelendiğinde bağlantı katsayı değeri $\beta= 0.21$ şeklinde ortaya çıkmıştır. Evli bireylere ait olan değerler ile evlilik uyumları arasındaki yordayıcı ilişkiler incelendiğinde, pozitif yönlü doğrusal bir ilişki olduğu görülmektedir. Diğer bir değişle elde edilen sonuçlar, evli bireylerin sahip oldukları değerlerin artmasıyla evlilik uyumlarında artış olacağını ortaya koymaktadır.

Modelde evlilik uyumu etkileyen en önemli değişkenin ($t= 2.85$, $p<0.01$) iletişim becerileri olduğu gözlenmektedir. Bu faktöre ilişkin bağlantı katsayı değeri $\beta= 0.33$ olarak bulunmuştur. Evli, bireylerin iletişim becerileri ve evlilik uyumları arasındaki yordayıcı ilişkiler irdelendiğinde, pozitif yönlü doğrusal bir ilişki olduğu görülmektedir. Diğer bir değişle elde edilen sonuçlar, evli bireylerin iletişim becerileri arttıkça evlilik uyumlarının da artacağı çıkarımı yapılmaktadır.

Ayrıca sınan modelde, iletişim becerilerini etkileyen en mühim bağımsız değişken değer ($t=9.71$, $p<0.01$) olduğu görülmektedir. Bu faktörle ilgili bağlantı katsayı değeri $\beta= 0.48$ şeklinde belirlenmiştir. Evli bireylere ait olan değerler ve iletişim becerileri arasındaki yordayıcı ilişkileri incelendiğinde, pozitif yönlü doğrusal bir ilişki olduğu görülmektedir. Ulaşılan sonuçlar, evli bireylerin sahip oldukları değerlerin artmasıyla ile iletişim becerilerinin de artma olacağını ortaya koymaktadır.

BÖLÜM V

5. TARTIŞMA VE YORUM

Araştırmanın bulgularına göre evlilik uyumu etkileyen en önemli değişkenin iletişim becerileri olduğu görülmüştür. Evli, bireylerin iletişim becerileri ve evlilik uyumları arasındaki yordayıcı ilişkiler incelendiğinde, pozitif yönlü doğrusal bir ilişki olduğu görülmektedir. Başka bir ifadeyle elde edilen bulgular, evli bireylerin iletişim becerileri arttıkça evlilik uyumlarının da artacağı anlamına gelmektedir. Literatürde evlilik uyumu ve iletişim becerileri ile ilgili birçok çalışma bulunmakla birlikte evlilik uyumu ve iletişim becerisi değişkenlerini beraber alan sınırlı sayıda çalışma vardır. Literatürdeki iletişim, problem çözme ve çatışma çözme gibi değişkenlerin evlilik uyumu arasındaki ilişkinin sonuçlarının araştırmanın bulguları ile örtüştüğü görülmüştür. Demir (2016), yaptığı çalışmada evlilik uyumu ve problem çözme becerisi arasındaki ilişkiyi incelemiştir. Evlilik uyumu ile kişiler arası problem çözme ölçeğinin alt boyutu olan sebatkârlık ve yapıcı problem çözme arasında pozitif yönlü anlamlı ilişki oldu saptanmıştır. Kendine güvenmeme sorumluluk almama ve kendine güvenmeme alt boyutlarında ise negatif yönlü anlamlı ilişkiler saptanmıştır. Problem çözme becerisi olumlu yönde arttıkça çiftler arası evlilik uyumunun artacağı görülmüyor. Problem çözme becerisi iletişim becerisine olumlu katkı yapmaktadır. Bizim araştırmamızda da bireylerin iletişim becerileri arttıkça evlilik uyumunun arttığı bulgusunu desteklemektedir. Karadağ (2015), yaptığı araştırma da ise eşler arasındaki iletişimin (sorun paylaşma, duygu paylaşma, tartışma sıklığı ve tartışma sonrası küslük, cinsel sorunları paylaşma ve bir birine vakit ayırma vb) evlilik uyumunu etkilediği görülmüştür. Bu araştırmaların iletişim, sorun paylaşma yapıcı problem çözme becerilerindeki artışın evlilik uyumunu olumlu düzeyde artırdığı görülmüştür. Araştırmamızda da kendini ifade edebilme başkalarını yargısız dinleme alt boyutlarında yüksek puanların evlilik uyumu puanı ile doğrusal yönde olduğu görülmektedir. Bununla birlikte olumsuz iletişimin, karşısındaki kişiye zaman ayırıp dinlememe, tartışmanın sıklığı ve kendine güvenmeme sorumluluk almama gibi olumsuz iletişimin ise evlilik uyumunu negatif yönde etkilediğini araştırmaların bulguları destekler niteliktedir. Ayrıca iletişimle benzer olarak evlilik uyumunu etkileyen en güçlü değişkenlerden birinin çatışma çözme stillerinden olumlu, olumsuz çatışma çözme stili ve geri çekilmedir. Olumsuz çatışma stili ve geri çekilmenin evlilik uyumunu olumsuz etkilediği, olumlu çatışma stiline ise evlilik uyumunu

olumlu etkilediği sonucuna ulaşılmıştır. Tolan'ın (2015) yaptığı araştırma bulgularına göre evlilikte yaşanan sorunlarda olumlu çatışma stili kullanıldığında evlilikte kalıcı problemler yıkıcı üslup seçilmemiş olmaktadır. Böylelikle ailede iletişim becerilerinin iyi olması kadar yaşanan sorunların olumlu çatışma stili kullanılarak çatışmaları çözmenin de evlilik uyumunu olumlu yönde etkilediği görülmektedir. Araştırmamızın bulgularını aile içi iletişim becerilerinin olumlu olması evlilik uyumunu arttırdığını destekler niteliktedir.

Canel'in (2007)'de betimsel olarak yaptığı çalışmasında “ailede problem çözme becerisini geliştirme yoluyla evlilik doyumunu artırma grup çalışmasının” evli bireylerin evlilik doyumlarını, evlilik uyumlarını, eşle yaşanan çatışmalarını ve eşlerine karşı öfkelerini azaltmakta etkili olduğu belirlenmiştir. Fakat evli çiftlerin aileden kaynaklanan sosyal çevre ve ekonomik koşulların oluşturduğu olumsuzlukları etkisiz olduğu görülmektedir. Burada problem çözme becerisinin yanı sıra daha farklı benlik güçlendirme çalışmaları da yapılabilir. Evli bireylerin iletişim becerileri yüksek olduğunda kendilerini ifade edebilme, karşındakini dinleyebilme, duygularını anlatabilme gibi temel iletişim beceri yüksek olan bireyler eşleri ile geleceğe yönelik planlama yaparken, karşılaşılan problemleri çözmeye ortak davrandıklarında evlilik uyumları yüksek olmaktadır. Buradaki evli çiftlerin iletişim ve problem çözme becerisini yapılan grup çalışması ile geliştirerek evlilik uyumunu artırılması sağlanır. Araştırmanın sonucunda gözlenen problem çözme becerisi geliştirme eğitiminin evlilik uyumunu anlamlı düzeyde etkilemektedir. Bu araştırmadaki benzer bulguda iletişim becerisinin evlilik uyumunu anlamlı derecede etkilediğidir. İletişim becerisi geliştirme programı uygulandığında evlilik uyumunu olumlu yönde etkileyeceği öngörülebilir. Problem çözme becerisinde yüksek puan alan bireylerin iletişim becerilerinin de paralel oranda puanlara sahip olacağı düşünülmektedir. Araştırmada çevreden ve aileden kaynaklanan problemlerin eğitimin etkisi olmadığı gözlenmiştir. Bu araştırmada böyle bir veriye ulaşılmamıştır. Araştırmanın nicel olmasından kaynaklanmaktadır. Tüm bunların ışığında evlilik uyumunu etkileyen birçok değişkenin olmasının yanı sıra iletişim becerilerinin evlilik uyumunu pozitif yönde etkileyen en önemli değişkenlerin başında geldiği sonucuna varılabilir.

Cohan ve Bradbury (1997), Gottman ve Krokoff (1989) ve Greef ve De Bruyne'ye (2000) göre, çiftler arasında olumsuz/yıkıcı çatışma çözme tarzının kullanılması, strese karşı savunma gücünü ve dayanıklılığı azalttığından, evlilik

uyumunun ve evlilik doyumunun azalmasına neden olmaktadır. Yıkıcı çatışma çözme tarzı daha çok zayıf iletişim becerileri ve uyumsuzluk gibi özelliklere bağlı olarak ortaya çıkabilmektedir. Hacı (2011) ve Öner (2013) ‘ yaptığı araştırmada evli bireylerin çatışma çözme stilleri ve evlilik uyumları arasında ilişki olduğu sonucuna ulaşmışlardır. Evlilik yaşantısında yaşanan problemler ve iletişim bozuklukları bireyler arasında çatışmalara sebep olduğunu varsayarsa bu da bireylerin iletişim becerilerinin düşük olduğunu gösterir yaşanan çatışmaların olumlu yönde çözülmesi iletişimi arttıran unsur olduğunu kabul ettiğimizde bu iki araştırmanın sonucu araştırmanın sonucunu desteklemektedir. İletişim becerisi de çatışma çözme stilleri gibi evlilik uyumunu anlamlı derecede yordadığı sonucuna varılabilir.

Evlilik uyumu etkileyen önemli bağımsız değişkenlerden bir diğeri ise değerler değişkeni olduğu görülmektedir. Evli bireylerin sahip oldukları değerler ile evlilik uyumları arasındaki yordayıcı ilişkiler incelendiğinde, pozitif yönlü doğrusal bir ilişki olduğu görülmektedir. Başka bir ifadeyle elde edilen bulgular, evli bireylerin sahip oldukları değerlerin artmasıyla ile evlilik uyumlarında artış olacağını ortaya koymaktadır. Literatürde değer değişkeni ile yapılan birçok araştırmanın örneğini ilköğretim orta öğretim ve lisans düzeyindeki öğrencilerden oluşmaktadır. Dolayısı ile evli bireyler ve evlilik uyumu ile birlikte olan araştırma sayısı son zamanlarda artmaya başlamıştır. Burada evlilik uyumu ve değer değişkeni ile ilgili araştırma bulgularını destekleyecek bilgiler aktarılacaktır. Özen’in (2006)’da yaptığı araştırmaya göre demografik değişkenlerin etkisini göz ardı ettikten sonra eşlerin geleneksellik, hazcılık, uyarılımlık, değer benzerlikleri eşlerin evlilik uyumunu olumlu şekilde yordamıştır. Eşlerin güç, değer farklılıkları, evlilik uyumunu olumlu bir şekilde yordamıştır. Araştırmanın sonucuna göre bireylerin değer benzerlikleri ve farklılıkları evlilik uyumunu olumlu yönde katkı sağlamıştır. Araştırmanın bireylerin sahip olduğu değerler evlilik uyumuna anlamlı derecede katkı yapmıştır. Bu araştırmanın sonucuyla benzer niteliktedir. Kublay (2013), evlilik uyumu ile değer tercihleri arasındaki ilişki incelendiğinde; fütüvvet, özgürlük, romantik değerler, insan onuru, maneviyat, entelektüel değerler, kariyer değerleri ve toplumsal değerler ile evlilik uyumu arasında anlamlı ve olumlu yönde bir ilişki saptanmıştır. Materyalistlik değerler ile evlilik uyumu arasında ise anlamlı bir ilişki bulunmamıştır. Evli çiftlerdeki özgürlük, maneviyat, toplumsal değerler artması evlilik uyumunu da arttırmaktadır. Çiftlerin sahip oldukları değerler artarsa evlilik uyumları da pozitif

oranda artmaktadır yorumu yapılabilir. Bu çalışmanın bulgularını literatür bulguları destekler niteliktedir.

Araştırmanın bir diğer bulgusuna göre, iletişim becerilerini etkileyen önemli bağımsız değişkenin değer değişkeni olduğu görülmektedir. Evli bireylerin sahip oldukları değerler ile iletişim becerileri arasındaki yordayıcı ilişkileri incelendiğinde, pozitif yönlü doğrusal bir ilişki olduğu görülmektedir. Başka bir ifadeyle elde edilen bulgular, evli bireylerin sahip oldukları değerlerin artmasıyla ile iletişim becerilerinde de artma olacağını ortaya koymaktadır. Literatür araştırmasında evli bireylerin iletişim becerileri ile değer değişkeni arasında yapılan bir çalışmaya rastlanılmamıştır. Bununla birlikte Tosun ve Dilmaç'ın (2015) yaptığı evli çiftlerin değeri ve çatışma çözme stilleri arasındaki ilişkiyi inceleyen çalışmanın bulguları bu araştırmanın bulgularını destekler niteliktedir. Araştırma da evli bireylerin kullandıkları çatışma çözme stillerinin sahip oldukları değerlere göre farklılaştığını tespit etmiştir. İletişim becerisi puanı yüksek olan kişinin çatışma çözme stilleri puanı yüksek olacağını ön görürsek araştırmamıza bu sonuç olumlu katkı demektir. Evli bireylerin sahip oldukları değerler çatışma çözme stillerini pozitif yönde etkilemektedir. Bu açıdan araştırmada evli bireylerin sahip olduğu değerler iletişim becerilerini etkiler bulgusunu destekler niteliktedir. Heppener ve Petersen'de (1982) yaptığı araştırmada bireylere altı saatlik problem çözme becerisi eğitimi verilmiş verilen eğitim sonunda pozitif yönde değişim olduğu sonucuna ulaşılmıştır. Verilen eğitimin problem çözme becerisini arttırdığı gibi kişiler arası iletişim becerisini de olumlu yönde artıracığı düşünülmektedir. Bu açıdan bakıldığında araştırmanın bulgusuyla literatür bulgusu birbirini desteklemektedir. Kişiler arası iletişimi geliştirmek için verilen eğitimin yanında değerleri (sorumluluk, arkadaşlık, barışçıl olma hoşgörü saygı ve güvenirlilik) ile ilgili bir artma olmasıyla kişiler arası ilişkilerde pozitif yönde artışın olacağı bu araştırma ve araştırmamızın bulgularını benzerlik göstermektedir. Kilit (2008), tarafından yapılan çalışmada insani değerlerin ve kişilik özelliklerinin problem çözme yaklaşımı ile ilişkisini araştırmıştır. Kişinin sahip olduğu değerlere göre problem çözme becerisinde ilişki olduğu gözlenmiştir. Yapılan araştırmada mutluluk, aile, dürüstlük ve sorumluluk değerleri ön planda yer almıştır. Aceleci ve düşünen problem çözme becerileri alt boyutları arasında da pozitif yönde ilişki bulunmuştur. Problem çözme becerisi ile iletişim becerisinin benzer nitelikte olması sebebi ile araştırmamızın bulgusu, literatür bulgusunu destekler niteliktedir. İletişim

becerilerini bireylerin sahip olduğu değerler anlamlı derece de etkilemektedir. İletişim becerilerini etkileyen en önemli değişkenlerden birinin değer değişkeni olduğu görülmektedir. Evli bireylerin sahip oldukları değerlerdeki artış ve sıralamanın önemi arttıkça iletişim becerisi de artacaktır.

BÖLÜM V

6. SONUÇ VE ÖNERİLER

Bu bölümde, araştırmanın bulguları ışığında diğer araştırmacılara katkı sağlayacak sonuç ve önerilere yer verilmiştir.

6.1. Sonuç

Bu araştırmada evli bireylerin, sahip oldukları değerler, evlilik uyumu ve iletişim becerileri arasındaki yordayıcı ilişkilerle ilgili araştırmacının ulaştığı bulgulardan hareketle aşağıdaki sonuçlara yer verilmiştir.

Evli bireylerin, evlilik uyumunu etkileyen en büyük değişkenlerden biri evli bireylerin sahip olduğu değerlerdir. Başka bir ifadeyle evli bireylerin sahip olduğu değerler attıkça evlilik uyumlarında olumlu bir artış gözlenmektedir. Ayrıca evli bireylerin evlilik uyumlarını etkileyen ikinci önemli değişken ise iletişim becerileridir. Araştırmanın sonuçlarına göre iletişim becerileri yüksek olan bireylerin evlilik uyumları da yüksek çıkmıştır. Aralarında doğrusal ve pozitif yönlü bir ilişki olduğu görülmüştür. Bu anlamda evlilikleri uyumsuz ve mutsuz bireylerin aile içi ve kişiler arası iletişim becerilerini yükseltildiği zaman evlilik uyumlarında da pozitif yönde bir artış olur.

İletişim becerileri ile aralarında pozitif yönlü bir ilişki olan diğer bir değişken ise evli bireylerin sahip oldukları değerlerdir. Araştırmanın sonuçlarına göre evli bireylerin kullandıkları iletişim becerileri ve düzeyleri sahip oldukları değerlerin çokluğunu ve sıralamasını etkilediği ön görülmektedir.

6.2. Öneriler

1. Bu çalışma İstanbul ilinde araştırmacının ulaştığı evli bireylere uygulanmıştır. Farklı illerde uygulanması araştırmanın bulgularının genellenebilirliğini arttıracaktır. Ayrıca araştırma evli çiftler arasında yapılarak örneklem sınırlandırıldığında evlilik uyumu değişkeninin bulguları daha güçlü yordayabilir.

2. Araştırmanın sonuçları ve literatür kısmı rehber öğretmenlerin veli seminerlerinde yararlanabileceği bir literatür olmaktadır.

3. Araştırmanın sonuçları Aile ve Sosyal Politikalar Bakanlığı ve Milli Eğitim Bakanlığının çalışanlarına ve eğitim ve aile politikalarına katkı sağlar niteliktedir. Velilerin ve evli bireylerin iletişim becerileri verilerek değerleri artırılır ve evlilik uyumu artarak toplumda sağlıklı ve uyumlu aileler ve mutlu çocuklar var olmasına katkı sağlar.

4. Araştırmanın sonuçlarına göre evli bireylerin sahip olduğu değerlerin iletişim becerilerini ve evlilik uyumunu etkilediği görülmüştür. Okullarda değerler eğitimi verilirken öğrenci ve aileye de eşgüdümsel bir şekilde eğitim verilmelidir. Burada araştırmanın sonuçları dikkate alınarak değer eğitiminde iletişim becerisi de eklenebilir.

5. Okullarda rehberlik servislerine gelen sorunların başında iletişimsizlik çatışan anne baba ve değerler eğitimi konusunda eksiklik yaşadığından davranış sorunları gelmektedir. Araştırmanın bulguları dikkate alındığında bu üç konu da ortak çalışmalar okul rehber öğretmenlerine önerilir.

6. Evli bireylerin sahip oldukları değerler, iletişim becerileri ve evlilik uyumu arasındaki ilişkiler açıkça ortaya konulmuştur. Değerler eğitimi programının evli çiftler arasında uygulanması, iletişim becerilerinin ve evlilik uyumuna etkisini araştıran deneysel bir çalışma yapılabilir.

KAYNAKÇA

- Açık, Ö.(2008). Evlilik Uyumu ve Bağlanma Stilleri Arasındaki İlişki. Yüksek Lisans Tezi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ege Üniversitesi.
- Açıkgöz, K. (2005). *Eğitimde Etkili Yönetici Davranışları*, İzmir: Kan Yılmaz Matbaası. (1), 7-18.
- Akbaba-Altun, S. (2003). Eğitim Yönetimi ve Değerler. *Değerler Eğitimi Dergisi*, 1(3), 217-23.
- Akbaş, M. (2008). Endüstri Meslek Liselerinde Görev Yapan Öğretmenlerin Evlilik Uyumları İle Öğretmenlik Tutumları Arasındaki İlişki. Yüksek Lisans Tezi, Yeditepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Fakültesi, İstanbul.
- Akın, M. (1998) İşletmelerde Çatışma Yönetiminde İletişimin Yeri ve Önemi. Yüksek Lisans Tezi, Erciyes Üniversitesi, Kayseri.
- Akyol, Ü. (2011). Ergenlerde İletişim Becerilerinin Yordayıcıları Olarak Öz Duyarlılık ve Mizah Tarzları. Yüksek Lisans Tezi, Muğla Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Muğla.
- Ateş, R. Erdoğan, İ. Ergin, H. Gül, G. Genel, H. G. & Öz kardeş, G. O. (2004). *Evlilik Okulu*. İstanbul: Remzi Kitabevi
- Aydemir, S. (2015). Otizmlili Çocukların Ebeveynlerinin Evlilik Uyumlarının, Başa Çıkma Stratejilerinin Ve Sosyal Destek Algılarının İncelenmesi. Yüksek Lisans Tezi, Dokuz Eylül Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, İzmir.
- Aydın, İ.H. (2011). Seküler ahlak bağlamında din-ahlak ilişkisi. *Atatürk Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi*, 35, 1-23.
- Aydın, M. (2003). Gençliğin Değer Algısı: Konya Örneği. *Değerler Eğitimi Dergisi*, 1 (3), 121-144.
- Bacanlı, H. (2001). Eş Tercihleri. *Türk Psikolojik Danışma ve Rehberlik Dergisi*, 15 (2), 7-16.
- Bayer, A. (2013). Değişen Toplumsal Yapıda Aile. *Şırnak Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi*, 8 (4), 101-110.

- Bilgin, N. (1995). *Sosyal Psikolojide Yöntem ve Pratik Çalışmalar*. İstanbul: Sistem Yayıncılık.
- Bolatkıran, M. A.(2006). İlköğretim Okulu Müdürlerinin Duygusal Yeterlilikleri İle İletişim Becerileri Arasındaki İlişkinin Öğretmen Algılarına Göre İncelenmesi. Yüksek Lisans Tezi, Gaziantep Üniversitesi, Sosyal Bilimler Fakültesi, Gaziantep.
- Bolay, S. H. (2007). Değerlerimiz ve Günlük Hayat. *Değerler Eğitimi Dergisi*, 1, 1, 12-13
- Bollen, K.A. (1989). A New Incremental Fit Index For General Structural Equation Models. *Sociological Methods And Research*, 17 (3), 303-316.
- Browne, M. W. Ve Cudeck, R. (1993). Alternative Ways Of Assessing Model Fit. *Sage Focus Editions*, 154, 136-136.
- Budak, S. (2005). *Psikoloji Sözlüğü (3. Basım)*, Ankara: Bilim ve Sanat Yayınları.
- Byrne, B. M. (2010). *Structural Equation Modeling With Amos: Basic Concepts, Applications, And Programming (2nd Ed.)*. New York: Taylor And Francis.
- Canatan, K. (2004). *Avrupa Birliği Ülkelerinde Değerler Yönelimi*”, *DED*, C. 2, S. 7-8/s.44, 45
- Canel, A. N.(2007). Ailede Problem Çözme, Evlilik Doyumu Ve Örnek Bir Grup Çalışmasının Sınanması. Doktora Tezi Ailede Problem Çözme, Evlilik Doyumu ve Örnek Bir Grup Çalışmasının Sınanması. Marmara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, İstanbul.
- Canel, A. N., (2012). *Aile Yaşam Becerileri (2.Baskı)*. İstanbul: Nakış Ofset.
- Cohan, C. L. ve Bradbury, T. N. (1997). Negative life events, marital interaction and the longitudinal course of newlywed marriage. *Journal of Personality and Social Psychology*, 73 (1), 114-128.
- Cüceloğlu, D. (2015). *İnsan İnsana*. İstanbul: Remzi Kitabevi.
- Çağlar, A. (2005). Erken Çocuklukta Gelişim ve Eğitimde Yeni Yaklaşımlar. M. Sevinç (Ed.), *Okul Öncesi Dönemde Değerler Eğitimi*. İstanbul: Morpa Kültür

Çalışkur, E. A. (2008). Üniversite Öğrencilerinin Yaşam Değerleri İle Kişilik Özellikleri Arasındaki İlişki. (Yayımlanmamış doktora tezi). Eğitim Bilimleri Enstitüsü/Marmara Üniversitesi, İstanbul.

Çamdibi H. M. (1999). *Aile İçi İlişkiler ve Aile Rehberliği*. İstanbul: Din Eğitimi Araştırmaları Dergisi, Sayı: 6.

Çavuşoğlu, Z. Ş. (2011). Bağlanma Stilleri Evlilik Uyumu Ve Aldatma Eğilimi Arasındaki İlişkinin İncelenmesi. Yüksek Lisans Tezi, Maltepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul.

Çelik, M. (2006). Evlilik Doyum Ölçeği Geliştirme Çalışması. Doktora Tezi, Çukurova Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Adana.

Çelik, M. E. (2014). Ergenlerde İnternet Sosyal İletişim Ağlarının Kullanımı, Empati Ve İletişim Becerileri. Yüksek Lisans Tezi, Sosyal Bilimler Enstitüsü/Maltepe Üniversitesi, İstanbul.

Delibalta, S.(2013). Evlilik İletişim Şekilleri, Ebeveyn Tutumları Ve Çocuklarda Görülen Dışsallaştırma Ve İçselleştirme Problemleri Arasındaki İlişki. Yüksek Lisans Tezi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Ortadoğu Teknik Üniversitesi, Ankara.

Demir, D. (2016). Evlilik Uyumu İle Bağlanma Stilleri Ve Kişilerarası Problem Çözme Davranışı Arasındaki İlişkinin İncelenmesi. Yüksek Lisans Tezi, Maltepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul.

Demir, S. (2017). Ergenlerin Kişiler Arası Problem Çözme Becerileri ve Empatik Eğilimlerinin Sahip Olduğu Değerler Açısından İncelenmesi. Yüksek Lisans Tezi, İstanbul Sabahattin Zaim Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul.

Demiray, Ö. (2006). Evlilikte Uyumun Demografik Özelliklere Göre İncelenmesi. Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Dicle Üniversitesi, Diyarbakır

Demiray, U. (Ed.) (2016). *Etkili İletişim*. Ankara: Pegem Akademi.

Dilmaç, B. (1999). İlköğretim Öğrencilerine İnsani Değerler Eğitimi Verilmesi Ve Ahlaki Olgunluk Ölçeği İle Eğitimin Sınanması. Yüksek Lisans Tezi, Marmara Üniversitesi, Eğitim Bilimler Enstitüsü, İstanbul.

Dilmaç, B. (2007). Bir Grup Fen Lisesi Öğrencisine Verilen İnsani Değerler Eğitiminin İnsani Değerler Ölçeği İle Sınanması. Doktora Tezi, Selçuk Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Konya.

Dilmaç, B. Bozgeyikli, H. & Çıkılı, Y. (2008). Öğretmen Adaylarının Değer Algılarının Farklı Değişkenler Açısından İncelenmesi. *Değerler Eğitimi Dergisi*. 6 (16), 69-91.

Dilmaç B. ve Ulusoy, K. (2012). *Değerler Eğitimi*. 1.Baskı Pegem: Ankara.

Dilmaç, B, Yavuz, M. ve Derinbay, D. (2015). Okul Yöneticilerinin ve Öğretmenlerin Sahip Oldukları Değerlerin Demografik Özellikleri Açısından Değerlendirilmesi. *Journal Of Values Education*. 13, 561-583.

Dilmaç, B. ve Büyükyıldırım, İ. ve (2015). Siber Mağdur Olmanın İnsani Değerler ve Sosyodemografik Değişkenler Açısından İncelenmesi. *Journal Of Values Education*, 13(29), 7-40.

Dilmaç, B. ve Ekşi H. (2007). Temel Tartışmalar ve Temel Yaklaşımlar. İlköğretmen Eğitimi Dergisi, 14(11), 21-29

Dilmaç, B. ve Ekşi, H. (2012). Öğretmenlerin Sahip Oldukları Değerlerin Ve Özgeci Davranışlarının Mesleki Benlik Saygısı Açısından İncelenmesi. *Değerler Eğitimi Dergisi*, 10 (23), 65-82.

Dilmaç, B. ve Tanrıseven, I. (2013). Orta Öğretim Öğrencilerinin İnsani Değerleri, Motivasyonel İnançları ve Öz-düzenleme Stratejileri Arasındaki Yordayıcı İlişkiler. *Kuram ve Uygulamada Eğitim Bilimleri Dergisi*, 13(1), 21-36.

Dilmaç, B. ve Tosun,F. (2015). Predictor Relationships Between Values Held By Married Individuals Resilience And Conflict Resolution Styles A Model Suggestion. *Educational Sciences: Theory&Practice*,15(4).

Dilmaç, B., Arıcak, O. T. Ve Cesur, S. (2014). A Validity And Reliability Study On The Development Ofthe Values Scale İn Turkey. *Educational Sciences: Theory & Practice*, 14(5), 1661-1671

Dilmaç, B., Deniz, M. & Deniz, M.E. (2009). Üniversite Öğrencilerinin Öz-Anlayışları İle Değer Tercihlerinin İncelenmesi. *Değerler Eğitimi Dergisi*. 7 (18), 9-24.

- Dilmaç, B., Kulaksızoğlu, A. ve Ekşi, H. (2017). An Examination Of The Humane Values Education Program On A Group Of Science High School.
- Dilmaç, Ertekin ve Yazıcı (2009). Değer Tercihleri Ve Öğrenme Stilleri Arasındaki İlişkinin İncelenmesi. *Değerler Eğitimi Dergisi* 7 (17), 27-47.
- Doğan Candemir & Doğan Süleyman, (2011). *İnsanlar Konuşa Konuşa*. İstanbul: Selis Kitaplar.
- Doğan, B. (2007). *Örgüt Kültürü*. İstanbul: Beta Yayıncılık.
- Doğanay, A. (2006). Değerler Eğitimi. C. Öztürk (Ed.) *Hayat Bilgisi ve Sosyal Bilgiler Öğretimi* (255-286). Ankara: Pegem.
- Dökmen, Ü. (1987). Empati Kurma Becerisi İle Sosyometrik Statü Arasındaki İlişki. *Ankara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Fakültesi Dergisi*, 20(1-2):183-188
- Dökmen, Ü. (2004). *Yarına Kim Kalacak? Evrenle Uyumlaşma Sürecinde Varolmak Gelişmek Uzlaşmak*. İstanbul: Sistem Yayıncılık.
- Dökmen, Ü. (2016). *Sanatta Ve Günlük Yaşamda İletişim Çatışmaları Ve Empati*. İstanbul: Remzi Kitabevi.
- Dönmezer, D. (1999), *Ailede İletişim Ve Etkileşim (2. Baskı)*. İstanbul: Sistem Yayıncılık.
- Dönmezer, S. (1994). *Toplum Bilim*. İstanbul: Beta
- Durmuş, Ç.(1996). Değerlerin Meslek Grupları Açısından İncelenmesi. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi. Marmara Üniversitesi, Sosyal Bilimleri Enstitüsü, İstanbul.
- Ekşi, A. (2011). Gencin Ruhsal Gelişimi A. Ekşi (Ed.). *Ben Hasta Değilim*. İstanbul: Nobel Tıp Kitapları.
- Ekşi, H.(2006). “*Din eğitimi gençlik ve kişilik*” , Hayati Hökelekli (Ed.),Gençlik Din ve Değerler Psikolojisi DEM Yayınları, İstanbul.
- Erdem, A. R. (2003). Üniversite Kültüründe Önemli Bir Unsur: Değerler. *Değerler Eğitimi Dergisi*, 1 (4), 55-72.
- Erdem, H. (1999). *Bazı Felsefe Meseleleri*. Konya: Hüner Yayınları.

Erdoğan-Taycan,S.E ve Çepik-Kuruoğlu,A.Ç.(2014). Evlilik uyumu ile bağlanma stilleri, mizaç ve karakter özellikleri arasındaki ilişkilerin incelenmesi.Türk Psikiyatri dergisi, 25(1),9-18

Ergün, S.(2013).Ergenlere Verilen Değerin Öz Düzenleme Stratejileri Üzerindeki Etkisinin Sınanması. Yüksek Lisans Tezi, Necmettin Erbakan Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Konya.

Ersanlı, K. (1993). İnsan İlişkilerinde Empatik Yaklaşımın Yeri Ve Önemi. *Milli Eğitim Dergisi*.5,70-72.

Ersanlı, K. ve Kalkan, M. (2008). *Evlilik İlişkilerini Geliştirme Kuram ve Uygulama*. 1.Basım, Ankara: Nobel Yayıncılık.

Eser, A. (2012). İlköğretim Öğrencilerinin İnsani Değerleri Düzeyleri İle Çevresel Tutumları Arasındaki İlişki. Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Yeditepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul.

Fışıloğlu, H. (1992). Lisans Üstü Öğrencilerinin Evlilik Uyumu. *Psikoloji Dergisi*. 7(28). 16-23

Filiz, Ş. (1998). *Ahlakın Akli ve İnsani Temeli*. Konya: Çizgi Yayınevi.

Fox, G.L. (1975). Love match and arranged marriage in a modernizing nation: Mate selection in Ankara, Turkey. *Journal of Marriage and the Family*, 37,180-193.

Gemici, H.(2012). İlköğretim 8.sınıf öğrencilerine uygulanan etkili iletişim ve empatik beceri eğitiminin öğrencilerin iletişim ve empatik becerilerine etkisinin incelenmesi. Yüksek Lisans Tezi, Dokuz Eylül Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, İzmir.

Gottman, J. M. ve Krokoff, L. J. (1989). Marital Interaction and Satisfaction: A longitudinal view. *Journal of Consulting and Clinical Psychology*, 57 (1), 47.

Gökçe, O. (1994). Türk Gençliğin Sosyal ve Ahlaki Değerleri, *Ata Dergisi*, 1, 25-30.

Greeff, A. P. ve De Bruyne, T. (2000). Conflict Management Style and Marital Satisfaction. *Journal of Sex & Marital Therapy*, 26, 321-334.

Gül, G. (2016). Evlilik Biçimleri Açısından Evlilik Uyumu, İlişkilerde Yükleme Tarzları Ve Psikolojik Dayanıklılık Değişkenlerinin İncelenmesi. Yüksek Lisans Tezi, Beykent Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul.

Gülererli, N. (2014). Öğretmenlerin Evlilik Uyumları İle Yaratıcılıkları Arasındaki İlişkinin İncelenmesi (Beylikdüzü Örneği). Yüksek Lisans Tezi, Marmara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, İstanbul.

Güngör, E. (1998). *Değerler Psikolojisi Üzerinde Araştırmalar*. İstanbul: Ötüken.

Güngör, H, A.(2009). Evli Bireylerin Sahip Oldukları İletişim Çatışması Türü, Romantik Kıskançlık Ve Duygusal Zekâ Düzeylerinin Evlilik Doyumlarının Üzerine Etkisi. Doktora Tezi, Ankara Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara.

Güngör, H. (2007). Evlilik Doyumunu Açıklamaya Yönelik Bir Model Geliştirme. Yayınlanmamış Doktora Tezi, Gazi Üniversitesi, Ankara.

Gürüz, D. (2005). Yaşam Biçimini Etkileme İletişim Kalitesini Arttırma. Demet Gürüz Ve Aysen Temel (Ed.), *İletişimde Yeni Yaklaşımlar İçinde* (S.1-10). Ankara: Nobel.

Gürüz, Demet & Gürel, Emet, (2006). *Yönetim ve Organizasyon*. Ankara: Nobel Yayınları.

Gürüz, D. , Eğinli, A. T. (2008). *Kişilerarası İletişim. Bilgiler-Etkiler-Engeller*, Ankara: Nobel Yayın

Hacı, Y. (2011). Evlilik Uyumunun Empatik Eğilim, Algılanan Aile İçi İletişim Ve Çatışma Çözme Stillerine Göre Yordanması. Yüksek Lisans Tezi, Ege Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, İzmir.

Hacı, Y. (2011). Evlilik Uyumunun Empatik Eğilim, Algılanan Aile İçi İletişim Ve Çatışma Çözme Stillerine Göre Yordanması. Yüksek Lisans Tezi, Ege Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, İzmir.

Hançerlioğlu, O. (1986).*Toplum Bilim Sözlüğü*. İstanbul: Remzi Kitabevi.

Hortaçsu, N. (1999). The first year of family- and couple-initiated marriages of a Turkish sample: a longitudinal investigation. *International Journal of Psychology*, 34, 29-41.

Hoşgör, T. E. (2013). Evli Çiftlerin Öfke İfade Tarzları İle Evlilik Uyumunun İncelenmesi. Yüksek Lisans Tezi, Dokuz Eylül Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, İzmir.

- Hökelekli, H. (2006). Din, Değerler Ve Eğitim. Eski Yeni. *Üç Aylık Düşünce Dergisi*, 3, 46-56
- Hökelekli, H. (2013). *Ailede, Okulda, Toplumda Değerler Psikolojisi Ve Eğitimi*. İstanbul: Timaş Yayınları.
- Hu, L. T. Ve Bentler, P. M. (1999). Cutoff Criteria For Fit Indexes İn Covariance Structure Analysis: Conventional Criteria Versus New Alternatives. *Structural Equation Modeling: A Multidisciplinary Journal*, 6 (1), 1-55.
- Işksaçan, T. (2016). *Etkili İletişim Yönetim Silahlarının En Önemlisi*. İstanbul: Olympia Yayınları.
- İşler, S. (2015). Hükümlü Ve Tutukluların Sahip Oldukları Değerlerin Bazı Değişkenler Açısından İncelenmesi. *Değerler Eğitimi Dergisi*, 13 (29), 471-494.
- Kağıtçıbaşı, Ç. (1996). *İnsan, Aile, Kültür*. İstanbul: Remzi Kitabevi.
- Kağıtçıbaşı, Ç.(2005). *İnsan Ve İnsanlar*. İstanbul: Evrim.
- Kalkan, M. (2002). *Evlilik İlişisini Geliştirme Programının, Evlilerin Evlilik Uyum Düzeyine Etkisi*. Yayınlanmamış doktora tezi. On Dokuz Mayıs Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü: Samsun.
- Karadağ, Ş.(2015). Evlilik Uyumu İlişkisinde Aile İçi İletişimin Rolü: Konya Örneği. Doktora Tezi, Selçuk Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Konya.
- Karasar, N.(2009). *Araştırmalarda Rapor Hazırlama*, Ankara: Nobel Yayınları.
- Kazancı, M. (1997). *Kamuda Ve Özel Sektörde Halkla İlişkiler*. Ankara: Turhan Kitapevi Yayınları.
- Kışlak, Ş. T. (1999). Evlilikte Uyum Ölçeğinin Geçerlilik ve Güvenlik Çalışması. *SP Dergisi*, 7 (1), 50-57.
- Kilit, R. B. (2008). İnsan Değerlerinin ve Kişilik Özelliklerinin Problem Çözme Yaklaşımıyla ilişkileri: Banka Çalışanları Üzerine Bir Araştırma. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, İstanbul Maltepe Üniversitesi/Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul.

Kirişçigil Doğan, F. (2012). Okul Öncesi Dönemde Masal Öğretiminde İnsancıl(Hümanist) ve Teknolojik (E-Kitap) Yöntemlerinin Karşılaştırılması. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Necmettin Erbakan Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Konya.

Kline, R. B. (2011), *Principles And Practice Of Structural Equation Modeling*. New York: The Guilfordpress.

Korkmaz, A. (2013). Değerler Sosyolojisi. *Toplum Bilimleri Dergisi*, 7(14), 51-78.

Korkut Y. ve Şendil, G. (2008). Evli Çiftlerdeki Çift Uyumu Ve Evlilik Çatışmasının Demografik Özellikler Açısından İncelenmesi. *Psikoloji Çalışmaları Dergisi*, 28, 15-34

Korkut, F (1996b). İletişim Becerileri Değerlendirme Ölçeği: Geçerlik ve Güvenirlik Çalışmaları. *Psikolojik Danışma ve Rehberlik Dergisi*. 7(2), 18-23.

Korkut, O. F. ve Bugay, A. (2014). İletişim Becerileri Ölçeği'nin Geliştirilmesi: Geçerlik Ve Güvenirlik Çalışması. *Mersin Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 10(2) 54,64

Köseoğlu, S. (1994). Psikolojik Danışmanların Empatik Becerileri Ve Kişilik Özelliklerinin İncelenmesi. Yüksek Lisans Tezi, Marmara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul.

Kublay, D. (2013). Evlilik Uyumu: Değer Tercihleri Ve Öznel Mutluluk Açısından İncelenmesi. Yüksek Lisans Tezi, Karadeniz Teknik Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Trabzon.

Kuusisto, A. (2003) .Transmitting Religious Values İn Adventist Home Education. *Journal Of Beliefs & Values*. 24, 3, 283-293.

Malkoç, B. (2001). İletişim Şekilleri Ve Evlilik Uyumları Arasındaki İlişki. Yüksek Lisans Tezi, Ortadoğu Ve Teknik Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara.

Milli Eğitim Bakanlığı (2004). *İlköğretim sosyal bilgiler ders programı (4 ve 5.Sınıflar)*, Ankara.

Nazik, M.H., Bayazıt, A. (2005). *İnsan İlişkiler ve İletişim*, Yapa Yayınları, İstanbul,

Nazlı, Serap, (2001). *Aile Danışmanlığı*. Ankara: Nobel Yayın Dağıtım.

Oskay, Ü. (1982). Kitle İletişiminin Kültürel İşlevleri. Ankara: Ankara Üniversitesi Sosyal Bilimler Fakültesi Yayınları.

Oskay, Ü. (2007). *İletişimin Abc'si*. 5. Baskı. İstanbul: Der.

Öner, Ş, (2013). Evli Bireylerin Evlilik Çatışması, Çatışma Çözüm Stilleri Ve Evlilik Uyumlarının İncelenmesi. Yüksek Lisans Tezi, Dokuz Eylül Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü, İzmir.

Özdemir, Ş., Torlak, Ö. Ve Vatandaş, C. (2009) Sosyal Problemleri Çözmede Aile Yaşam Döngüsünün Önemi. *Aile ve Toplum Dergisi*. 4. 16, 7-18.

Özen, Y. (2011). Etik Mi? Ahlak Mı? Modernite Mi? Medeniyet Mi? (Değerler Eğitimine Sosyal Psikolojik Bir Yaklaşım). *Dicle Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 3(5).63-87.

Özen, A. (2006). Evlilik Uyumunun Yordayıcıları Olarak Karı Ve Kocaların Değer Uyumları Ve Eşlerin Çatışma Çözüm Stilleri. Yüksek Lisans Tezi, Orta Doğu Teknik Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara.

Özensel, E. (2003). Sosyolojik Bir Olgu Olarak Değer. *Değerler Eğitimi Dergisi*, 1 (3), 217-239.

Özer, A. K. (2015). *İletişimsizlik Becerisi*. İstanbul: Galata Yayıncılık.

Özgüven, İ. E. (2001). *Ailede İletişim ve Yaşam*. Ankara: Pdrem Yayınları.

Özgüven, İ. E. (2015). *Evlilik ve Aile Terapisi*. Ankara: Pdrem Yayınları.

Özkurt, S. (2010). Terapötik İletişim Becerileri Kazandırma Eğitiminin Kamu Çalışanlarının İletişim Çatışmalarına Girme Eğilimlerine Etkisi. Yüksek Lisans Tezi, Atatürk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Erzurum.

Özmen-Süataç, Arzu,(2010). Evlilik Uyumunun Kişilerarası Tarz ve Öfke Açısından Araştırılması. Yüksek Lisans Tezi, Ege Üniversitesi; Sağlık Bilimleri Enstitüsü.

Öztaş, R. (2001). Sınıf Öğretmenlerinin İletişim Yeterlilikleri. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Ankara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara

Öztürk, Z. G. (2014). *Sınıf Öğretmenlerinin Değer Tercihleri İle Yaşam Doyumu Arasındaki İlişki*. (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi).Yeditepe Üniversitesi. Sosyal Bilimler Enstitüsü. İstanbul

- Özügürlü, K. (1985). *Evlilik Raporu*. İstanbul: Altın Kitaplar Yayınları.
- Polat, D.(2006). Evli Bireylerin Evlilik Uyumları Ve Aldatma Eğilimleri Ve Çatışma Eğilimlerinin Azı Değişkenler Açısından İncelenmesi. Yüksek Lisans Tezi, Ankara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara.
- Polat, F. A. (2010). Küreselleşme Sürecinde Dini Diyalog Söylemlerinde Başvurulan kuran ayetlerinin inanç ve değer kavramları açısından tahlili. *İslam Hukuku Araştırmaları Dergisi*, sy.15, 2010, s. 57-100.
- Sarı, E. (2005). Öğretmen Adaylarının Değer Tercihleri: Giresun Eğitim Fakültesi Örneği. *Değerler Eğitimi Dergisi*, 3 (10), 73-88.
- Schumacker, R. E. & Lomax, R. G. (2004). *A Beginner's Guide to Structural Equation Modelling*. London: Lawrence Erlbaum Associates, Publishers.
- Seki, T. (2014). Ergenlerin Sosyal Görünüş Kaygıları ve Öznel İyi Oluşlarının Sahip Oldukları Değerler Açısından İncelenmesi. Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Necmettin Erbakan Üniversitesi. Konya.
- Sezer, Ö.(2005) Kadınların uyum düzeylerinin bazı değişkenler açısından incelenmesi. *Türk Psikolojik Danışma ve Rehberlik Dergisi*, 3/23.
- Solmaz, S. (1984). Aile Sosyolojisi Ders Notları. Elazığ. From: <https://Sosyoloji7.Wordpress.Com/2012/10/29/Aile-Sosyolojisi> 15.10.2017
- Sönmezay, H. (2010). Lise Öğrencilerinde Zorbalığın İletişim Becerileri Ve Algılanan Sosyal Destek İle İlişkinin İncelenmesi. Yüksek Lisans Tezi, Ankara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Ankara.
- Spanier, G. B. (1972). Romanticism And Marital Adjustment. *Journal Of Marriage And The Family*, 34(3), 481-487
- Şahin, Sultan & Aral, Neriman, (2012). Aile İçi İletişim. Ankara Sağlık Bilimleri Dergisi, 1(3), 55-56.
- Şentürk, S. (2013). Evli Bireylerde Evlilik Uyumu İle İlişkili Değişkenlerin İncelenmesi. Yüksek Lisans Tezi, Haliç Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul.

Şerif, M. (1985). *Sosyal Kuralların Psikolojisi* (Çev. İ. Sandıkçıoğlu), İstanbul: Sosyal Yayınları.

Tahiroğlu, M. (2011). *İlköğretim 4. Sınıf Sosyal Bilgiler Dersinde Doğa Sevgisi, Temizlik ve Sağlıklı Olma Değerlerinin Öğretimi ve Değerlere İlişkin Öğrenci Tutumlarının Belirlenmesi*. (Yayımlanmamış doktora tezi). Gazi Üniversitesi/Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Ankara.

Tanaka, J. S. Ve Huba, G. J. (1985). A Fit Index For Covariance Structure Models Under Arbitrary Gls Estimation. *British Journal Of Mathematical And Statistical Psychology*, 38(2), 197-201.

Tdk.(2017).http://www.tdk.gov.tr/index.php?option=com_gts&arama=gts&guid=TDK.GTS.5a47e16ce78534.06263078. (Erişim Tarihi 15.10.2017)

Telman, N. ve Ünsal, P. (2005). *İnsan İlişkilerinde İletişim*. 1. Baskı. İstanbul: Epsilon Yayıncılık.

Tezcan A. (2011). *Depresyon*. Ankara: Elma Yayınevi, S. 12

Tezer, E. (1996). Evlilik ilişkisinden sağlanan doyum: Evlilik yaşam ölçeği. *Psikolojik Danışma ve Rehberlik Dergisi*, 7 (2), 1-7

Tokdemir, M. A. (2007). Tarih Öğretmenlerinin Değerler Ve Değerleri Eğitimi Hakkındaki Görüşleri. Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi. Karadeniz Teknik Üniversitesi/ Sosyal Bilimler Enstitüsü, Trabzon

Tolan, Ç. Ö. (2015). Evlilik Uyumunun Kişilik Özellikleri, İlişkiye Dair İnançlar Ve Çatışma Çözüm Stilleri Bağlamında Yordanması. Doktora Tezi, İnönü Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Malatya

Tosun, F.(2014). Evli Çiftlerin Sahip Oldukları Değerler, Yılmazlık ve Çatışma Çözme Stilleri Arasındaki Yordayıcı İlişkiler. Necmettin Erbakan Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Konya.

Turanlı, P. (2010). Orta Yetişkinlikte Evlilik Uyumu İle Benlik Saygısı ve Bağlanma Stilleri Arasındaki İlişkinin Saptanması. Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Maltepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul.

Tuzcu, A. (2017). Evli Bireylerde Kişilik Özelliklerinin Evlilik Uyumu ve Evlilik Doyumu Üzerine Etkisi. Yüksek Lisans Tezi, Arel Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul.

Tüik, (2007). *Evlenme İstatistikleri*, Ankara: T.C. Türkiye İstatistik Kurumu.

Ulusoy, K. (2007). Lise Tarih Programında Yer Alan Geleneksel Ve Demokratik Değerlere Yönelik Öğrenci Tutumlarının Ve Görüşlerinin Çeşitli Değişkenler Açısından Değerlendirilmesi. Yayınlanmamış Doktora Tezi, Gazi Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Ankara.

Uşaklı, N. (2010). Evli Bireylerin Evliliğe Uyumda Karşılaştığı Sorunlar ve Eğitim İhtiyaçları. Yüksek Lisans Tezi, Gazi Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Ankara.

Ünal, C. (1981). *Genel Tutumların ve ya Değerlerin Psikolojisi Üzerine Bir Araştırma*. Ankara: Ankara Üniversitesi Basım Evi.

Voltan, N. A. (2003). *Teropotik İletişim Kişilerarası İletişim*, Ankara: US-A Yayıncılık.

Voltan, N. A. (2015). *İnsan İlişkileri İletişim*, Ankara: Nobel Yayıncılık.

Willi, J. (2012). *Aşk ve Evlilik Terapisi*. (İ. İgan, Çev.) İstanbul: Kaknüs Yayınları.

Yaman,H, Taflan,S. ve Çolak,S.(2009). İlköğretim 2.Kademe Türkçe Ders Kitaplarında Yer Alan Değerler. *Değerler Eğitimi Dergisi*,7(17).107-120.

Yavuzer, H. (2013). *Evlilik Okulu*. İstanbul: Remzi Kitabevi.

Yazıcı, E. N. (2016). Understanding The Impact Of Parental Quality, Marital Adjustment And Family Functioning On Behavior Problems Of Adolescents. Yüksek Lisans Tezi, İstanbul Bilgi Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul.

Yeter, N. (2017). Kadınların İş Doyumu İle Evlilik Uyumu Arasındaki İlişkinin İncelenmesi. Yüksek Lisans Tezi, İstanbul Ticaret Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul.

Yıldız, M. (2012). Öğretmen Adaylarının Benlik Saygısı ve Kişilik Özelliklerinin Sahip Oldukları Değerler Açısından İncelenmesi. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Necmettin Erbakan Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Konya.

Yılmaz, A. (2001). Eşler Arasındaki Uyum: Kuramsal Yaklaşımlar ve Görgül Çalışmalar. *Aile ve Toplum Dergisi* 4(1).49-59

Yörükoğlu, A. (1983). *Değişen Toplumda Aile ve Çocuk*. Ankara: Aydın Kitapevi.

Yumlu, K.(1990). Kitle İletişim Araştırmaları. İzmir: Neşe Yayıncılık

Yüksel, G. (1997). Sosyal Beceri Eğitiminin Üniversite Öğrencilerinin Sosyal Beceri Düzeyine Etkisi. Doktora Tezi, Gazi Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Ankara.

Yüksel, H. (2007). *Genel İletişim, İletişim Kavramı ve Tanımı*. Ankara: Pegem Yayıncılık.

Yüksel, Ö (2013). Kadınlarda Evlilik Uyumu ve Psikolojik Belirtiler Arasındaki İlişki: Stresle Baş Etme Biçimleri Ve Toplumsal Cinsiyet Rolü Tutumlarının Aracı Rollerini. Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi Hacettepe Üniversitesi, Ankara.

Yüksel-Şahin, F. (2010). *İletişim Becerilerine Genel Bir Bakış. Kişilerarası İlişkiler Ve Etkili İletişim* (Ed: A. Kaya). Ankara: Pegem Yayınevi.

EKLER

Ek-1:

KİŞİSEL BİLGİ FORMU

Değerli Arkadaşlar;

Elinizdeki ölçekler bilimsel bir araştırmaya aittir. Size en uygun seçeneği “X” işareti koyarak işaretleyiniz. Bilgiler sadece araştırma amaçlı kullanılacak olup başka hiçbir kişi veya kurum tarafından görünmeyecektir. Araştırmada kişisel bilgilerin korunması esastır. Araştırmanın sağlıklı ve geçerli sonuçlara ulaşabilmesi için vereceğiniz cevapların samimi ve doğru olması gerekmektedir. İsim belirtmenize gerek yoktur. Katkılarınız için teşekkürler.

Ayşe BAKIRCIALIOĞLU

(Araştırmacı)

Prof.Dr. Bülent DİLMAÇ

(Danışman)

- 1)Cinsiyet : Kadın Erkek
- 2)Yaş: 20-30 yaş 30-40 yaş 40-50 yaş 50 ve sonrası
- 3)Eğitim Durumunuz: İlkokul Ortokul Lise Lisans
Lisanüstü Dokto
- 4)Çalışıyor musunuz? Evet Hayır
- 5)Kaç Yıllık Evlisiniz? .....
- 6)Kaç Yaşında Evlendiniz? .....
- 7)Nasıl Evlendiniz? Tanışarak Görücü Usulü İle Diğer.....
- 8)Eşinizle Yakınlık Dereceniz: Akraba Akraba Değil
- 9)Kaç Çocuğunuz Var? .....
- 10)Aileniz Evliliğinizi Onayladı mı? Evet Hayır

Ek-2

EVLİLİKTE UYUM ÖLÇEĞİ

	Her zaman anlaşıyoruz	Hemen her zaman anlaşıyoruz	Ara sıra anlaşamıyoruz olur	Sıklıkla anlaşamayız	Hemen her zaman anlaşamayız	Her zaman anlaşamayız
2. Aile bütçesini idare etme	( )	( )	( )	( )	( )	( )
3. Boş zaman etkinlikleri	( )	( )	( )	( )	( )	( )

Lütfen evliliğinizi en iyi ifade ettiğine inandığınız bir cevabın yanındaki kutucuğu (X) şeklinde işaretleyiniz.

10. Ortaya çıkan uyumsuzluklar genellikle:

- ( ) Erkeğin susması ile
- ( ) Kadının susması ile
- ( ) Karşılıklı anlaşmaya varılarak sonuçlanır.

Ek-3

İLETİŞİM BECERİLERİ ÖLÇEĞİ (İBÖ)

YÖNERGE: Bu ölçek iletişimle ilgili bazı özelliklerinizi ölçmeye yöneliktir. Aşağıda sunulan ifadeleri, o ifadelerle ilgili genelde kendinizi nasıl bulduğunuzu düşünerek okuyunuz. İlişkilerimizdeki özelliklerimiz elbette kiminle, hangi koşullarda, ne zaman ilişkide bulunduğumuza bağlı olarak farklılıklar göstermektedir. O nedenle ifadeleri **genelde** gösterdiğiniz tepkilere göre değerlendiriniz. Değerlendirmenizi 1-hiçbir zaman 2-nadiren, 3-bazen, 4-sıklıkla, 5-her zaman olmak üzere yaptıktan sonra ifadenin karşısındaki uygun yere (X) işareti koyarak belirtiniz. Hiç bir ifadeyi boş bırakmamanız sonuçları daha sağlıklı değerlendirmemize yarayacaktır. Teşekkür ederiz.

İfadeler	Hiçbir zaman	Nadiren	Bazen	Sıklıkla	Her zaman
1. İnsanları oldukları gibi kabul ederim.	①	②	③	④	⑤
2. Düşüncelerimi istediğim zaman anlaşılır biçimde ifade edebilirim.	①	②	③	④	⑤
3. Başkalarını önyargısız dinlerim.	①	②	③	④	⑤
4. Yaşadığım olaylardaki duygularımı sözlerimle ve beden dilimle başkalarına iletebilirim.	①	②	③	④	⑤
5. Karşımdakini dinlerken anlamadığım bir ayrıntı olduğunda konunun açığa kavuşması için sorular sorarım.	①	②	③	④	⑤

Ek-4

DEĞERLER ÖLÇEĞİ

Sayın Katılımcı,

Aşağıda 39 farklı değer ifadesi bulunmaktadır. Lütfen bu değerleri tek tek okuyup sizin yaşamınızdaki anlam ve önemine göre karşısındaki puanlama cetvelinden duygu ve düşüncenizi en iyi yansıttığını düşündüğünüz puanı daire içine alarak işaretleyiniz. Puanın düşmesi ve sıfıra yaklaşması, o değerın sizin yaşamınızdaki çok önemli yer tutmadığını; puanın yükselmesi ve dokuzaya yaklaşması, o değerın sizin hayatınızdaki çok önemli ve vazgeçilmez olduğunu düşündürmektedir. Lütfen hiç bir değer ifadesini cevapsız bırakmayın. Çalışmamıza sağladığınız katkı için teşekkür ederiz.

Hiç

Önemli

Değil

Çok

Önemli

Sıra	Değer	0	1	2	3	4	5	6	7	8	9
1	Adalet (Hakkaniyet)	0	1	2	3	4	5	6	7	8	9
2	Akıl/Ruh Sağlığı	0	1	2	3	4	5	6	7	8	9
3	Aşk	0	1	2	3	4	5	6	7	8	9
4	Başarı	0	1	2	3	4	5	6	7	8	9
5	Beden Sağlığı	0	1	2	3	4	5	6	7	8	9

34	Şeref/Onur	0	1	2	3	4	5	6	7	8	9
35	Tevazu (Alçakgönüllülük)	0	1	2	3	4	5	6	7	8	9
36	Toplumsal Huzur	0	1	2	3	4	5	6	7	8	9
37	Tutarlılık (Davranışlarında)	0	1	2	3	4	5	6	7	8	9
38	Yardımsızlık	0	1	2	3	4	5	6	7	8	9
39	Yaşam Hakkı	0	1	2	3	4	5	6	7	8	9

ÖZGEÇMİŞ

1992 yılında Kırşehir’de doğdu. İlk ve ortaöğretimini Kırşehir’de tamamladı. 2010 yılında Kırşehir Ahi Evran Üniversitesi Rehberlik ve Psikolojik Danışmanlık Lisans Programına başladı. 2014 yılında lisans eğitimini bitirerek İstanbul Küçükköy Mesleki ve Teknik Anadolu Lisesi’nde okul psikolojik danışmanı olarak görevine başladı. 2016 yılında evlilik yaptı. 2016 yılında KOCAELİ/Gebze 50. Yıl Chrysler Ortaokulu’nda okul psikolojik danışmanı olarak görevine devam etmektedir.

